

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSFORSKEREN

MEDLEMSBLAD FOR DANSKE SLÆGTSFORSKERE · ÅRGANG 35 · NR. 1 · 2020

**Udgives af foreningen Danske
Slægtsforskere**

www.slaegt.dk

Mail- og adresseændringer:

opdateres af medlemmerne via
slaegt.membersite.dk

Log ind og rediger din profil.

Første gang du logger på, skal du

bestille et password:

Tryk "Log ind" og derefter "Glem
password". Du modtager en mail med
et link til at sætte dit password.

Ind- og udmeldelse

Indmeldelse sker via:

slaegt.membersite.dk

Hvis du er medlem af Danske

Slægtsforskere, skal du logge ind for at

købe medlemskab af en lokalforening.

Udmeldelse:

Send en mail til ekspedition@slaegt.dk

Redaktionen:

Kathrine Tobiasen, ansvarshavende
redaktør

Korsagervej 13, 8940 Randers SV

Tlf. 41 28 65 30, kto@slaegt.dk

Redaktionsmedlemmer:

Anton Blaabjerg, Per Andersen og

Henning Karlby

Korrektur: Henning Beck og

Kirsten Sanders.

Redaktionen kan kontaktes via

hjemmesiden:

Kontakt > Medlemskab, Kontingent,

Adresseændring, Bladet m.v. >

Jeg har forslag, rettelser eller

andre kommentarer til bladet

Slægtsforskeren.

Layout, sats og tryk:

www.helmertryk.dk

Trykplag: 8.200 eksemplarer

Artikler i bladet afspejler ikke

nødvendigvis foreningens holdning.

Artikler uden forfatterangivelse kan

betragtes som foreningsstof.

Redaktionen påtager sig intet ansvar

for uopfordret indsendt materiale og

forbeholder sig ret til at redigere i

tilsendte artikler.

Eftertryk er tilladt efter aftale med

redaktionen. Det skal forsynes med

tydelig kildeangivelse, ligesom

redaktionen skal have tilsendt en kopi.

Bladet udkommer 4 gange årligt.

Næste deadline:

1. maj 2020

1. august 2020

1. november 2020

Udkommer:

Juni 2020

September 2020

December 2020

Bladet sendes gratis til medlemmer af

Danske Slægtsforskere.

Indhold nr. 1 – marts 2020

- 3** Formandens klumme
- 4** På sporet af oldemor
- 11** Fra sogneforstanderskabets forhandlingsprotokol
- 14** Hvorfor man ikke kan komme uden om herregårdene
- 17** Det lille slot og kvinderne
- 20** Folkestyrets repræsentanter
- 23** Tema: Folketællinger
- 32** Jagten på de fransk reformerte rødder!
- 37** Claus Christensen – mureren fra Odder, der fik æren igen
- 43** Generalforsamling
- 44** Beretning
- 46** Se nyt og gammelt kort side om side
- 47** Gotisk tekst
- 48** På sporet af to Lind'er
- 49** Historisk Atlas for slægtsforskere
- 51** Anmeldelser
- 54** Slægtsforskersang

Forsiden

Gammel Estrup ved Auning i det nordvestlige Djursland har gennem århundreder været med til at præge livet på egnen. Læs mere om herregårde og deres betydning i artiklen s. 14.

Fotograf: Kathrine Tobiasen

Formandens klumme

2020 – tanker i anledning af det nye år

Et nyt år ligger ubrugt og jomfrueligt foran os. Det indeholder en stor lykkepose med ukendte glæder for os, både i vores personlige slægtsforskning og set med de store slægtsforskerbriller. Måske et stort hold-kæft-bolsje eller en eller flere små guldklumper.

Noget ligger allerede i støbeskeen.

Ancestry's indekseringer af de danske kirkebøger fra 1812 til 1918. I skrivende stund angiver Ancestry selv, at alting fra 1892-1918 skulle være online, og at de nu er begyndt at lægge ældre kirkebøger på også. Disse data er gratis tilgængelige fra alle pc'er, der kommer fra et dansk ip-nummer. Vejledning i adgangen finder du her: slaegt.dk/nyheder/nu-sogbare-danske-kirkeboeger-fra-ancestry/.

Alle disse indekseringer bliver også tilgængelige – forhåbentlig i 2020 – på Rigsarkivets søgeside, ddd.dda.dk/.

Ny **indtastningsportal** hos Rigsarkivet. De frivillige indtastere kan se frem til en bedre og mere intuitiv indtastningsportal. Citizen science – borgervidenskab – er kommet for at blive. Det fantastiske samarbejde mellem forskere (Rigsarkivet) og befolkningen beriger ikke kun forskningen inden for dette område, men er også en helt konkret hjælp til vores slægtsforskerkollegaer rundt omkring i Danmark.

Link-Lives, som er et tværfagligt forskningsprojekt med deltagelse fra bl.a. Rigsarkivet, etablerer livsforløb i

Danmark 1787-1968. Projektet er i sin vorden, og der er ingen tvivl om, at det – for at lykkes – vil kræve en stor indsats fra frivillige slægtsforskere. Det bliver spændende at se, hvordan de to ret sammenlignelige projekter, Danskerbasen, initieret af grundlæggerne af Danish Family Search i Australien, Dan og Marianne Nicolaysen, og Link-Lives vil udvikle sig, og om der kommer til at ske et samarbejde på tværs.

Fortegnelse over døde i Danmark 1945-1969. Dette projekt udføres i et samarbejde mellem Rigsarkivet og Danske Slægtsforskere, og vi håber i løbet af 2020 at kunne offentliggøre denne fortegnelse på vores hjemmeside.

Slægt.dk. Foreningen har fået ny hjemmeside og samtidig også et stærkt udvidet indhold, der i endnu højere grad end tidligere er målrettet slægtsforskere i Danmark. Gå på opdagelse i vores vejledninger og bliv glad.

Et andet borgervidenskabsprojekt er **Fæster og Skifter**, www.faesterogskifter.dk/. Her kan du allerede nu finde ca. 320.000 fæster og skifter fra hele Danmark, og siden vokser hele tiden.

Og lur mig, om der ikke pludselig dukker noget helt nyt op til glæde for os slægtsforskere, som vi slet ikke vidste, at vi manglede.

Kirsten Sanders

Glæd dig til Slægtshistorisk weekend 2020

18.-20. september slår Nørgaards Højskole i Bjerringbro dørene op for årets slægtshistoriske weekend, og igen kan vi byde på en stribe inspirerende foredrag og masser af socialt samvær.

Sæt kryds i kalenderen og følg med på www.slaegt.dk eller Facebookgruppen Danske Slægtsforskere.

Der bliver rift om pladserne.

På sporet af oldemor

Af Ida Zeruneith
Bolbrovej 5,
2960 Rungsted
Tel. 2030 1307
idazeth@gmail.com

Mette Pedersen

Født 16/1 1844 i Veilby, Aarhus – død 30/5 1887
i Uniontown, WA, USA

Dette er første del af beretningen om en søgning efter forfatterens oldemor, der udvandrede til USA. På grund af omfanget af artiklen deles den i to. Del 2 følger i næste Slægtsforskeren.

Del I

Research ved slægtsforsker Per Andersen, 2011-12

Mit Oldemor-projekt blev skudt i gang i efteråret 2010, da et gammelt fotografi faldt ud af sin ovale ramme. På bagsiden havde min for længst afdøde bedstefar skrevet:
Bedstefars Moder Mette Pedersen f. i Veilby, Riis Skov v. Aarhus 16/1 - 1844, død i 1886 i Amerika, gift i Amerika m. August Loding - der vides at være 2 Døtre i dette Ægteskab

Dette kom som et chok. Jeg vidste, at bedstefars mor var død fra ham, da han var en lille dreng, men jeg anede ikke, at hun simpelthen havde forladt mand og barn – og hvad skulle hun overhovedet i Amerika? Det skal siges, at min mormor og deres eneste datter, min mor, døde, da jeg var barn, så der var ingen anden familie at spørge. Oldemors flugt til Amerika forblev længe et mysterium.

Oldemor Mette Pedersen

Min bedstefars tekst på bagsiden af sin mors foto

Da slægtsforsker Per Andersen året efter kontaktede mig i anden sammenhæng, bad jeg ham om hjælp til at opklare mysteriet. Inden længe havde Per opsporet en familie Loding i Gardiner på Oregons vestkyst (U.S. Census 1884). Familien bestod af husherren August Loding, tyskfødt, udvandret i 1872, samt to små piger, Robena (f. 1881/82) og Dora (f. 1883). Det blev oplyst, at moren var dansk! Kort efter kunne Per fortælle om en U.S. Census fra 1887, hvor August Loding bor med 3 døtre, Robena, Dora og Mary, i Whitman County, WA – men uden kone! Dette tydede på, at vi havde fat i den rigtige familie, eftersom bedstefar skriver, at hans mor døde i 1886. Men vi kunne ikke vide det – Mettes navn optrådte ingen steder, og en større søgning i de nævnte områder gav intet resultat.

Nærumgaard hvor Mette var bestyrerinde for Carl Sophus W. von der Recke

Vi koncentrerede os herefter om årsagen til, at Mette havde forladt sin mand og lille dreng.

Det viste sig hurtigt, at hun var "uægte barn" og selv havde fået to børn udenfor ægteskab, den første som 27-

Fotos

Nyere fotos er taget af forfatteren, når ikke andet er nævnt. Ældre fotos fra Uniontown er hovedsagelig fra Whitman County Historical Society's arkiv i Colfax, WA, mens ældre fotos fra Lewiston stammer fra Facebook sitet, "Historical Lewiston, Idaho". Tak til begge parter.

Uniontown i begyndelsen af 1900-tallet. Tv. ses den katolske Saint Boniface med de to tårne. Th. protestanternes lille hvide trækirke.

årig med en mejerist, Henrik Lafrantz. Drengen, Henrik Marius, døde få måneder gammel.

Den anden søn fik Mette med Carl Sophus Waldemar von der Recke, som hun var husbestyrerinde for på Nærumgaard. Trods løfter om ægteskab sendte han hende væk, da hun blev gravid. Og da han efterfølgende gik konkurs og måtte forlade gården, blev giftermålet aldrig til noget. Dog gav han deres lille søn sit navn, Carl Hans Christian von der Recke. Carl blev siden min bedstefar.

Med denne viden blev Mettes flugt til Amerika mere forståelig

Maleri af Castle Garden på sydspidsen af Manhattan, hvor Mette sandsynligvis blev sat i land i 1879. Ellis Island åbnede først i 1892.

– og alligevel ikke helt. Jeg var overbevist om, at hun ikke ville have forladt sin lille søn og rejst alene ud i det uvide. Hun måtte have fulgtes med nogen – hun måtte have haft en plan.

Det viste sig svært at finde Mettes udrejse, bl.a. fordi hun havde ændret sit navn, men til sidst lykkedes det:

Udrejsekontrakt 240400 for Marie Petersen, mejerske, 34 år, sidste ophold Aarhus, kontrakt forevist 24. juli 1879. Bestemmelsessted Bryan, Wyoming, USA. Og hun var rejst alene!

Allerede ved Carls fødsel optræder Mette i kirkebogen som "Marie Petersen". Vi tænkte dengang, at det var en skrivefejl fra præstens side, men hælder nu til, at Mette bevidst har ændret sit navn, sandsynligvis for at skjule sin fortid?

Men hvorfor Bryan? Byen havde været jernbaneknudepunkt, siden The Union Pacific Railroad åbnede i 1869, men var nu pga. indtørret vandforsyning blevet en "Ghosttown". Ingen udvandrere tog til Bryan, fik vi at vide. Spørgsmålene hobede sig op.

Et lille hus på prærien

Diligence i Scottsburg ved Umpqua River, hvor Mette blev gift i 1881.

Som den blinde høne der finder et guldorn, faldt jeg en sen natte time over en liste på nettet, hvor mormonerne havde registreret ægteskaber, og her fandt jeg hende:

Vielse mellem August Loding og Mary Peterson, 19 marts 1881 i Scottsburg, Oregon.

Endelig fik vi beviset på, at oldemor, under navnet *Mary Peterson*, rent faktisk var i Amerika og gift med August Loding. Det var så vildt. Jeg turde ikke gå i seng af skræk for at vågne og opdage, at det havde været en drøm; helt euforisk skrev jeg til Per midt om natten og fortalte om åbenbaringen.

Den næste opdagelse var stor og afgørende. Jeg fandt i bedstefars efterladte papirer 4 breve fra Mette: et til en fætter kort før afrejsen og 3 fra Amerika hjem til moren. Jeg "burde" selvfølgelig have fundet disse breve fra starten – det havde sparet meget tid og mange omveje, men de var skjult på samme måde som teksten bag på det indrammede foto af Mette. Bedstefar har ikke villet, at vi skulle finde disse ting; han var fra en tid, hvor det var en stor skam at være "uægte barn". Men han har på den anden side heller ikke kunnet få sig selv til at brænde dem, så jeg tillod mig at læse dem.

Mettes breve viste sig at være en guldgrube af oplysninger. Af det første brev, 1879, til fætteren fremgår det, at hun (som jeg gættede) er forlovet med en skomagerson fra

Ålborg, Edvard Mørch, med hvem hun har aftalt at emigrere til Amerika. Han er rejst i forvejen og venter hende. Lille Carl er anbragt (hos mormor, Mette Marie Pedersen), og Edvard har lovet at sende penge hjem til drengens forsørgelse, indtil han bliver stor nok til selv at kunne rejse over til dem.

I de følgende breve, 1881 og 1882, som Mary (som hun nu konsekvent kalder sig) skriver hjem til moren fra Gardiner, fortæller hun om sit ægteskab – ikke med Edvard, som trak tiden for længe ud, men med en "hjertensgod mand", August. Med Edvard havde hun været på besøg hos hans bror, Charles, der var slagter i Gardiner, og her mødte hun dennes partner, August Loding. Hun fortæller, at de lever glade med hinanden, og Loding tjener gode penge.

Marys mor har åbenbart klaget over, at hun ikke har modtaget de lovede penge til lille Carls forsørgelse, for Mary svarer hende, at hun endnu ikke har fortalt August om sin lille søn hjemme i Danmark. Men, og så følger en interessant oplysning: *Jeg har 160 Td. Land som jeg tog dengang jeg kom til Amerika - dette er Skødet i mit Navn, og Loven er her saaledes at hvad en Kvinde har i sit Navn Manden aldrig kan sælge uden hendes Tilladelse og dette forbeholder jeg mig for Karls Skyld. Loding har nok foruden dette - i saafald jeg skulde Døe vil dette blive for Karl eller penge i stedet - han skal aldrig miste sin Ret.*

Det var noget af en overraskelse, at oldemor var blevet jordbesidder. Dette må være sket i henhold til The Homestead Act fra 1862, iflg. hvilken nybyggerne kunne få 160 acres gratis af staten. Og det gjaldt åbenbart også en single kvinde. At hun i brevet "testamenterer" dette land til lille Carl hjemme i Danmark, gør ikke historien mindre spændende. Gad vide, hvad der var blevet af oldemors land?

Der var næppe noget velkomstbanner, da Mette ankom til Uniontown. Den sidste indianerkrig blev afsluttet i 1878, og præriens udstykning var i 1879 helt ny.

I det sidste brev, fra 1885, er Mary og August flyttet til Uniontown i Washington State og bor nu på Marys land, hvor de har indrettet sig med et fint, nyt stuehus. Lokalteteten forklarer Bryan som bestemmelsessted for hendes rejse fra Danmark, da det har været det nærmeste man med datidens jernbane kunne komme på Uniontown. Fra Bryan er rejsen så fortsat nordpå med diligence.

Loding-parret har nu to små piger. Det går dem godt – eneste problem er distributionen af deres afgrøder, der foregår med flodbåd fra nærmeste by, Lewiston i Idaho. Men denne transport kan kun bruges til hvede og andre kornsorter. Let fordærlige varer, som fx grøntsager og det smør, som Mette i sin tid blev præmieret for at lave, kan de ikke komme af med. Så hun håber på en snarlig jernbaneforbindelse. Brevet slutter brat med "Jeg skylder eder" ... Den/de sidste sider mangler.

Ifølge bedstefars oplysning skulle hans mor være død i 1886. Måske døde hun i barselseng, eftersom der i 1887 ses en tredje datter på 1 år. Hun hedder Mary, efter sin mor, men der er intet spor af hverken hende eller hendes mor efter denne dato. Ingen forespørgsler fører til flere oplysninger.

Mette og August benyttede denne vej, John Silcott Road, til transport af deres landbrugsvarer ned til flodbåden i Lewiston.

Men nu vidste vi endelig, hvor vi skulle lede, og det gav hurtigt pote. Datteren Robena (f. dec. 1881/jan 1882?) var forholdsvis let at finde og følge, idet hun 1902 bliver gift med en farmer fra en kendt familie i området, Willard Porter Shafer. De slår sig ned i Lewiston, hvor de i 1918 ses at bo på 409 13th Street. Shafer opnår diverse officielle poster, bl.a. som medlem af the Nez Perce County Board, sheriff og senator for staten Idaho. De får to børn, Audrey Mary (1904), som bliver gift med Estol L. Crow, og Willard E. Shafer (1906). Begge var barnløse. På deres gamle dage flytter Robena og Porter til 316 Thain Rd. i The Orchards (frugtplantager i Lewistons sydøstlige udkant). Fra nekrologer véd vi en del om denne familie, som desværre uddøde med Audrey i 1994.

Den presbyterianske kirke, hvor Mettes datter, Robena, blev gift i 1902.

Her sluttede første etape af rejsen i oldemors fodspor, men vi genoptog arbejdet efter et halvt års pause, og nu kom der meget hurtigt gennembrud. Først fandt Per Marys anden datter, Dora (f. 1883), som servitrice i Manito Park i storbyen Spokane og senere hendes vielse med "Oil dweller" Frank E. Woods fra Los Angeles. Han fandt også lidt om deres liv, bl.a. en arbejdsrejse til Østen, i hvilken forbindelse der minsandten var et foto til brug for hendes pas. Det viste sig, at Dora var død barnløs i en alder af 38 år (1921). Dødsattesten tyder på kræft i underlivet – efter mange år med fibromer, der formodentlig har været årsagen til, at hun ikke kunne få børn.

Manito Park i Spokane, hvor Per fandt Mettes anden datter i 1904.

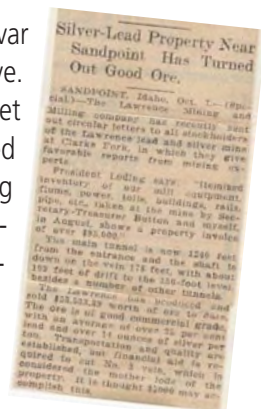

Dora M. Woods – fotoet er formodentlig fra hendes konfirmation omkring 1898, hvor hun stadig hed Loding.

Også August kom der styr på – han døde ligeledes af kræft i 1921 efter længere tids sygdom og indlæggelse på et fashionabelt hospital i Portland, Oregon. Jeg gættede på, at den velstillede datter Robena måtte have betalt for hans indlæggelse. Også Augusts dødsattest fik Per fat i. Endelig fandt Per ud af, at både Mary, Augusts anden kone, Maranda, og August selv var blevet begravet på Uniontown City Cemetery. Ifølge en kirkegårdseksper, Maggie Rail, skulle kun Marandas sten være der endnu, men Marys og Augusts gravstene var blevet registreret og aflæst i 1973.

Jeg havde nu oldemors breve, hendes udrejsekontrakt, mormonernes liste med hendes vielse og en registrering af hendes gravsten som konkrete vidnesbyrd om hendes tilværelse i Amerika. Jeg vidste også, hvordan det var gået hen-

des døtre. Og jeg vidste, at der ikke var nogen efterkommere af oldemor i live. Ikke desto mindre var jeg overvældet og taknemlig for alt det, Per og jeg ved fælles hjælp havde fundet frem til, og afsluttede for anden gang denne historie med fred i sindet. Og så kommer der pludselig, 5 år senere, dumpende en avisnotits med referat fra et aktionærmøde i en sølvmine, hvor August minsandten optræder som "President Loding". Noget måtte vi have overset.

Hvad Whitman County gemte...

Research ved Monica B. Peters,

Whitman County Genealogical Society, WA, USA, 2017

(Foto: Monica B. Peters).

Uniontown City Cemetery med Lodings gravsten yderst th.

Efter den overraskende opdagelse af August Loding som "President" for en sølvmine, skrev jeg til Uniontown Library og spurgte, om de kunne hjælpe mig. Udover oplysninger om August Loding, evt. en nekrolog, var jeg interesseret i alt om oldemor Mary, hendes land og hendes død, samt om den tredje datter, som hun åbenbart fik kort før hun døde. Biblioteket ville meget gerne hjælpe og bad om lov til at sende min forespørgsel videre til en slægtsforskningsforening i Whitman County, WCGS. En af foreningens spidser, Monica B. Peters, meldte sig hurtigt. Monica var frisk på opgaven, og det blev starten på endnu et års research med en entusiastisk slægtsforsker ved hånden.

Den første spændende tilbagemelding var, at både Marys og Augusts gravstene stod på kirkegården endnu – Monica ville tage fotos til mig henad foråret, når sneen smeltede. Dét var en fantastisk glædelig overraskelse. Det næste var en fornem nekrolog over August, som viste sig at have været en stor mand i området, medlem af the County Board i Uniontown, bestyrelsesformand i Farmers State Bank, hvor han var storaktionær, ejer af hotellet Union

House, samt flere ubebyggede grunde på hovedgaden. Der-til en farm i Craigmont i Idaho, hvor han desuden var aktieindehaver og "President" for flere guld og sølvminer.

Hovedgaden med Union House Hotel, som August Loding købte i 1913.

Oplysningerne om Mary var mere sparsomme, for ikke at sige næsten fraværende. Men Monica fandt en kopi af et egentligt "Marriage Certificate" for Mary og August, som bekræftede de oplysninger, jeg havde fundet på nettet hos mormonerne. Videre fandt Monica en notits om Lille Marys fødsel, i Palouse Gazette, 1886 December 31:

Born to the wife of Gus Loding, December 23, a ten-pound girl. Babies every week out here.

Nu vidste vi i det mindste, hvornår Lille Mary var født. Men 10 pund er et stort barn, og fødslen kan meget muligt have skadet moren og forvoldt hendes død 5 mdr. senere.

Både mor Mary og lille Marys død fandt Monica nemlig frem til, idet begge var registreret i The Record Books for kirkegården – heldigt for os lige inden man i en lang årrække ophørte med at føre disse bøger. Det fremgår af disse Records, at Mary døde, ikke i 1886, som Bedstefar troede, eller 1884, som der står på hendes gravsten, men i 1887, den 30. maj. August køber nu "Plot" nr. 286 på kirkegården med plads til 6 grave, og Mary bliver begravet i midten på plads B – formodentlig under et trætors, som siden er gået tabt.

Loding-familiens gravsted. Der ses en ny grav bag stenen, så fotoet er formodentlig fra 1906, hvor Maranda døde og der blev rejst en sten med hendes og Marys navne på hver sin side.

Lille Mary dør den 17. februar 1890 og bliver begravet overfor sin mor, plads E. Det samme gør Augusts anden kone, Maranda, da hun dør i 1906, og nu bliver der rejst en rigtig sten på gravstedet, med Marandas og Marys navne på hver sin side. Dette sker ca. 20 år efter Marys død og er derfor meget muligt grunden til, at August ikke husker hendes dødsår korrekt, men skriver en dato i 1884 på stenen. Dog lidt besynderligt eftersom deres tredje datter blev født i dec. 1886! Marys fødselsår (og dato) er i øvrigt heller ikke korrekt, men hun kan meget vel have løjet sig yngre end hun var. Lille Mary får ikke nogen sten – i hvert fald er der ingen på graven i dag og heller ikke registreret nogen tidligere.

Loding Land

"Loding Land" (Foto: Monica B. Peters).

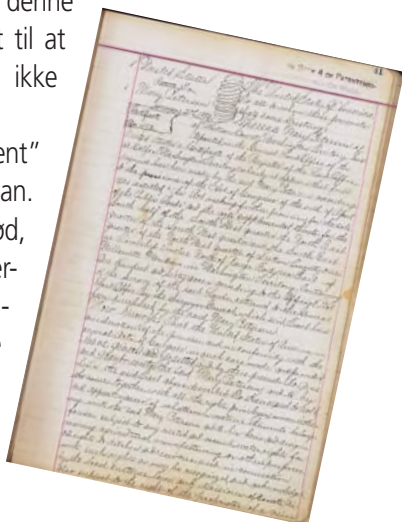
Stor interesse samler sig selvfølgelig om oldemors land, som hun "tog", da hun kom, i henhold til The Homestead Act af 1862. Betingelsen for dette gratis land var imidlertid, at man skulle bosætte sig på stedet og opdyrke jorden i mindst 5 år. I modsat fald måtte man betale et, relativt beskedent, beløb for jorden. Da planen var at blive gift med Edvard, der var rejst i forvejen, tog Mary selvfølgelig land op til hans jordstykke i Uniontown. Men forlovelsen med Edvard holdt som bekendt ikke. Mary giftede sig i stedet med August, som på dette tidspunkt havde en god forretning i Gardiner, og parret blev følgelig boende der, mens de sparede op til at kunne bosætte sig på Marys land i Uniontown.

De eksisterende Land Records over Loding-familiens lodder i Uniontown er meget udførlige og meget indviklede at forstå, da der købes og sælges og lånes "over hækkene", frem og tilbage. Den første registrering af oldemors land i disse Records er 26. januar 1881, hvor hun, fordi hun bor i Gardiner og ikke på sin egen jord, må punge ud med et pænt beløb, \$ 1,25 pr. acre. Det bliver for 160 acres \$ 200, som hun låner, en slags realkreditlån, af en nabofarmer, Ray Woodworth.

Efter at Loding-parret i 1884 flytter til Uniontown med deres 2 piger og slår sig ned på Marys land, køber August 40 acres

mere, vest for Marys, så de nu tilsammen har 200 acres. Jeg har læst et sted, at 160 acres faktisk var for lidt til at leve af i dette område. Tallet var opstået på et skrivebord i Washington DC, hvor et område på denne størrelse var tilstrækkeligt til at leve af, men det gjaldt ikke vestpå.

I juni 1884 får Mary "patent" på sit land, og den 2. jan. 1892, 5 år efter Marys død, kommer det endelige Certificat, nr. 492, fra regeringen. Fantastisk at få dette - i "original" kopi. Det havde jeg gerne undt oldemor.

*Første side af Patentet på Marys land
– udstedt af regeringen i 1892, 5 år efter hendes død.*

Så langt, så godt. I foråret 1887 sker der imidlertid noget foruroligende. Den 6. april 1887 sælger Mary sit land til en farmer fra området, E.S. Brown, for \$ 1! 5 uger senere, den 14. maj, køber August landet tilbage for samme beløb, \$ 1! Herved får August overdraget Marys land, inden hun dør den 30. maj 1887. Monica kender ikke til nogen love på den tid, som skulle forhindre en mand i at arve sin kone, så jeg kan kun se én forklaring på denne mærkværdige disposition – og det er at komme uden om Marys løfte til sin søn om, at han skal arve hendes jord.

Jeg havde indtil nu levet i den overbevisning, at oldemor aldrig fik fortalt sin mand om den søn, hun havde hjemme i Danmark, og at hun havde lovet ham sit land. Nu tyder alt på, at hun faktisk fortalte om Carl, og at August iværksatte de nødvendige foranstaltninger for at kunne beholde jorden uden problemer efter hendes død. "Han skal aldrig miste sin ret", skrev Mary i 1882. Men det var dengang, og der var sket meget i de forløbne 5 år. August og hun havde arbejdet sammen om at opdyrke prærien og skabe en tilværelse for deres familie, som nu talte 3 små døtre. August kunne umuligt opretholde en tilværelse for dem med sine 40 acres.

Et andet forhold er, at Mary stadig skyldte \$ 200 for jorden. Uanset Marys opfattelse af, at hun frit kunne disponere over sit land, så var forholdene i realiteten, at gifte kvinder ikke havde ret til nogen som helst værdi, det være sig hus, land eller løn for eget arbejde. Så Mary havde aldrig, efter sit giftermål, haft en reel chance for selv at tilbagebetale sit

lån i jorden – endsige disponere over den. Hun var totalt afhængig af sin mand, August.

Jeg bryder mig ikke om at tænke på, hvordan oldemor må have haft det, da hun på dødslejet bliver "presset" til at svigte løftet til sin søn og fraskrive sig jorden for \$ 1. Men det er en trøst at vide, at hun temmelig sikkert har hørt fra sin mor, at Carl Sophus har taget over hjemme i Danmark og fået anbragt deres søn på Det Kgl. Opfostringshus (maj 1886), så der nu er styr på Lille Carls opvækst og uddannelse. Det ene med det andet har forhåbentlig gjort hendes svigt lettere – for så vidt hun overhovedet blev inddraget i dispositionen...?

August er nu alene med de tre små døtre. Vi ved intet om denne tid, kun at hans navn optræder som forældre og bestyrelsesformand på den lokale skole, Hall School, hvor pigerne må have gået.

Ligesom kirkegården var skolen doneret af en privatmand, C. Hall. I 1889 var der 38 elever. Det var gratis at gå i skole, og semestret var på 6 mdr. Det fortælles, at skolen havde sin egen brønd, så det var fornemme forhold – adgangen til vand var altafgørende.

Uniontown Hall School, hvor to generationer af familiens børn har gået i skole.

To år efter Marys død gifter August sig igen, med Maranda Philips, og de flytter med hele familien til "Rimrock Nez Perce", Idaho, hvor Maranda kommer fra. Maranda dør i 1906, og 1909 gifter August sig for tredje gang, med Elizabeth (Lizzie) Graham fra Gardiner i Oregon. 1910 bor Loding-parret tilsyneladende (ifølge folketællingen) hos Augusts datter Robena og hendes mand i Lewiston. 1912 flytter August og Lizzie tilbage til Uniontown. Omkring dette tidspunkt sælger han også en del af sit/Marys land, mens han investerer i Farmers State Bank, Hotel Union

Optog i Uniontown foran Farmers State Bank, hvor August Loding havde aktier og var formand for bestyrelsen.

House m.m. Fra at være en hårdtarbejdende farmer, der ryddede prærien, er August nu blevet finansmand.

Året før Augusts død i 1921 finder en bizar retssag sted. Enken efter førømtalte E.S. Brown, der var mellemmand til overførslen af Marys jord, gør krav på jorden med den begrundelse, at hendes mand solgte den uden hendes vidende. Hun tabte dog sagen, da det fremgik, at hun slet ikke var gift med Brown i den korte periode, hvor han stod som ejer af jorden.

Da August Loding dør i 1921, efterlader han sin kone, Elizabeth, 50 % af formuen, som han vurderer, at hun kan leve af resten af sine dage, og 50 % til døtrene, Robena og Dora. Dora dør inden arven bliver udbetalt, og hendes mand, Frank E. Woods arver hendes andel. Robenas mand, W. Porter Schafer, står for boopgørelsen, der fylder omkring 50 sider. Der er intet umiddelbart at bemærke om denne sag, dog noterer jeg mig en enkelt post – under betalte gældsposter står der \$ 258 til hospitalet i Portland, hvor August var indlagt. Mine gætte-rier om, at datteren Robena måtte betale for sin fattige far,

havde vist sig at være helt i skoven. August Loding døde som en yderst velhavende mand. Mary havde ret, da hun skrev: "Loding har nok".

Elizabeth bliver boende i Uniontown i en flot villa på S. Railroad Ave. I 1946 sælger hun det sidste af det land, hun har arvet efter August. Efter hendes død i 1948 sørger hendes bror for, at hendes lig bliver transporteret hjem og begravet i hendes fødeby, Gardiner i Oregon.

Oldemors land er stadig kendt og omtalt som "Loding Land".

Monica har været på udflugt

dertil, guidet af den venlige ejer af Schlee Farm har hun vandret over bakkerne, har stået på stedet og fotograferet hele horisonten rundt. Det var og er et skønt sted, oldemors land.

Jeg ville meget gerne opleve det selv.

1000 tak til mine dygtige og entusiastiske slægtsforskere, Per Andersen, og Monica B. Peters, Pullman, WA, USA.

Augusts og Lizzies villa på S. Railroad Ave, hvor Lizzie blev boende til sin død i 1948.

Fra sogneforstanderskabets forhandlingsprotokol

Af Peter Olsen
Æblevænget 12, 7700 Thisted
Tlf. 25151647
po@peter-olsen.dk

I 1842 blev sognekommunerne oprettet, og disse har efterladt en række forhandlingsprotokoller, der kan have stor værdi for slægtsforskeren, idet protokollerne beretter om alt, hvad kommunen måtte tage sig af vedrørende kommunens borgere, infrastruktur og anden service.

Fra Als i Slesvig til Holmsland ved Vestkysten

Som eksempel på, hvad man kan være heldig at finde i forhandlingsprotokollerne, har jeg fulgt en kvinde kaldet Trine Juulsgaard. Hun blev født i 1811 på Als i hertugdømmet Slesvig. Sit første barn fik hun i 1833, dog uden at det førte til ægteskab, men i 1840 blev hun gift med en ungkarl fra Holmsland ved Ringkøbing og flyttede dertil. De efterfølgende citater er fra Holmslands sogneforstanderskabets forhandlingsprotokoller.

Manden udensogns for at finde arbejde

Det tidligste tidspunkt i protokollen, hvor Trine nævnes, er i et mødereferat fra 1851, hvor „Gravers Juulsgaards Kone havde anmeldt, at hun behøvede 1 læs Klyner; men da man havde faaet i Erfaring, at hun just nylig havde faaet Penge fra Manden, vilde man først afvente hendes nærmere Erklæring, om hvorvidt hun maaske nu selv kunde forskaffe sig Brændsel.“ Jeg kontrollerede kirkebogens afgangslister, og ganske rigtigt forlod Gravers sognet i 1850 til et ikke-angivet sted. Det havde jeg hidtil overset, for Gravers og Trine kunne jo følges på Holmsland i samtlige folketællinger.

Med hus og ko samt fire børn, men uden mand

Næste gang Trine omtales er i forbindelse med mandens død. Fra kirkebogen og skifteprotokollen vidste jeg blot, at Gravers døde i 1852, samt at enken og børnene var under fattigvæsenets forsørgelse, men forhandlingsprotokollen bragte nye oplysninger: „Med Hensyn til Gravers Juulsgaards Enke blev det vedtaget, at hun er beholdende Huus og Ko, dersom hun med Flid ville gjøre sig værdig dertil; men da man vare enig i at 4 Rd i Landgilde for Jorden aarlig var for stor en Afgift, blev det overdraget Præsten at tale med Peder Jørgensen af Gammelsogn desangaaende og byde ham 2 Rd aarlig, eftersom kun Jorden, men ikke Hus, tilhører ham. Formanden berettede, at han havde tilskrevet

Politimesteren i Ribe m: H: t: Gravers Juulsgaards Efterladenskaber, der for en Deel henstaae i Ribe.“

Under fattigvæsenets forsørgelse

Senere samme år hører vi om Trines trængsler som enke og almisselem: I juni androg „Gravers Juulsgaards Enke om 6 Skp Rug og 6 Skp Byg samt 1 Læs Klyner til Vinter, hvilket tilstodes,“ og i august anmeldte „Trine Juulsgaard, at dersom hun, som før kunde erholde 2 Læs Klyner af Fattigvæsenet, vilde hun selv sørge for at betale sin Landgilde til Peder Jørgensen.“ Sådan gik det dog ikke, for i november anmeldte „Peder Jørgensen, at han ikke havde erholdt sin Landgilde af Gravers Juulsgaards Enke. Bemeldte Enke var derfor tilsagt at møde, og forklarede nu at hun kun havde faaet 1 Læs Klyner og havde udredet adskilligt Andet, saa at det blev hende umuligt at udrede Landgilden. Sogneforstanderskabet vedtog at Peder Jørgensen skal have Landgilden betalt af Fattiggassen (med Restance beløber den 5 Rigsdaler Courant).“

Den livsnødvendige ko

At den tidligere omtalte ko var vigtig for Trines forsørgelse, ses af de mange notater, der vedrørte koen og dens foder. I 1858 besluttedes „at anskaffe Thrine Juulsgaard en Koe istedetfor den hun har, paa Fattiggassens Regning,“ og i 1865 fik „Trine Juulsgaard en Hjælp af 5 Rd til at kjøbe Hø for“. Igen i 1866 ansøgte Trine - denne gang forgæves - om „Foder (Halm) til sin Koe i hvilken Anledning blev vedtagen, at hun ved Hjælp af hendes Børn vist selv fik Manglen afhjulpen for det første.“ Sogneforstanderskabet besindede sig dog et par måneder senere, hvor det „sattes under Overveielse om man burde levere Trine Juulsgaard ½ Td Havre til at besaa en Ager af hendes Eiendom med, der ansaaes skicket til bemeldte Sæd, men som hun formedelst Fattigdom ikke selv kunde forskaffe sig. Da det antages til for et stort gode for hende at have nogle Traver Havre til hendes Koe i Vintertiden paa Grund af at hun intet Hø avler besluttede man at levere hende ovenanførte.“ På trods af denne hjælp til selvhjælp fortsatte Trines behov for hjælp til hø til koen frem til 1873, hvor hun en sidste gang bevilgedes „4 Rd til Hjælp til Høleie.“

Trine var bestemt ikke den eneste, som fik ekstra hjælp, fx blev „Maren Bøhr tillagt Smør og Melk som til andre fattige nemlig $\frac{3}{4}$ Pot Melk daglig og $\frac{1}{2}$ Pund Smør hver fjortende Dag, og Mette Lodborg blev frataget $\frac{1}{2}$ Pot Melk daglig, samt tillige vedtaget at der skulde opkræves 6 Traver Tag til hendes Huus.“ Man tog stilling fra sag til sag og fra person til person.

En alimentationssag

Efter fem år i enkestand skete det, som ikke måtte ske, men alligevel ofte sker: Ane Katrine, som hendes fulde navn var, fik endnu et barn. Efter mundtlig ansøgning til amtet om, at barnefaderen måtte tilpligtes at betale alimentation, sendtes sagen til sogneforstanderskabet, der sluttede: „*Accord med Christen Christensen Gammelsogn om Alimentationsbidrag til Gravers Juulsgaards Enkes Barn; saaledes at han een Gang for alle skulle bidrage enten 25 eller 30 Rd, efter det samlede Sogneforstanderskabs Skjøn; ved Afstemning blev Sagen afgjort saaledes, at han skulle bidrage 25 Rd.*“

Syg på fællesskabets regning

Hvad sygdom og pleje angik, var det også noget, forstanderskabet havde ansvaret for. I 1862 „*blev Trine Juulsgaard tilstedet 2 Skp Rug for Opvarnting ved Simon Christensen i dennes Sygdom.*“ Trine må da endnu have været så frisk, at hun havde overskud til at hjælpe andre, men i 1865 blev det vedtaget at udbetale Trines datter „*12 Rd fordi at hun i Vinterens Løb har pleiet sin Moder i hendes da havde Sygdom,*“ og i 1879 „*bevilgedes et Brokbind til Trine Julsgaard, hvilket Bind maa anskaffes paa Kommunes Regning.*“

Vær opmærksom på den øvrige familie

Det er dog også vigtigt at holde øjnene åbne for andre navne, når man gennemlæser protokollerne. I min søgen efter Ane Katrine dukkede hendes datter, Ane Marie Haugsted, pludselig op, og det skulle vise sig at være en større sag om sygdom og pleje. En skrivelse fra sogneforstanderskabets formand lød: „*Der er mig mundtlig forebragt at Vellinge Sogneforstanderskab havde paatænkt at føre den syge Ane Marie Haugsted over til Holmsland. Jeg vil dog gjøre opmærksom paa, at hun som et uægte Barn født i Lysabbel paa Als ikke er forsørgelsesberettiget her; men i Lysabbel, hvor hendes Moder, da hun blev født var forsørgelsesberettiget. At Moderen herefter ved Giftermaal er blevet forsørgelsesberettiget her, kan ikke have tilbagevirkende Kraft. Da hun for nærværende Tid er Tjensttyende i Vellinge henligger det dette Sogn at sørge for hendes Forplejning, og vilde hun, om Vellige Sogn førte hende her-*

over, dog her komme til at ligge paa Vellinge Sogns Omkostning, imod at dette Sogn da kunde søge refusion hos hendes Fødecommune. Jeg maa derfor paa Holmlands Communes Vegne protestere imod, at hun føres til Holmsland, og jeg tillader mig at raade, at hun efter Fattiglovgivningen behandles som sygt Tjenesttyende paa Stedet, og at Vellinge Fattigvæsen der søger Udgifterne refunderede i Lysabbel paa Als.“

Trines datter endte alligevel med at komme hjem til Holmsland, og derefter fulgte to års korrespondance med Lysabild Menighedsråd, inden man indgik en aftale: „*Derefter blev det overladt til Formanden at afsende Svar til Lysabild Menighed paa Als, angaaende Ane Marie Haugsteds Pleie og Underholdning som de ønskede fastsat, og man enedes om at paatage sig det for 10 Rd for hvert Qvartal, men med Ret til Opsigelse og tillige at afgive særskilt Regning for Doctor, Medicin samt Lægens Befordring.*“ Ifølge protokollen modtog man fortsat penge fra Lysabild 10 år efter indgåelsen af aftalen.

Omtale af sønnen Hans havde en helt anden karakter: „*Anders Heide, Hans Graversen Juulsgaard og Anders Christensen der staaet i gammel gjæld til Kommunen respective 12 Rd 2 Mk 2 Sk, 4 Rd 1 Mk 7 Sk, 14 Rd 3 Mk skal affordres disse Beløb og i mangel af mindelig Betaling skal Beløbet hos de to første strax inddrives ad Rettens Vei, hvorimod man foreløbig vil see Sagen an med den sidste.*“

Opholdsaftale med svigersønnen

Da Trine var 67 år gammel, var hun tilsyneladende så svækket af syg- eller alderdom, at sogneforstanderskabet besluttede at lade svigersønnen Simon Jensen overtage ansvaret for hende. Svigersønnens skepsis fornemmes dog af referatet af forhandlingens forløb: „*Da Simon Jensen ikke vilde forpligte sig til at forsørge Trine Juulsgaard for længere Tid end et Aar blev Accorden ikke sluttet for et længere Tidsrum, og indgik man for den Tid at svare ham en Godtgjørelse af 60 Kr. Hvad Læge og Medicin til hende angaaer i Sygdomstilfælde da fritog han sig nogen Udgift i saa Henseende, hvilke Udgifter altsaa maa udredes af Fattigvæsenet. Dersom hun bliver hos ham til hun ved Døden afgaaer bekoster han hendes anstændige Jordefærd imod at erholde hendes Efterladenskaber; men dersom hun flyttet fra ham inden er han, eller hvem hun end boer hos pligtig at udlevere disse til Fattigvæsenet. Sogneraadet har derfor ved hendes Bortflyttelse foretaget en Registering af hendes Eiendele som hun medtog til Sdr Lyngvig, og som altså før anført vil være at medbringe naar hun om saa sker flytter tilbage. Disse Eiendele bestaar af følgende: 1 Graastribet*

Overdyne, 1 Do Underdyne, 2 Lange Puder, 2 Sorte Do, 1 Lagen, 1 Hylsklæde og 1 Sengetæppe. 1 Kiste, 1 Rokke, 1 Kar, 1 Bord, 1 Skammel, 1 Lænestol, 3 Sæt Gangklæder, 2 Staalpotter, 3 Særke, 2 Talerkener og 3 Høns a 1 Kr.”

Hidtil vidste jeg blot fra skifteprotokollen, at Trine ved sin død i 1886 boede hos svigersønnen, og at hun intet efterlod, så forhandlingsprotokollen bragte igen nye interessante oplysninger. Dertil afslørede også, at Trine i sin alderdom havde gæld til flere kreditorer: „I Anledning af en fra Simon Jensen Henvendelse om fremkommende Regninger for Tilgodehavende ved Trine Julsgaard vedtoges det enstemmig, at man ikke kan indlade sig paa at betale den Gjæld som af Fattiglemmer stiftes.”

Slægtens modgang er godt for slægtsforskeren

Som det forhåbentlig er tydeligt, betød Trines sociale de-route til almisselem, at hun jævnlige var et samtaleemne for sogneforstanderskabet. Til sammenligning blev Christen Christensen, der blev tilpligtet at betale alimentation til Trine, kun omtalt da beløbet skulle aftales. Som tidligere gårdmand havde Christen en aftægtsaftale, der sikrede ham så vel, at han ikke behøvede kommunens hjælp. Jeg vil dog alligevel opfordre alle - uanset om anerne var almisselemmer, husmænd eller gårdmænd - til at gennemlæse kommunernes forhandlingsprotokoller fra de områder, hvor anerne boede. Ud over information om ens egne aner, får man et godt kendskab til, hvad der rørte sig i lokalområdet.

Sådan fandt jeg forhandlingsprotokollen

Sognekommunerne havde som offentlige myndigheder pligt til at gemme deres arkivalier, og en simpel søgning via Daisy på Statens Arkivers hjemmeside, sa.dk, viser at der er bevaret mange hundrede forhandlingsprotokoller fra sognekommunerne.

Jeg fandt protokollerne fra Holmsland ved at søge i Daisy på samme måde som ovenfor, men med "Holmsland" som arkivskaber og "protokol" som arkivserie, og fik da en liste over protokoller fra forskellige myndigheder på Holmsland.

Arkivskaber [?]	Arkivserie [?]
Holmsland Klit Sygekasse	Forhandlingsprotokol
Holmsland Kommune, Sogneforstanderskabet	Forhandlingsprotokol
Holmsland Kommune, Sognerådet	Forhandlingsprotokol
Holmsland Kommunes Sygekasse	Forhandlingsprotokol
Holmsland Sandflugtskommission	Forhandlingsprotokol
Holmsland Sandflugtskommission	Sandflugtsprotokol
Holmsland Sygekasse	Forhandlingsprotokol
Holmslands og Klittens brandassuranceforening	Forsikringsprotokol

Fra denne liste valgte jeg nummer to fra oven: "Sogneforstanderskabet, Forhandlingsprotokol", der viste sig at være delt op i tre pakker, jeg alle bestilte til gennemsyn på Rigsarkivets læsesal.

Arkivseriens pakker			
Pakkenr.	Indhold fra [?]	Indhold til	Bestilling
101-1	1842	1856	Start bestilling
101-2	1856	1880	Start bestilling
101-3	1881	1904	Start bestilling

Derefter var det bare at give sig til at læse og søge efter kendte navne eller steder, hvilket, som vist i denne artikel om Trine Julsgaard, gav mig et væld af oplysninger om familien, som jeg ikke havde kunnet finde andre steder. Mit budskab er derfor: Skynd dig at bestille forhandlingsprotokollerne fra de områder, hvor din slægt har boet; måske er du lige så heldig, som jeg var!

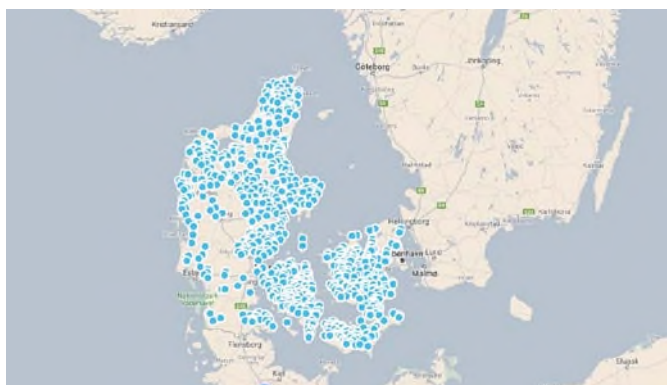
Hvorfor man ikke kan komme uden om herregårdene, når man beskæftiger sig med historien

Af Søren Broberg Knudsen,
Dansk Center for
Herregårdsforskning
Danmarks Herregårdsmuseum

Denne artikel vil give en række eksempler på herregårdenes betydning historisk for de lokale samfund på landet og vise de mange menneskers tilknytning til herregårdene. Både inde på selve herregården og ude i de enkelte sogne. Afslutningsvis vil den fremhæve hjemmesiden danskeherregaarde.dk som en mulig indgangsvinkel for dem, der gerne vil arbejde med de danske herregårde.

Vi skal ikke mange generationer tilbage i tid, før de fleste danskere boede på landet og var beskæftiget i landbruget. Vi skal heller ikke mange generationer tilbage, før landbruget lokalt var centreret omkring en herregård.

Kort over de danske herregårde. Hver prik repræsenterer en af de omkring 730 herregårde, der er i Danmark. Foto: danskeherregaarde.dk

Det vidner de omkring 730 danske herregårde om, der i dag ligger spredt ud over hele landet. På de større øer som Sjælland, Fyn og Lolland samt i Østjylland, hvor landbrugsjorden er god, ligger herregårdene tæt. Det er også her, de største herregårde gennem tiden har været placeret.

Tager man i stedet til Vestjylland, skal man lede lidt længere efter herregårdene. Det betyder imidlertid ikke, at de ikke ligger her. De er gerne lidt mindre end de ofte storslåede, slots-lignende herregårdsbygninger i det østlige Danmark, og deres ejere har gennem tiden måttet tilpasse sig et landskab, hvor jorden ikke er nær så frodig som i det øvrige land.

Fælles for herregårdene er, at de længe var omdrejningspunktet for meget af det lokale liv. De store avlsgårde, der ofte ligger i forlængelse af de imponerende hovedbygninger, vidner om herregårdene som omfattende produktionsapparater og som enorme arbejdspladser. De imponerende hovedbygninger er vidnesbyrd om herregårdene som centrum for velstand og nye kulturelle strømninger.

På landet var de fleste mennesker fæstebønder eller husmænd, der var underlagt en herregård. Selvom flere bønder gradvis blev selvejere efter landboreformerne i slutningen af 1700-tallet, spillede herregårdene også længe derefter en afgørende rolle i de lokale samfund. Endnu i begyndelsen af 1900-tallet fandtes der enkelte fæstebønder, og på mange af de herregårde, hvor fæstegodset var blevet solgt fra, havde

Krengerup på Fyn. Foto: Bent Olsen

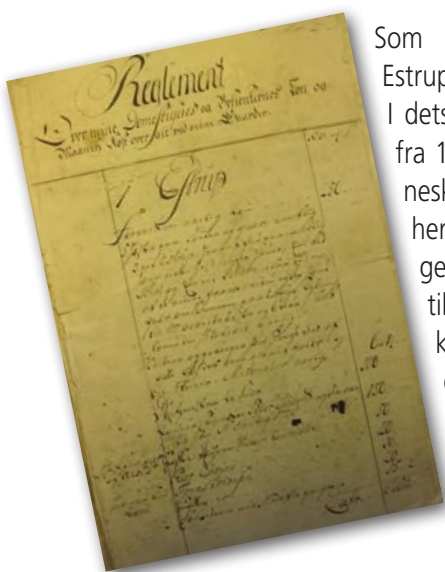
Ausumgaard i Vestjylland. Foto: Bent Olsen

godsejerne ofte i stedet intensiveret landbruget på markerne omkring herregårdene, hvilket også krævede arbejdskraft. Dertil blev landets største godser – grevskaberne, baronierne og stamhusene – først ophævet efter lensafløsningsloven i 1919.

Med andre ord: Herregårdene fungerede i århundreder som et helt grundlæggende fundament for store dele af Danmarks befolkning. For datidens mennesker var herregårdene en naturlig del af den virkelighed, som de var en del af.

Menneskene på herregården

Inde på selve herregården var det ikke ejerne alene, der her havde deres daglige gang. Mange tjenestefolk var ansat til at opvarte ejerne, så de ofte velstående familier kunne udfolde deres eksklusive livsførelse i de fine sale og stuer.

Som eksempel kan Gammel Estrup på Djursland fremhæves. I dets godsarkiv findes en liste fra 1740 over de mange mennesker, der var ansat inde på herregården. Alt fra stuepiger, kokkepiger, spindepiger til en kammertjener, en kusk og en gartner. I alt var omkring 30 mennesker tilknyttet livet inde på herregården på den ene eller anden måde.

Kilde fra 1740 fundet i Gammel Estrups godsarkiv, der viser herregårdens mange ansatte. Foto: Rigsarkivet.

Selvom mange mennesker til dagligt arbejdede på herregården, var det langt fra alle ansatte, der havde direkte kontakt til herregårdens ejere. Herregården var hierarkisk opdelt i bestemte zoner efter arbejdsopgaver. Nogle ansatte stod således for den personlige opvartning af herskabet, mens andre knap nok så dem. Der var således forskel på, hvilken relation man havde til herregården. Men mange havde en relation.

Med tiden faldt antallet af tjenestefolk. For Gammel Estrup var antallet nede på 11 i begyndelsen af 1900-tallet. Stillinger blev nedlagt og andre lagt sammen. På Gammel Estrup havde husjomfruen ikke længere nær så mange medhjælpere i køkkenet, som hun havde haft tidligere. Tjeneren forsvandt helt, og i stedet skulle en stuepige nu også servere.

Gammel Estrup var i begyndelsen af 1900-tallet beboet af Christiane Scheel og hendes to døtre. Til at opvarte dem var der ansat 11 tjenestefolk. Foto: Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum.

To tjenestepiger på Gammel Estrup ca. 1920.

Foto: Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum.

Mange tjenende ånder har dermed gennem tiden haft deres gang på de danske herregårde. De har været en forudsætning for, at ejerne kunne opretholde det herskabelige liv, der udfoldede sig på landets herregårde.

Godsejeren i lokalsamfundet

Godsejerne var også til stede uden for hovedbygningens tykke mure og spillede en rolle lokalt i de enkelte sogne. Længe stod godsejerne for bl.a. skatteopkrævning, soldaterudskrivning, skifteforvaltning og påtale om lovovertrædelser inden for godsets område.

Dette gjorde sig særligt gældende under enevælden (1660-1848), hvor godsejerne i mange tilfælde fungerede som statsmagtens forlængede arm. Den enevældige kongemagt ønskede i højere grad end tidligere at regulere samfundslivet, men manglede ressourcer til selv at stå for det. Lokalt

blev det i stedet landets godsejere, der skulle udføre de mest nødvendige opgaver for kongemagten. Med landbo-reformerne i slutningen af 1700-tallet forsvandt mange administrative forpligtelser og blev med tiden helt faset ud.

En anden gammel institution, som den danske kongemagt længe var afhængig af lokalt, var kirken. Foruden forkyn-delsen af evangeliet var det også præstens opgave at orga-nisere den lokale skolegang og fattighjælp.

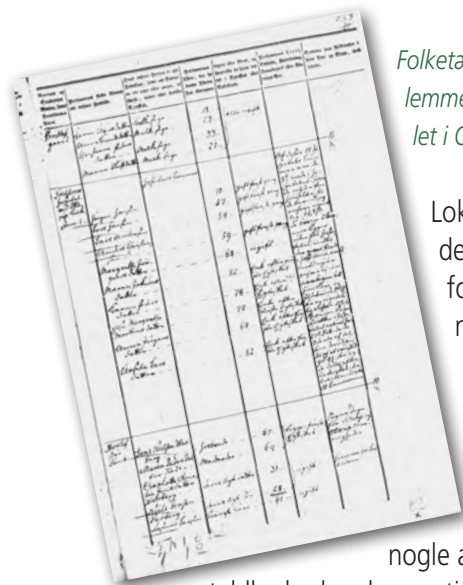
Imidlertid var det ofte godsejeren, der ejede kirken. Mens landets kirker havde hørt under den danske kongemagt siden reformationens indførelse i 1536, begyndte staten især fra slutningen af 1600-tallet at sælge dem fra. Om-kring år 1700 var langt størstedelen af de danske kirker på private hænder, og på landet var ejeren oftest en godsejer.

Med kirkeejerskabet fulgte et ansvar for kirkens vedligehol-delse, men også indtægter i form af kirketiendet og den så-kaldte kaldsret: retten til at foreslå biskoppen, hvem der skulle være præst i den lokale kirke. Godsejeren kan således uden tvivl have udøvet betydelig indflydelse i det enkelte sogn.

Ifølge lovgivningen skulle skolegang og fattighjælp organi-seres inden for kirkens rammer. Når det kom til stykket, var det på landet dog oftest den lokale godsejer, der opførte skoler og hospitaler (fattighuse). I praksis kunne godsejerne derfor ofte sætte rammerne for skolegangen for de lokale børn og være med til at bestemme, hvem af de fattige der skulle have hjælp.

Den lokale kirke var på landet ofte ejet af den lokale godsejer. I de enkelte sogne var det ikke unormalt, at godsejerne også opførte hospita-ler eller skoler. Her er det Otterup Kirke, der hørte under herregården Nislevgaard og senere Ravnholt. Til venstre i billedet er Frelserens Hospital, hvor fattige kunne få ophold. Det blev oprettet i 1722 af ægteparret til Ravnholt, Christian Sehested og Charlotte Amalie Gersdorff. Det var hospital indtil 1925 og er i dag lokalmuseum. Foto: Nationalmuseet.

Folketælling fra 1787 viser de fattiglemmer, der havde ophold i hospitalet i Otterup. Foto: Rigsarkivet.

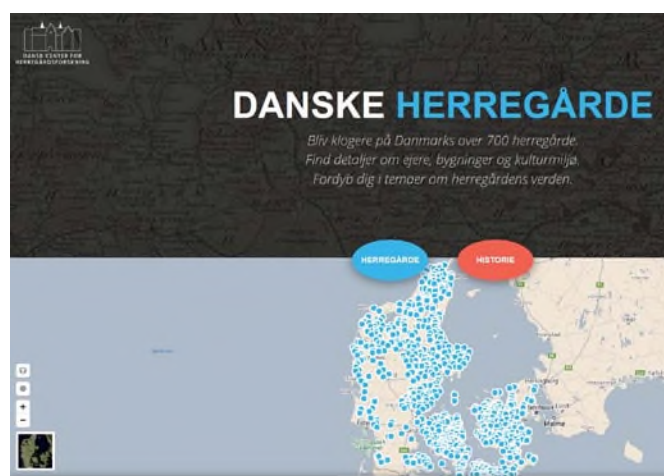
Lokalbefolkningen har således næppe kunnet slippe for at komme i berøring med herregården og dens ejere. Og mens det nok kun er de færreste, der i dag er beslægtede med en godsejer, er mange i stedet i familie med nogle af de mange fæstebønder, staldkarle, lugekoner, tjenestepiger eller kammer-tjenere osv., der hørte under en herregård. Ønsker man forstå det samfund, som de og den øvrige landbefolkning var en del af, kommer man derfor næppe uden om herregårdene.

Danske herregårde på nettet. En indgang til herregårdene.

Har man brug for at få et overblik over de mange danske herregårde, kan hjemmesiden danskeherregarde.dk være et godt sted at starte. Bag hjemmesiden står Dansk Center for Herregårdsforskning, der her samler information om alle danske herregårde med det formål at gøre denne viden let-tilgængelig for alle.

Hjemmesiden er bygget op som et danmarkskort, der har en prik for hver enkelt herregård, og man kan således hurtigt få et overblik over de enkelte egenes herregårde. Til hver herregård er der en beskrivelse af dens historie, dens bygninger og en liste over dens ejere gennem tiden. Man kan også se, hvilket amt, herred og sogn den enkelte herregård historisk har ligget i, og hvor stort godset har været i bestemte tidsperioder.

For de mange danskere, hvis forfædre var tilknyttet en herregård, kan danskeherregarde.dk være en indgang, hvis man gerne vil vide mere om de danske herregårde.

Hjemmesiden danskeherregarde.dk, der indeholder information om de danske herregårde.

Det lille slot og kvinderne

Af Eva Lodal
Hillerød
Eva.lodal@sol.dk

I haven ved Frederiksborg Slot i Hillerød ligger Badstuen – eller Badstueslottet, som det også kaldes, selvom det er af beskeden størrelse. En lille renæssanceherregård i to etager med et trappetårn midt på facaden og 'hemmeligheder' på bagsiden. Huset er bygget omkring 1580, og en ret luksuøs badstueindretning, som optog omkring en fjerdedel af stueetagen, eksisterede til slutningen af 1700-tallet.

I 1800-tallets første halvdel blev huset brugt til flere og langtfra kongelige formål. Det var givetvis ganske nedslidt, da Frederik VII i 1850'erne kastede sin kærlighed på det

gamle miniatureslot og fik igangsat en gennemgribende restaurering. Der kom spir på trappetårnet, og rummene fik nyt træværk, kaminer, stuk og gardiner – og efterhånden også møbler. Ikke meget er tilføjet siden, så Badstuen er som en tidslomme, hvor 1860-70'ernes fortolkning af renæssance og Chr. IV-stil har overlevet.

Badstuen er lejlighedsvis åben for gæster; der er bl.a. omvisninger på byens kulturnat – og gennem en del år har jeg sammen med andre guider haft fornøjelsen af at fortælle om dette helt særlige sted.

Kvindelige beboere

I en beskrivelse fra 1800-tallet nævnes, at der bl.a. boede en enke efter en militærperson i Badstuen – og det måtte jo undersøges. Folketællingen fra 1834 viste ganske rigtigt tre husstande, så huset er nok blevet delt op i 2 boliger på 1. sal og 1 bolig i stueplan, mens den sidste del – køkkenet – formentlig har været fælles; tjenestefolkene har kunnet bo i et kammer bag køkkenet eller på loftet. De tre lejligheder har hver været på omkring 70 m², fordelt på 3-4 rum; nogle rum er ganske små i tårnlignende udbygninger på husets bagside. I 1834 optaltes i alt tre kvinder i 50'erne, alle enker, med til sammen fire døtre mellem 19 og 28 år og en plejedatter på 11 år. Desuden i alt tre tjenestepiger på nogenlunde samme alder som de voksne døtre. De tre enker angives at leve af pension eller egne midler.

Hvordan livet har formet sig i et ensomt beliggende hus, et stykke vej fra byen, er jo ikke til at vide (tænker lidt på Jane Austens huse på landet med de unge kvinder, som venter på friere), men i hvert fald en af kvinderne blev boende, så længe det var muligt. Og det er hende og hendes slægt, jeg har interesseret mig for.

Enke efter krigsråd

Lovise Obdrup bliver født i København 1780 som nr. 2 i en større børneflokk; som sin ældre bror bliver hun døbt i Hof- og Slotskirken. I 1808 gifter hun sig i Vinderød Kirke med Hans Henrik Hasler (f. 1782), der i FT 1801 noteres som Stud. Chir, men senere angives med titlen Krigsråd. De får to børn: Louise (f. 1813 i København) og Camilla (f. 1815 i Hillerød).

Familien bor i Hillerød tæt på Frederiksborg Slot og dermed amtmandens administration, men det vides ikke, om Hans Henrik Hasler har haft sin beskæftigelse der. Ved et af de tilfælde som slægtsforskere elsker, så jeg under noget arbejde med Arkibas en afskrift af en liste fra 1824. Her optræder Krigsråd H. Hasler minsandten som ansøger til embedet som fyrmester ved Nakkehoved Fyr (ved Gilleleje). Han dør i Hillerød i 1829, stadig med titel af Krigsråd.

Lovise flytter ind i Badstuen med sine to døtre; det angives, at hun lever af pension. I 1845 flytter den ældste, Louise, endelig hjemmefra; hun gifter sig med læge Chr. Sommer, og de nygifte rejser til Grønland. De bor i kolonibestyrboligen i Jakobshavn, hvor han er ansat som læge gennem nogle år. Den yngste, Camilla, bliver hos sin mor, også da de omkring 1850 flytter fra Badstuen til lægeboligen i Slangerup, hvor Louise og Chr. Sommer har slået sig ned efter hjemkomsten fra Grønland. Lovise dør i 1852.

En forbindelse til Lehmann

I 1834 har Lovise en plejedatter boende, den 11-årige Sophie Lehmann. Og da Frederiksborgmuseet venligst fandt en akvarel af Badstuen med to personer foran, signeret EL (Edvard Lehmann) i 1846, måtte der vel næsten være en forbindelse?

Edvard Lehmanns akvarel, *Motiv fra Badstuen*, 1846, hvor det måske er Lovise og hendes datter Camilla, der poserer foran huset. Billedet tilhører Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg. Foto: Kit Weiss.

Det viste sig, at Lovises yngre søster, Margrethe Obdrup (f. 1783), gifter sig med løjtnant Georg Lehmann (f. 1783). Velsen finder sted 3.2.1816, og bruden er absolut på faldende fode, da det første barn, Johanne, bliver født 5.2.1816. De får yderligere to piger, i 1818 og 1821, alle døbes i Garnisons Kirke i København, men en Sophie, født ca. 1823, var ikke til at finde.

Margrethe dør i 1829 og Georg i 1831. Margrethes nærmeste slægtninge, som tilhører det københavnske borgerskab, tager sig af de ældste tre forældreløse piger, og Sophie, som jeg – trods manglende dokumentation – antager er datter af Margrethe og Georg, kommer til sin moster Lovise i Hillerød. Efter årene i Badstuen bliver hun elev på Det Wærnske Institut, som gav undervisning til fattige og forældreløse borgerdøtre, og her får hun nok også en vis lærerindeuddannelse. Hun bliver guvernante og privatlærerinde på et par store gårde og er ved FT 1860 anført som

lærerinde ved Borgerskolen i Stege; hun dør i Stege i 1881. Sophie er således selvforsørgende - som den eneste af Lehmann-søstre og Obdrup-kusinerne; to gifter sig, og de ugifte flytter ind hos de gifte søstre. En meget udbredt løsning for borgerskabets kvinder.

Endelig kom der så et gennembrud: en sidste søgning på et forkert stavet efternavn i FamilySearch ledte til en kirkebog, hvor tilgangsregistret m.m. var ført minutløst. Her var Sophie indført med alle ønskede oplysninger om fødselsdato, dødsdato og -sted OG forældre! Dåben er indført i kirkebogen for Tyske Frederiks Kirke; Sophie er da næsten 1½ år. Faderen nævnes som premierløjtnant v. Lehmann, altså netop som antaget Margrethe Obdrups ægtefælle.

Porcelænsmaler fra Berlin

I 1780 kommer porcelænsmaler Peter Lehmann og hans kone Juliane fra Berlin til København; Peter Lehmann er indkaldt til Den kgl. Porcelænsfabrik og bliver i Danmark en meget berømt porcelænsmaler. Blandt deres børn er Georg, som altså går militærvejen, bliver løjtnant og senere kongelig toldbetjent. Georgs bror Johan bliver portrætma-

ler, og der er flere kunstnere i familien. Mest kendt er Johans søn Edvard (1815-1892), som bliver en meget produktiv tegner og maler, og som er ophavsmand til akvarellen af Badstuen.

Når Edvard Lehmann har været i Hillerød for at besøge sin lille kusine og de øvrige slægtninge, har han jo samtidig haft de maleriske gamle bygninger for øje. Akvarellen er dateret 1846, hvor Sophie for længst var flyttet, og Lovise og hendes yngste datter var ved at være de sidste beboere i Badstuen.

Så måske er de to kvinder på akvarellen netop Lovise og Camilla – jeg kan i hvert fald godt lide tanken, både når jeg ser akvarellen, og når jeg går og kigger på det gamle hus.

Hvis der skulle være efterkommere af familierne Obdrup og Lehmann blandt læserne, ville det glæde mig at høre fra dem.

Som alle andre har jeg været omkring kirkebøger, folketællinger, FamilySearch, Weilbach, sa.dk/find, Google o.a. med vekslende udbytte plus et afgørende opslag.

Badstuen, som den i 2020 tager sig ud, smukt beliggende ved Ødammen. Foto: Jens Lodal.

Folkestyrets repræsentanter

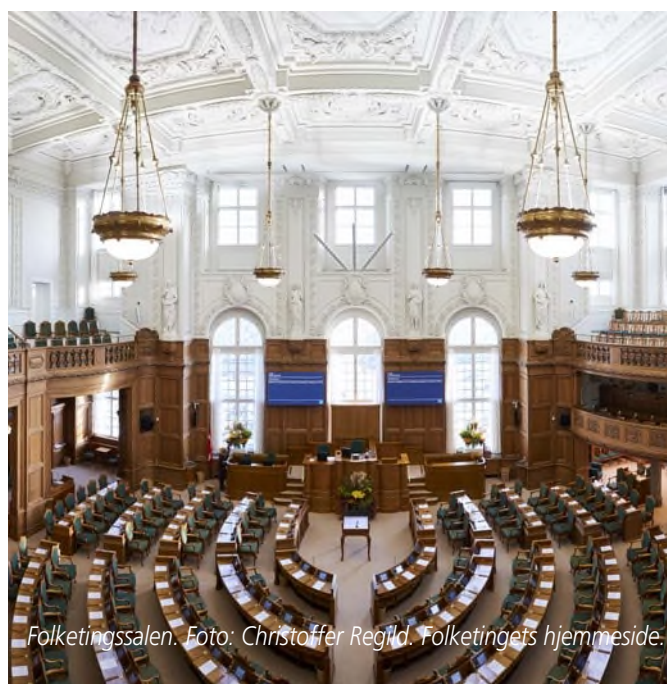
Af Carsten Carlsen
Engvej 29, 4270 Høng
Telf. 23 21 37 06
uv8d63q4@gmail.com

Af og til er der nogen, der spørger til slægtsforskning. Jeg fortæller så vidt og bredt om, hvor spændende det er. Efter et stykke tid, hvor jeg kan se deres opmærksomhed daler, stopper jeg, og så kommer spørgsmålet ofte: "Men hvad kan det bruges til?" Det er altid et vanskeligt spørgsmål at svare på, da det jo i høj grad drejer sig om følelser. Jeg kan svare, at det har betydning for mig at kende min baggrund, hvad jeg er rundet af, som det hedder. Det gør ikke rigtig indtryk. Så prøver jeg med, at man forstår nutiden bedre på baggrund af fortiden. Det vil man gerne have et eksempel på, og det kommer så her.

Jeg vil sammenligne Folketingets medlemmer med Rigsdagens medlemmer for 100 år siden. Undersøgelsen har til formål at undersøge, om vi ved at sammenligne de to "parlamenters" sammensætning kan udrede nogle data, som gør, at vi bedre forstår nutiden. Det kunne være en antagelse om, at medlemmernes uddannelse/arbejds erfaring kunne give os en ide om, hvordan samfundet har ændret sig på 100 år. Jeg har udtaget de medlemmer, som sad i Rigsdagen i 1919, altså for 100 år siden, samt folketingsmedlemmer i dag.

For at komme tilbage til 1919 må vi benytte os af en bog på Slægtsforskernes Bibliotek (bibliotek.dis-danmark.dk) med titlen *Rigsdagens Medlemmer gennem 100 år 1848-1948*. Der er 3 bind, hvoraf kun de to første er aktuelle for denne undersøgelse. I 1919 var der foruden Folketinget også et Landsting, og de to ting blev tilsammen kaldt Rigsdagen. Bøgerne er udarbejdet over flere år, og det er ikke lykkedes af finde alle medlemmer, men i denne undersøgelse er der 133 medlemmer ud af 152 mulige. I Folketinget er der som bekendt 179 medlemmer i 2019.

Den første grundlov blev vedtaget i juni 1849 og beskrev Landstinget som et "overhus". Folketingets skulle stå for de reformatoriske impulser i lovgivningsarbejdet, mens Landstinget skulle danne en modererende, konservativ modvægt. Antallet af landstingsmedlemmer blev fastsat til 51. For at være valgbar skulle man være fyldt 40 år og have en årlig indtægt på mindst 1200 Rdl. og betale 200 Rdl. i skat. Landstinget blev nedlagt med grundlovsændringen i 1953. Det første Folketing i 1849 havde 101 medlemmer. Antallet har skiftet flere gange gennem historien, men er som bekendt 179 efter grundlovsændringen i 1953.

Folketingssalen. Foto: Christoffer Regild. Folketingets hjemmeside.

Landstingssalen. Foto: David Kahr. Folketingets hjemmeside.

Fig. 1

Søren Nørgaard	1909 - 1947	Lærer	V
Jens Nørhave	1895 - 1920	Gårdejer	V
Laust Nørskov	1914 - 1947	Gårdejer	V
Martin Olsen	1901 - 1926	Kommunalrevisor	S
Valdemar Olsen	1906 - 1927	Kleinsmed, Forretningsfører	S
Sigvald Olsen	1895 - 1919	Bryggeribestyrelse	S
Peter Olufsen	1910 - 1920	Proprietær	Højre
Hans Parkov	1906 - 1920	Oberst, Borgmester	C
Joannes Patusson	1901 - 1936	Kongsbonde	Venstre
Johannes Pedersen	1909 - 1936	Skrædder	S
Krisjan Pedersen	1895 - 1927	Gårdejer	Venstre
Killerup Pedersen	1913 - 1920	Gårdejer	V
Niels Nyskov	1895 - 1922	Gårdejer	V

På fig. 1 ses et udsnit af Landstingets sammensætning i 1919 med angivelse af uddannelse/fag, der samlet set fordeler sig som følger:

Gårdejere	32 %
Akademikere	17 %
Redaktører	13 %
Faglærte	18 %
Lærere	10 %
Godsejere	6 %
Husmænd	3 %
Ufaglærte	1 %

I fig. 2 er vist et udsnit af Folketingets sammensætning i 2019. Totalt set er fordelingen som følger:

Akademikere	65 %
Lærer/pædagog/SoSu	12 %
Faglært	15 %
Redaktør/journalist	3 %
Andet	5 %

Det, der er mest iøjnefaldende ved sammenligning af de to årstal, er, at "Gårdejere", "Godsejere" og "Husmænd" er helt fraværende i 2019. Det viser, hvilken kæmpe

Fig. 2

Magnus Heunicke	Journalist, sundheds- og ældreminister	Socialdemokratiet
Mai Mercado	Cand.scient.pol., fhv. minister	Det Konservative Folkeparti
Mai Villadsen	Ekstern projektleder og underviser	Enhedslisten
Malte Larsen	Lærer, indehaver af Buksetrolden.dk	Socialdemokratiet
Marcus Knuth	Master of Public Administration, seniorrådgiver	Venstre
Marianne Jøved	Cand.pæd. i dansk, lærer, fhv. minister	Radikale Venstre
Marie Bjerre	Cand.jur. LL.M, advokat	Venstre
Marie Krarup	Cand mag. i øststatskundskab og samfundsfag, lektor, rejseleder	Dansk Folkeparti
Marlene Ambo-Rasmussen	Bachelor i erhvervsjura og erhvervsøkonomi	Venstre
Martin Geertsen	Cand.scient.pol. Public Affairs Director	Venstre
Martin Lidegaard	Cand.comm., kommunikationsrådgiver, fhv. minister	Radikale Venstre
Mattias Tesfaye	Murer, udlændinge- og integrationsminister	Socialdemokratiet
Mette Abildgaard	Cand.soc., PR og kommunikationsmedarbejder	Det Konservative Folkeparti
Mette Frederiksen	Master i Afrikastudier, bachelor i adm. og samfundsfag, statsminister	Socialdemokratiet
Mette Gjerskov	Cand.agro, centerleder for socialt arbejde, fhv. minister	Socialdemokratiet
Mette Thiesen	Lærer	Nye Borgerlige
Mette Hjermand Dencker	Parterapeut, psykoterapeut, coach	Dansk Folkeparti
Michael Aastrup Jensen	Akademikøkonom, salgs- og marketingkoordinator, fhv. borgmester	Venstre

forandring samfundet har undergået. Landbruget er gået fra familiebrug til store landbrugsenheder, hvilket har "flyttet" op mod 50 % af befolkningen fra landet til byen. Ikke en eneste gårdejer, godsejer eller husmand har fundet vej til Folketinget. Ændringerne er sket lige så stille og uden protester, så vi har knap nok lagt mærke til, at en hel kultur, moral og levevis er forsvundet. Historikeren Søren Mørch skriver: "Jeg synes, det er meget interessant, at det, der giver anledning til de store protester fra naturelskere, er, når der skal opstilles højspændingsmaster eller bygges broer eller veje. Det siges at ødelægge landskabet. De virkelig dybtgående forandringer, dem der har vendt op og ned på hele landskabet, fjernet mennesker og husdyr, ændret markerne form, farve og bevoksning og dermed dyreliv, dem er der næsten ingen, der har bemærket, og slet ingen, der har protesteret over."

I Norge har man valgt at støtte de små samfund, for at landet ikke skal ligge øde hen, men udviklingen er gået anderledes i Danmark.

Det næste, der springer i øjnene ved sammenligningen, er, at akademikere er gået fra 17 % til 65 %, en meget stor stigning. Til akademikere har jeg regnet alle, der har læst til en kandidat- eller bachelor-eksamen, også selv om de ikke er færdige endnu, hvilket man må formode, at de bliver på et eller andet tidspunkt. Tallene viser, at samfundet er blevet

meget teoretisk, hvor det kræves, at man er velformuleret, har et godt skriftsprog og hurtigt kan danne sig et indtryk af store mængder information. Problemerne er blevet meget komplekse og uoverskuelige. Tænk bare på de store folkemængder, der presser sig mod Europas grænser, klima-problemer m.v. Løsninger af disse problemer kræver stor viden og samarbejde med andre lande i verden. Det viser tallene med al tydelighed, idet mennesker med baggrund i lange studier bliver valgt med 65 %.

Sammenligningen har vist, hvordan fortidens tal kan være med til at forklare nutidens problemstillinger. Tallene kan danne baggrund for yderligere undersøgelser, såsom hvordan partiernes stemmetal har ændret sig, og hvilke sociale lag de enkelte partier repræsenterede dengang og i dag. Det kan man finde meget mere om på Slægtsforskernes Bibliotek, hvor der foreløbig befinder sig ca. 30.000 bøger, hvoraf de 5.000 er udgivet i søgbart PDF-format, så det er nemt at finde omtale af eventuelle slægtninge eller bestemte steder og begivenheder.

Litteratur:

Rigsdagens Medlemmer gennem 100 år 1848-1948.

Peter Henningsen: Dengang vi var bønder. 2019

<https://www.ft.dk/da/leksikon/Folketinget>

<https://da.wikipedia.org/wiki/Forside>

*En blomstrende rapsmark med et geled af højspændingsmaster. De har helt sikkert fremkaldt masser af protester, da de i sin blev sat op.
Foto: Carsten Carlsen.*

Folketællinger

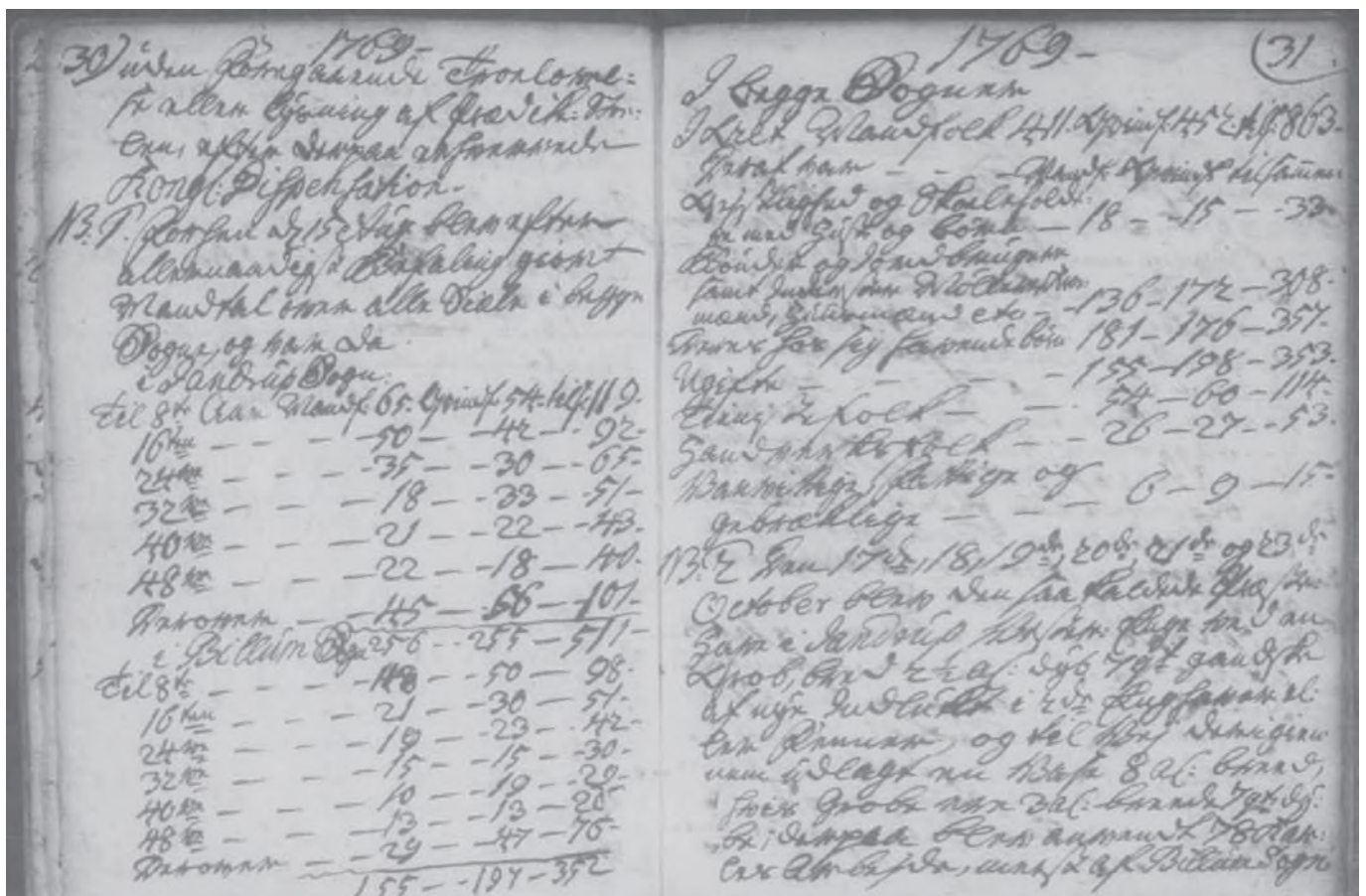
Af Kathrine Tobiasen
Korsagervej 13, 8940 Randers
Tlf. 41 28 65 30
Mail: kto@slaegt.dk

Indledning

Men det skete i de dage, at der udgik en befaling fra kejser Augustus, at al verden skulle skrives i mandtal. (Det var den første indskrivning, som skete, mens Kvirinius var landshøvding i Syrien). Og alle gik hen for at lade sig indskrive, hver til sin by.

De velkendte ord fra Lukasevangeliets 2. kapitel danner indledningen til historien om Jesu fødsel, men derudover vidner de om, at regenter allerede for 2.000 år siden havde ønsket om at skabe sig et vist overblik over deres undersåtter. I det velordnede Romerrige kom befalingen fra selve kejseren, og til tællingen var knyttet bestemmelser, såsom at folk skulle melde sig der, hvor de hørte til. Det skulle foregå under ordnede forhold.

Om der endnu tidligere har været holdt folketællinger vides ikke. Det kræver en vis grad af organisering i samfundet at gennemføre en sådan tælling, der kan defineres som "lister over alle de personer, der boede på et givet sted på en bestemt dato i et bestemt år" (Rigsarkivets definition). Der har sikkert også ligget en begrundelse bag, som nok stak lidt dybere end at få klarhed over, hvor mange indbyggere et land har. Fx at skaffe sig et overblik over skatteyderne og de våbenføre mænd. Vi skal op i de seneste århundreder, før folketællinger begynder at vinde indpas i de vestlige samfund. I Storbritannien blev den første folketælling iværksat så sent som 1841, hvorefter det foregik hver tiende år.¹ I Sverige har man dog *mantalslängder*, der går tilbage til 1642².

Kirkebogen for Janderup-Billum Sogne, hvor folketællingen 1769 er indført

- 1 DS-Wikis artikel Census
- 2 Wiki-Rötters artikel Mantalslängd

For slægtsforskere er folketællinger en af de solide grundpiller i forskningen. Med deres oplysninger danner vi os et øjebliksbillede af, hvordan de enkelte familier har set ud på et givent tidspunkt. Bevæbnet med alder og navne på familiemedlemmerne er det som regel (men ingen regler uden undtagelser på anejagten!) rimelig let at gå videre til kirkebøgerne for at aflæse de vitale data her.

Danske folketællinger

I Danmark begyndte ønsket om et landsomfattende mandtal at røre på sig i 1760'erne, og i 1769 blev der holdt en tælling. Ikke kun kongeriget var omfattet, også i hertugdømmerne Slesvig-Holsten måtte befolkningen lade sig tælle.

De enkelte individer var ikke så vigtige i denne sammenhæng, og der ønskedes ingen navne. Men befolkningen skulle placeres ind i grupper efter køn og alder: 0-8, 9-16, 17-24, 25-32, 33-40, 41-48 og 49+, som det kan ses i indførslen i kirkebogen for Janderup og Billum Sogne³, hvor præsten har noteret resultatet af tællingen. Desuden var man interesseret i folks erhverv, som ses på højre side: Gejstlighed og skolefolk med hustruer og børn, bønder og jordbrugere, tjenestefolk, håndværkere samt "Vanvittige, Fattige og Gebræklige". Under den sidste kategori kunne noteres 15 i sognene, heraf 6 mænd og 9 kvinder.

Oplysningerne skulle indføres på et skema, som senere blev sendt til Rentekammeret. Skulle de have interesse, findes de i dag på Rigsarkivet og kan søges og bestilles via Daisy ved at søge på arkivskaber: Rentekammeret og arkivserie: Tabeller over folketællinger af 1769.

18 år senere gik man anderledes systematisk til værks. Nu skulle hele befolkningen føres til bogs. Til formålet blev trykt skemaer med faste kolonner til navn, stilling i husstanden (herunder om børnene var ægte eller uægte), alder, civilstand (gift, ugift, enke(mand) og "hvorofte de have været i Ægteskab eller Enkestand") og erhverv (personernes titel, embede, forretning, håndværk eller næringsvej), og skemaerne blev sendt til sognepræsterne eller de personer, som fik til opgave at indsamle oplysningerne.

Tællingen fandt sted 1. juli, og det var første og eneste gang, denne dato blev brugt, for man måtte konstatere, at befolkningen nok var mere i ro om vinteren, så optællingen derfor kunne blive mere præcis. De senere folketællinger er følgelig afholdt i februar måned, oftest 1. februar og 1925-1950 den 5. november. Datoen er ikke helt uden betyd-

ning, når folks alder skal aflæses; desuden skal man være klar over at, hvis det angives, at et barn er eksempelvis 2 år, betød det indtil 1940, at barnet gik i sit andet år og altså kun var 1 år. 1787-tællingen dækkede kun kongeriget.

1801 var tiden inde for næste folketælling med indsamling af de samme oplysninger, og denne gang blev der fulgt op med en tælling i hertugdømmerne, som dog først fandt sted i 1803. Men herefter er der et stort og meget beklageligt hul i rækkefølgen. Først i 1834 blev folket igen talt. Det skyldtes krisetider, Englands- og Napoleonskrigene og statsbankerotten i 1813, der betød, at myndighederne havde andre og vigtigere ting at tænke på og bruge penge på. Men for alle slægtsforskere er det et kæmpe savn at skulle springe en hel generation over, ikke mindst når man arbejder med sogne, hvor kirkebøgerne kun er bevaret fra 1814.

Til gengæld er der ikke megen slinger i valsen fra 1834 og frem. Nu kommer tællingerne med ca. 5 eller 10 års mellemrum. Indholdet er i store træk det samme med små variationer og nogle vigtige tilføjelser nu og da. Af stor betydning fra slægtsforskervinkel er det, at fødestedet fra 1845 kommer med, så vi nu har bedre mulighed for at følge personer, der ikke kan findes blandt fødte i det sogn, hvor de bor ved folketællingen. Fra 1850 kan vi aflæse, om en person har et handicap, og fra 1855 er grundlovens bud om religionsfrihed slået igennem; før var der ikke noget at raffe om, men nu bliver folk bedt om at oplyse om deres religion.

Fra 1901 er det ikke tilstrækkeligt med alderen, nu skal fødselsdatoen noteres, ligesom arbejdspladsen anføres. I 1916 er der et par nye, interessante kolonner på skemaet: årsindtægt og formue samt skat til såvel stat som kommune. Taget alene vil tallene ikke sige så meget, men hvis du sammenligner med naboer eller andre i sognet, vil du få et indtryk af dine slægtninges økonomi. I 1930 nævnes vielsesåret og antal levende og døde børn og i 1940 desuden vielsesdatoen.

Har du brug for en oversigt over, hvad de enkelte folketællinger indeholder af oplysninger, kan du finde den i DS-Wikis artikel om folketællinger.: wiki.dis-danmark.dk/index.php/Folketælling.

I Slesvig var der folketællinger i 1835 samt 1840, 1855 og 1860. Efter at hertugdømmerne i 1864 var kommet under tysk myndighed, blev der godt nok foretaget tællinger, men de var udelukkende beregnet på statistik og blev destrueret efter endt brug. Her må vi altså gå forgæves, indtil forholdene efter

³ Kirkebog for Janderup og Billum 1767-1808, s. 30-31, AO opsl. 19

genforeningen i 1920 bliver som i resten af kongeriget. Den sidste folketælling fandt sted 1970. Herefter var det ikke længere nødvendigt at tælle folk, da den elektroniske registrering klarede den opgave.

Indtil 1860 var det på landet de læsekyndige, præsterne og skolelærerne, som stod for optællingerne, mens man i købstæderne brugte skatteopkræverne til opgaven. Fra og med 1870 blev det ændret, så det i byerne blev husejerne, der fik ansvar for at tælle hoveder i deres ejendomme, og på landet blev opgaven pålagt sognerådene.⁴

Desværre er nogle af folketællingerne gået tabt. Som nævnt ovenfor mangler de sønderjyske mellem 1864 og 1920, men også andre må vi undvære. Tallene fra en del købstæder fra 1840 – spredt over hele landet – er væk, og for 1834 gælder det hele København By undtagen et par kvarterer, Skt. Annæ Østre og Vestre. Ved enkelte sogne her og der må vi også kigge langt efter folketællingerne. Endelig menes det, at nogle personer eller husstande er glemt ved de ældste folketællinger, da undersøgelser har vist, at indbyggertallet visse steder må have været højere end det, tællingen angiver. Men disse eventuelle fejl og mangler er ifølge sagens natur svære at påvise.

Er oplysningerne til at stole på?

Du skal ikke have arbejdet meget med slægtsforskning, før du støder på et navn i en folketælling, der ikke stemmer helt overens med kirkebogen. Eller en aldersangivelse, der slet ikke rammer plet. Hvad skal vi regne med?

Det er en god idé, at tage folketællingernes oplysninger med et lille gran salt. Vi skal her huske på, at det er oplysninger, som folk selv har givet videre til præsten eller degnen – eller hvem det nu var, som var på rundtur med skemaerne. Måske havde folk ikke selv helt styr på deres alder, måske var nogle af dem ikke tilstede i huset, mens tællingskommisæreren var på besøg, så oplysningerne blev givet af en anden. Det navn, der blev opgivet, var det almindelige kaldenavn, og måske kom alle navnene ikke med, hvis personen ved dåben var forsynet med flere. Christine kunne snildt blive til Stine, og Lars Nikolaj syntes måske, at det var lettest at nøjes med det ene af sine to navne.

Oveni kommer så, at stavemåderne var meget flydende. Der var ikke noget, der hed retskrivning; et navn var et navn, som det blev udtalt, og så var det i øvrigt underordnet, hvordan man kunne finde på at prente det på papir. Stavefriheden er

større, jo længere tilbage i tiden vi kommer, men selv i 1900-tallet vil man se, at det er det navn, som blev brugt i daglig tale, som også optræder i folketællingen.

Det kan måske også tænkes, at præsten en kold vinterdag ikke bevægede sig helt ud i de fjerneste kanter af sit sogn, men sad hjemme i sin lune stue og prøvede at huske de enkelte husstandes medlemmer. Han har nok heller ikke tjekket navne og fødselsår i sin kirkebog.

Men man skal dog ikke tage for givet, at kirkebogen altid har ret. Fx oplyser folketællingerne 1845 og 1850, at værts-husholder Anders Christensen i Sækbæk, Torstrup Sogn, Ribe Amt skal være født i Hee Sogn, der ligger i Ringkøbing Amt, mens kirkebogen ved hans begravelse påstår, at han stammer fra Ulkebøl på Als. Hvem har så ret? Ved nærmere efterforskning viser det sig, at manden er kommet til verden som uægte barn i Røgind, Hee Sogn; da han i 1828 dukker op i Torstrup, er det noteret i tilgangslisten, at han ankommer fra Ulkebøl. Overfor tællingskommisæreren har Anders udmærket kunnet gøre rede for sit fødested, hvorimod sognepræsten afslører, at hans kendskab til dette sognebarn ikke har rakt længere, end at han har tjekket tilgangslisten og formodet, at det måtte være fødesognet, der optrådte her.

Hvad må vi se?

Folketællingerne kan indeholde personfølsomme oplysninger og er derfor underlagt en tilgængelighedsfrist på 75 år. Det betyder, at tællinger til og med 1940 er scannede og tilgængelige på Arkivalieronline. Men ét er tilgængelighed i et lidt besværligt håndskrevet dokument; noget helt andet er oplysninger, der er digitaliserede og søgbare.

Mange af de ældre folketællinger er indtastede og derved søgbare på nettet. Da der i tællingerne fra 1930 og 1940 vil optræde personer, som stadig lever, har man fra Rigsarkivets side valgt at stoppe indtastninger af disse – og man går endda for at være på den sikre side tilbage til kun at indtaste folketællinger, der er fra 1906 eller ældre. Du kan stadig se tællingerne op til 1940 online, men er henvist til møjsommeligt at bladere dem igennem. Alternativt kan du gå til FamilySearch, som vi vender tilbage til senere.

De originale folketællingslister opbevares på Rigsarkivets læsesal i København, og her kan du søge tilladelse til at se de nyere årgange. Det er tilstrækkeligt at oplyse, at du skal bruge dem til slægtsforskning. Men du skal altså troppe op på læsesalen.

⁴ Dansk Kulturhistorisk Opslagsværk, bd. 1, s. 244

Oeders Efterretninger

Denne samlings oplysninger nævnes ofte sammen med folketællinger, selv om der egentlig ikke er tale om en tælling. Men de tilbyder visse personoplysninger og kan bruges på samme måde som folketællingerne.

Georg Christian Oeder. Wikimedia Commons.

Manden bag efterretningerne var statsøkonomen og botanikeren Georg Christian Oeder (det var også ham, der stod for udgivelsen af det store pragtbilledværk *Flora Danica*), og formålet bag indsamlingen var at oprette en enkekasse, som kunne støtte enker, der havde svært ved at klare sig på egen hånd. Dette formål skinner tydeligt igennem i de oplysninger, der blev indhentet. Det var overalt manden, om han så var afdød eller ej, der var i fokus, og hans erhverv, alder og antal ægteskaber blev noteret. Enker opførtes under den afdøde mands navn, men hendes alder og eventuelle indtægtskilde samt antal uforsørgede børn ved mandens død fremgår også af spørgeskemaerne.

Oeders efterretninger blev udarbejdet i 1771, og de dækker kun Sjællands Stift. Det er klart, at de er mangelfulde sammenlignet med de velkendte folketællinger, men i en tidsperiode, hvor det kan være vanskeligt at finde gode kilder, kan de være meget nyttige.

Arkivalierne opbevares på Rigsarkivet, hvor de findes både i original og som mikrofilm; det er den sidste form, du vil blive henvist til at bestille, hvis du vil studere efterretningerne. Du kan søge dem via Daisy ved at taste 'oeder' i arkivseriefeltet.

Udtræk fra Oeders Eftr.

30 poster fundet

Kilde:	OE-1771		
Mandens navn:	Christen Madsen	Mandens erhverv:	Bonde, ernærer sig ved Avling
Mandens alder:	33	Mandens civilstand:	Gift
Mandens nr. ægteskab:	1	Mand død (ja/nej):	Nej
Hustru død (ja/nej):	Nej	Hustrus alder:	49
Hustrus civilstand:	Gift	Hustrus nr. ægteskab:	3
Sogn:	Borre	Herred:	Mønbo
Amt:	Præstø	Stednavn:	Søndre Vestud
Indtastningsnr:	B2418	Lebenr.:	30

VIS DOK.

Kilde:	OE-1771		
Mandens navn:	Christen Madsen	Mandens erhverv:	Indsider og fattig
Mandens alder:	61	Mandens civilstand:	Gift
Mandens nr. ægteskab:	2	Mand død (ja/nej):	Nej
Hustru død (ja/nej):	Nej	Hustrus alder:	61
Hustrus civilstand:	Gift	Hustrus nr. ægteskab:	2
Sogn:	Borre	Herred:	Mønbo
Amt:	Præstø	Stednavn:	Nordre Vestud
Indtastningsnr:	B2418	Lebenr.:	72

VIS DOK.

Et eksempel på en søgning i Oeders Efterretninger på DDD

Men heldigvis er en del af Oeders efterretninger indtastet i Dansk Demografisk Database ddd.dda.dk. Du finder dem her under *Andre databaser* (sammen med ting som *Indvandrede* og *Nygård's Sedler*), og søgningen foregår ved, at du søger på navn og eventuelt erhverv og alder og vælger, om du vil søge i hele databasen eller afgrænse til et enkelt amt. Billedet viser et par eksempler på, hvilke oplysninger Oeder kan byde på. Det giver også et indtryk af bredden af undersøgelsen. Selv om hensigten var at afdække behovet for en enkekasse, kom man bestemt ud i alle kroge og lag i samfundspyramiden.

Ekstraordinære folketællinger

Udover de officielle landsdækkende folketællinger har man i mange mindre områder som sogne og købstæder med mellemrum haft behov for at få sat tal på befolkningen, og her har man følgelig iværksat optællinger, der kan være forskellige, alt efter hvad formålet har været. Man har ikke haft fortrykte skemaer at holde sig til, men har selv kunnet udforme spørgsmål og kolonner.

Fra 1880'erne blev det almindeligt, at man i købstæderne talte mandtal efter samme principper som de landsdækkende folketællinger. Dog havde man behov for at have styr på folketallet med noget kortere mellemrum.

Hvis du forsøger dig med en helt åben søgning i Daisy og taster 'folketælling' i arkivseriefeltet på www.sa.dk, vil du få hele 523 hits, fordelt over to skærmsider. De ordinære tællinger fylder meget i søgeresultatet, men du vil også finde fx mandtalslister fra byerne – hvis ordet folketælling indgår i arkivseriens navn. Hvis du går efter en bestemt

Tema: Folketællinger

periode, kan du afgrænse din søgning ved hjælp af periode-felterne. Pas på med en geografisk afgrænsning, da det ikke altid vil være helt klart, om du skal søge på amt, købstad eller sogn.

En søgning på 'mandtal' vil resultere i næsten 1700 hits, inklusive ting som militærets mandtalsregistre og købstædernes skattemandtal. Her vil det være en god idé at forsøge at afgrænse til fx en købstad. Men at løbe et par sider igennem kan give en fornemmelse for, hvad det er for arkivalier, der gemmer sig i Rigsarkivet, en fornemmelse, som kan være nyttig i den videre forskning. Det er aldrig spildt arbejde at strejfe lidt rundt i Daisy!

Bortset fra de regulære folketællinger er der ikke meget af dette stof, der findes på Arkivalieronline. At se nærmere på arkivalierne kræver altså en bestilling og en tur til en af Rigsarkivets læsesale, hvilket måske vil være en hurdle for en del. Men noget er dukket op online, og mere vil formentlig komme til.

Billedet herunder viser et opslag i en mandtalsliste fra Middelfart anno 1823. Her er købstadens indvånere opført hus for hus under husstandens overhoved (Eiernes Navne) og i næste kolonne ses, "hvor mange Siele som fore findes, Indbefattet Eieren, Leiere, eller Indsidere". Øverst på listen ses

"køb. Bentzons Gaard" med hele 12 beboere. Næste hus, Consomtions Boden, kan kun tælle 3. Altså en ret tynd liste, men i den lange folketællingsfrie periode bedre end ingenting. Og den giver bl.a. et billede af, hvilke erhverv man kunne finde i en lille provinsby.

Men der findes også tællinger, der lettere at gå til, faktisk bare et par museklik fra dig. Tag et kig på en gruppe kilder i Slægtsforskernes Bibliotek, bibliotek.dis-danmark.dk, der kan findes ved at søge på 'ekstraordinær folketælling' og se, hvad der ligger og venter her, det meste af det lige til at gå til.

Som eksempel fra samlingen kan vi tage Folketælling Ribe 1748, som er afskrevet og derfor super lettilgængelig; den kan findes på Slægtsforskernes Bibliotek. Denne tælling nøjes også med husstandsoverhovedets navn, men nævner i det mindste børnene hver for sig, hvor gamle de er, og hvad de beskæftiger sig med. Et par klip fra listen:

"7. Lars Jensen, konsumptionsforvalter, nærer sig af købmandskab, er hos ham en halvbroder 16 år, 1 ditto 14 år, 1 ditto 12 år, 1 ditto 11 år, 1 halvsøster 17 år, halvbrødrene går i skole, men halvsøsteren er hjemme hos ham.

8. Hans Jørgensen, kro- og avlsmænd, 1 søn er degn, 1 ditto er student, 1 datter hjemme hos faderen".

Fortegreb

*Om Middelfarth Købstads Indvånere, opført af
- Men Lovens Tilværelse og især, af ad flere huse og
for mange Diale som fore findes, Indbefattet, Eiern,
Leiern, eller Indsidere indt. den 10. December 1823.*

<i>Løbslig No.</i>	<i>Eiernes Navne</i>	<i>for mange Diale indbefattet inkl.</i>	<i>Andetags i regner</i>
1.	<i>køb. Bentzons Gaard</i>	- 12	
2.	<i>Consomtions Boden</i>	- 3	
3.	<i>Johsen Grove</i>	- 7	
4.	<i>And Jørgen Holst</i>	- 9	
5.	<i>Eig Christensen</i>	- 3	
6.	<i>køb. Bentzen</i>	- 7	
7.	<i>Ditto - Ditto</i>	- 7	
8.	<i>Johansen Schen</i>	- 2	

Mandtalsliste fra Middelfart 1823

Tema: Folketællinger

Som det fremgår, må vi igen engang konstatere, at kvinder i den tids samfund er ligegyldige væsner. Kun hvis der ikke er voksne mænd i huset, må kommissæren anstændigvis nævne dem: "Niels Andersens enke" eller "Anne sal. Jens Blegmand".

Senere, i 1800-tallet, bliver det i købstæderne meget almindeligt, at der med jævne mellemrum holdes mandtal. Se mere i temaet om købstæder og byfolk.

Indtastede folketællinger

Folketællinger består af faste oplysninger, der er lette at rubricere. De er i forvejen anbragt i nøje definerede kolonner, og oplysningerne nærmest kalder på at blive lagt i et computerprogram's felter.

Derfor var folketællingerne også noget af det første – sammen med opbygning af programmer, som slægtsforskerne kunne gemme deres fundne data i – man tog fat på, da den elektroniske databehandling pibede frem i 1980'erne og lokkede med helt nye måder at få arbejdet gjort på. Indtastning af folketællinger blev det første store projekt for den nystartede forening DIS-Danmark, og det gik så godt, at man endda fik etableret et samarbejde, KIP Projektet, med en statslig institution, Dansk Data Arkiv, som påtog sig at samle indtastningerne og gøre dem tilgængelige, både på hjemmesiden Dansk Demografisk Database, ddd.dda.dk, og på DVD'er, som man solgte. De indtægter, som man fik ved salget, blev brugt til drift af projektet.

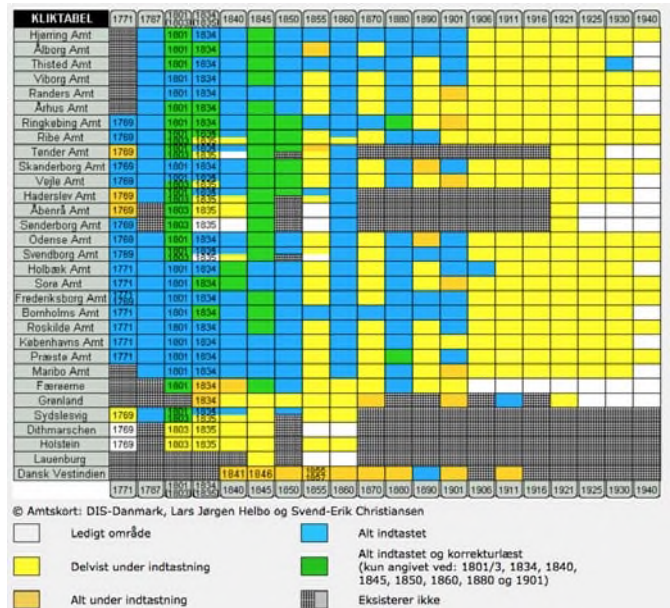
Siden er det gået slag i slag. Over 1200 personer har ydet deres større eller mindre bidrag til at overføre oplysningerne fra håndskrevne lister til databasens felter, og tællingerne fra 1787, 1801, 1845, 1850, 1860, 1880 og 1885 er fuldt indtastede. Når indtastningen af en hel folketælling var afsluttet, blev det gerne fejret med en reception enten på Dansk Data Arkiv i Odense eller Rigsarkivet i København. Ved projektets 20-års jubilæum i 2012 kunne daværende kulturminister Uffe Elbæk rette en varm tak til alle de frivillige for deres fantastiske arbejde.

Indtastningsprojektet fyldte 20 år i 2012, og begivenheden fejredes den 8. november med fødselsdagskage og deltagelse af bl.a. daværende rigsarkivar Asbjørn Hellum og kulturminister Uffe Elbæk, der her hjælper med at puste lys ud. Foto: Peter Wodskou.

At en folketælling er fuldstændig indtastet betyder, at du burde kunne finde en person, der i det givne år befandt sig i Danmark, og få vedkommende placeret med hensyn til familiesammenhæng og bopæl. En anden ting er så, at det af og til kan vise sig at være endog meget drilsk at finde frem til personen – det vender vi tilbage til senere.

Også tællingerne 1834, 1840 og 1901 er godt på vej, men af de øvrige mangler stadig en del, så der er brug for hjælpende hænder. Hos Dansk Demografisk Database kan du følge med i, hvad der mangler at blive indtastet: ddd.dda.dk/kipoversigt.htm; KIP-kortet viser den øjeblikkelige status for indtastningerne.

Oversigt over indtastede folketællinger hos DDD

De indtastede folketællinger er alle søgbare på ddd.dda.dk. Inden du går i gang med en søgning er det en god idé lige at tjekke, om den ønskede folketælling faktisk er indtastet.

Tema: Folketællinger

Det gør du nemt ved at klikke på linket *Hvad kan du søge i* (øverst til venstre på siden) og derefter finde dit sogn ved hjælp af dropdown-menuerne. Hvis du undlader at søge på et bestemt år, får du en samlet oversigt over, hvor meget der er indtastet for sognet.

Når du søger, kan det meget anbefales, at du vælger den metode, der hedder *Avanceret søgning områdevalg*. Her kan du nemlig finde alle herreder og sogne under det amt, du har valgt, og de er stavet, som systemet kræver det. Den simple søgning tilbyder kun søgning på navn, og ved *Avanceret søgning* (uden områdevalg) skal du selv udfylde felterne for herred og sogn.

Søgesystemet indeholder flere finesser. Du kan søge ved hjælp af husstand, hvilket indebærer, at du indtaster to medlemmer af en husstand, og du kan vælge at søge i flere amter. Og via linket *Sammenkæd sogn* over tid kan du være med til at lette arbejdet for andre forskere, idet du kan sammenkæde personer, der optræder i flere folketællinger, til et livsforløb. Når en person således er blevet sammenkædet, vil der optræde en knap med teksten *Livsforløb* ved siden af knappen *Vis alle felter*.

Læg mærke til de hjælpefunktioner, der findes på søgesiden. Et klik på det lille ikon med et 'i' ud for drop down-menuen for amt fører til et kort over de danske amter, og til højre på siden finder du nogle søgetips. Her kan du bl.a. læse, at du, hvis du er usikker på stavemåden, kan bruge et jokertegn. Tast _ (underscore) i stedet et enkelt bogstav, hvis en mand kunne hedde enten Peder eller Peter. Står valget mellem Christopher eller Christoffer, kan du løse knuden ved benytte % og taste Christo%er.

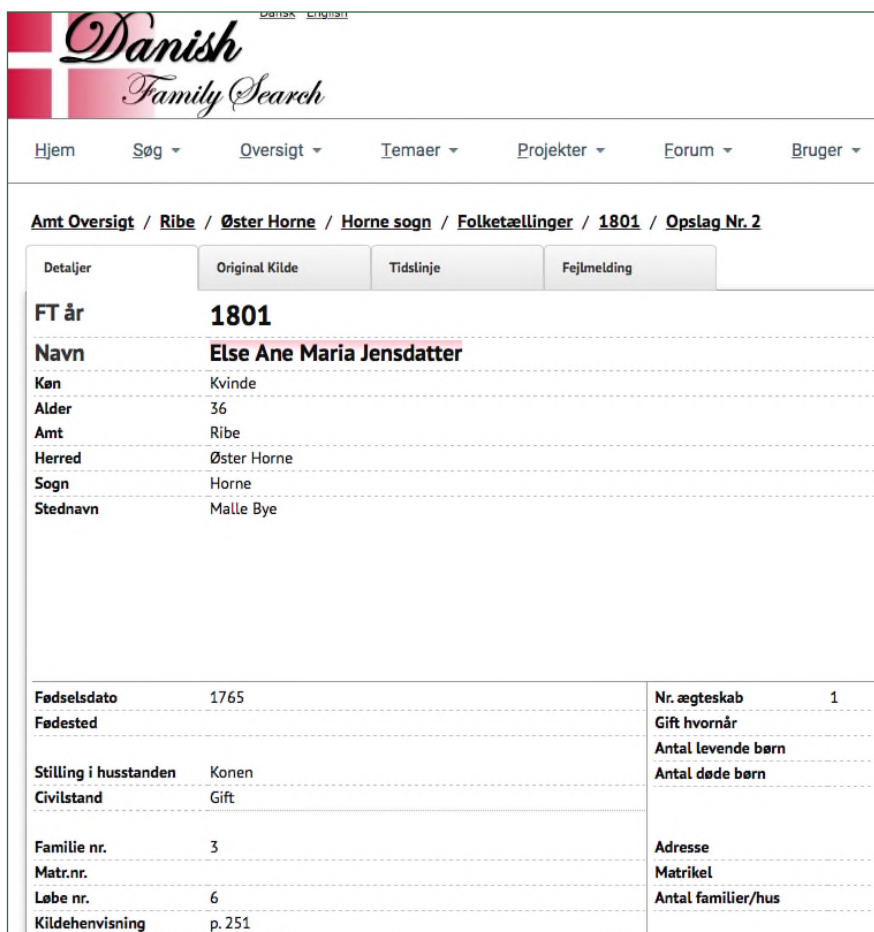
Danish Family Search

I 2013 åbnede Dan og Marianne Nicolaysen hjemmesiden Danish Family Search (www.danishfamilysearch.dk), der hurtigt blev en stor succes. Grundstammen var fra starten folketællingerne fra DDD, men målet var at gøre søgningen lettere ved at standardisere oplysningerne og "rense" ud, så der "er forskel på de originale indtastede data hos Dansk Demografisk Database sammenlignet med vores egen database", som

det hedder i artiklen *Hvem er vi?* Man har normaliseret ca. 50 % af personernes erhverv, således at en søgning på møller også giver fx møler, møllesvend og müller. En anden nyttig funktion er den direkte kobling mellem indtastningen og originalen. Når du står med et søgeresultat, vil du kunne klikke på *Original kilde*, og desuden kan du få vist en tidslinje og indberette fejl.

Ud over at være en søgeside er Danish Family Search et sted, hvor der bliver indtastet på livet løs. Det gælder både folketællinger, hvor de færdige indtastninger bliver leveret videre til DDD, kirkebøger, skoleprotokoller og lægdsruller. Når du laver en søgning, søger du som udgangspunkt i alle disse kilder, men hvis du vil nøjes med en eller to af dem, fjerner du blot fluebenet ved de ikke-ønskede. Det sker på søgesiden til højre for søgefelterne.

Start din søgning ved at klikke på *Søg* fra menulinjen øverst og vælg herunder *Søg i danske kilder*. Under *Søg*-menuen ligger også mulighed for at søge på gader og stednavne, der er en udvidelse af Krabsens stednavnebase, idet du her kan søge på ting som matrikel nr., hus nr. og ejerlav.

The screenshot shows the Danish Family Search interface. At the top, there is a navigation bar with links for 'Hjem', 'Søg', 'Oversigt', 'Temaer', 'Projekter', 'Forum', and 'Bruger'. Below this, a breadcrumb trail reads: 'Amt Oversigt / Ribe / Øster Horne / Horne sogn / Folketællinger / 1801 / Opslag Nr. 2'. The main content area displays search results for 'Else Ane Maria Jensdatter' in 1801. The results are organized into two columns. The left column lists personal details: 'FT år' (1801), 'Navn' (Else Ane Maria Jensdatter), 'Køn' (Kvinde), 'Alder' (36), 'Amt' (Ribe), 'Herred' (Øster Horne), 'Sogn' (Horne), and 'Stednavn' (Malle Bye). The right column lists family and marital information: 'Fødselsdato' (1765), 'Fødested', 'Stilling i husstanden' (Konen), 'Civilstand' (Gift), 'Familie nr.' (3), 'Matr.nr.', 'Løbe nr.' (6), and 'Kildehenvisning' (p. 251). On the far right, there is a summary of marital status: 'Nr. ægteskab' (1), 'Gift hvornår', 'Antal levende børn', and 'Antal døde børn'. At the bottom right, there is a section for 'Adresse', 'Matrikel', and 'Antal familier/hus'.

Søgning i folketællinger hos Danish Family Search. Bemærk knapperne til Original kilde m.v. over søgeresultatet.

Tema: Folketællinger

Meget på siden er umiddelbart tilgængeligt, hvis du bare kigger indenfor, men du kan registrere dig som bruger og få adgang til endnu flere oplysninger. Desuden tilbyder Danish Family Search et betalt medlemskab, der koster 200 kr. årligt og giver adgang til flere smarte funktioner samt betyder, at du slipper for de irriterende reklamer.

FamilySearch

Den store amerikanske søgeside er kendt for sine muligheder for at søge personer fra hele verden, en søgning, der dykker ned i og henter oplysninger fra kirkebøger, folketællinger, skifteprotokoller, indvandrerlister, militærpapirer og endnu mere.

Men derudover tilbyder siden også en unik mulighed for at søge i indtastede danske folketællinger fra 1834 til 1930. Indtastningerne er sat i værk af MyHeritage, og der optræder mange fejl, men hvis du har dette i baghovedet, når du søger, kan de sagtens bruges, ikke mindst for de nyere tællingers vedkommende.

Det er gratis at bruge alle funktionerne på FamilySearch, men du skal registrere dig som bruger og logge på, hver gang du vil lave en søgning. Klik på menuen *Search* og

vælg herunder *Records*. På søgesiden finder du et verdenskort, hvor du kan klikke dig frem til *Denmark*, eller du kan via linket *Browse All Published Collections* navigere frem til Danmark. Nemmest er det dog at taste 'Denmark Census' i søgefeltet for *Find a Collection*. Så får du hele striben af folketællinger og kan vælge den, du vil søge i. Søgefeltene ligner de velkendte fra FamilySearch, og du kan søge på navn, fødested og -år samt forældre og ægtefælle. Ligesom hos Danish Family Search kan du klikke dig videre til originalen – hvilken i dette tilfælde (de jævnlige fejl taget i betragtning) er en stor fordel.

FamilySearch bruger fonetisk søgning på navne. Det betyder, at søgningen ser stort på forskellige stavemåder. Når du taster 'Birthe', vil du også få 'Birte' og 'Berthe', ligesom en søgning på 'Lars' vil medtage 'Laurids' og 'Las' med videre.

Tips til søgning i folketællinger

Uanset hvilken hjemmeside du vælger at søge i, så er kilderne de samme: de originale håndskrevne lister. Hvis der i disse er fejl eller oplysninger, der ikke stemmer med kirkebøgerne eller andre kilder, så vil fejlene også optræde i indtastningerne. Indtasterne er nødt til at gengive det navn, det erhverv og den alder, der nu engang er skrevet i originalen. Det kan lette søgningen for dig, hvis der er brugt en vis standardisering, men selv her kan ligge en fælde: Er det nu en rigtig tolkning af originalen, der er brugt? Det kan også ske, at indtasteren har læst ordene forkert – det gælder især, hvor det er folk, som ikke forstår sproget, der har lavet indtastningen, men også danskere kan have tydet forkert.

Du skal altså lade alle muligheder være åbne, når du søger. Hvis du ikke kan finde en bestemt person, som burde være der, så prøv i stedet at søge på en anden person i husstanden, ægtefællen eller et barn. Nøjes med at taste enten for- eller efternavn og kombiner eventuelt med alder; husk på, at folk især i 1700- og 1800-årene kunne gå under forskellige efternavne. Vær forsigtig med alderen; selv om du ved med 100 % sikkerhed, at Maren Nielsdatter var født i 1788, kunne det godt være, at præsten i 1801 ikke har haft styr på det

The screenshot shows the FamilySearch website interface for the 'Denmark Census, 1921'. The search filters are as follows:

- Search Collection:** Deceased Ancestor's Information
- First Names:** nikolaj martin
- Last Names:** larsen
- Search with a life event:** Birth | Marriage | Residence | Death | Any
- Birth Place:** uggeløse
- Birth Year (Range):** 1886 - 1886
- Search with a relationship:** Spouse | Father | Mother | Other Person
- Restrict records by:** Location | Type | Batch Number | Film Number
- Country:** Denmark
- State or Province:** (empty)
- Match all terms exactly
- Buttons:** Search, Reset

En søgning er i gang hos FamilySearch.

Tema: Folketællinger

og har noteret 11 år ved hende. Brug altid muligheden for at søge indenfor en årrække.

I nogle tilfælde har tælleren nøjedes med at notere børnenes fornavne. Hvis indtasterne har fulgt den praksis, vil det give problemer, hvis du søger på barnets fulde navn.

Måske tænker du, at hvis du fodrer søgesystemet med så mange oplysninger som muligt, hjælper du det med at finde frem til den helt rigtige person. Altså udfylder du mange af søgefelterne med, hvad du mener er korrekte data. Sådan spiller klaveret dog ikke. Ifølge systemets logik skal alle data stemme, så hvis Annemarie i 1850 er anført som Anne, og du har tastet det fulde navn, vil søgningen ikke finde hende. Hvis du bare i et enkelt felt har skrevet noget, som databasen ikke har med, får du et negativt resultat ud af søgningen.

Erhverv kan være vanskelige at arbejde med. Det kan sagtens være, at Jens Mikkelsen har været smed hele sit liv, men hvis kommissæren i 1834 har benævnt ham husmand, fordi han også havde et lille husmandssted, vil han ikke dukke op i din søgning, hvis du taster smed. En landmand kunne kaldes fx gårdmand, gårdboer, fæster, boelsmand, husmand, gårdejer – eller forkortelser af disse – og det vil være en håbløs opgave at gætte, hvilket ord kommissæren kunne finde på at bruge. Så pas på med at udfylde erhvervsfeltet.

Selv fødestedet kan være problematisk. Egentlig skal fødesognet anføres, men nu og da ser vi, at kun en by i sognet er nævnt. Ved en købstad med flere sogne nøjes man måske med købstadens navn, og helt galt er det, hvis man bare får at vide, at en person er født i København. Ligesom navnet kan være stavet, så det kan være svært at gennemskue, hvad der menes.

I slutningen af 1800-tallet blev det almindeligt, at gifte kvinder fik deres mands efternavn (efter 1900 er kvinder kun anført med giftenavnet). Der var forskel på skik og

brug fra sogn til sogn samt inden for de enkelte familier, så det kan være svært at vide, hvornår det skete for givne personer. Forsøg derfor med begge mulighederne. Det samme gælder overgangen fra Hansdatter til Hansen; kvinder kan på skift gå under begge navneformer op gennem 1800-tallet. I øvrigt var det meget udbredt, at forkortede efternavnene, og Hansdatter kunne skrives som både Hansd., Hansdt., Hansdtr og sikkert flere, mens Hansen kunne optræde med tysk dobbelt ss: Hanss. Eller det kunne (især for kvindernes vedkommende) skrives i to ord, Hans Datter – eller ofte: Daatter. Vil du være på den sikre side her, nøjes du med at taste 'Hans'. Systemet fylder alligevel ud (trunkerer), så du får diverse former af Hansdatter og Hansen med. I Danish Family Search må du skrive Hans%, hvis du vil have de andre former med.

Tag altid fantasien med og forsøg på alle tænkelige måder, hvis du ikke får brugbare resultater af søgningen. Skriv kun det mest nødvendige; du kan gå helt ned til tre bogstaver i navne-feltet, men det kan dog kun anbefales, hvis du arbejder med mindre brugte bogstavkombinationer.

Tænk også på, at selv om folk var gift, levede de ikke altid på samme adresse. Jagten på arbejde kunne tvinge den ene part hjemmefra, uden at det var ensbetydende med, at de var skilt.

Du kan vælge at søge i et helt amt eller herred, hvis du er usikker på bopælen. Hos FamilySearch og Danish Family Search omfatter søgningen som udgangspunkt hele landet. Dersom navnene hører til de mere gængse, kan det være en fordel at afgrænse på en eller anden måde, eventuelt ved alder. Vælg så gerne et interval for fødeåret: 2, 5 eller flere år.

Læs mere

Ole Degn: Alle skrives i mandtal – Folketællinger og deres brug. Arkivernes Informationsserie.

Rigsarkivet har en kvikvejledning til folketællinger: www.sa.dk > Folketællinger. Under den korte beskrivelse her finder du linket Se kvikvejledning til folketællinger.

Jagten på de fransk reformerte rødder!

Af **Randi Ottosen**
Grønnegade 54
7900 Nykøbing Mors

Avlsbruger Abraham Devantier (1803-1887) og hustru Marie Le Fevre (1807-1899). Lokalhistorisk Arkiv, Fredericia. arkiv.dk/vis/1585008

I Danmark har vi siden 1685 og 1719 haft to fransk reformerte menigheder.

I København blev den første gudstjeneste i den fransk reformerte menighed holdt 1. juledag 1685, og kirkebogen begynder i september 1685. Den reformerte dronning Charlotte Amalie var de reformertes beskytter, pengestærke hjælper og dygtige fortalere, og hun deltog i den første gudstjeneste i København. Menigheden i København var gennem årene det bedre borgerskab, erhvervseliten, adelige, folk ved hoffet og i forskellige grader ved militæret.

Interiør fra den fransk reformerte kirke i København.

I Fredericia ankom de første fransk reformerte i marts 1720, og kirkebogen begynder i januar 1722. Her tog dronning Charlotte Amalies søn, kong Frederik d. 4., initiativ til at starte en tobaksproduktion i Fredericia for at undgå den dyre udenlandske tobak. Hertil manglede han nogle gode, solide borgere til at dyrke tobak. Frederik d. 4. kiggede til Brandenburg. Her havde mange fransk reformerte indvandrere bosat sig efter en periode i Hessen-Kassel-området efter deres flugt fra Frankrig efter Bartholomæusnatten. Den franske konge slagtede de reformert troende i sit land i hobevis ved denne lejlighed.

De fransk reformerte i Fredericia hørte senere direkte under kongen og havde deres egne privilegier, hvilket godt kunne skabe splid med de andre borgere i Fredericia.

For mange gik flugtruten fra Provence over bjergene til Geneve-Neuchatel-Basel og videre med båd eller pr. gåben fra Schaffhausen. Derefter til Mannheim, Hemshof og til Kasseldområdet, for eksempel til byer som Schwabendorf, Mörlheim og mange andre landsbyer.

Helt fra det nordlige Italien i Torino fra dalen Pragela kom en stor gruppe på over 3000 personer til Tyskland; de blev kaldt Waldenserne. For andre gik flugtruten fra Calais-området, Flandern eller fra Mons-området i Belgien over grænsen til Tyskland og i sikkerhed her.

Her var de bosat i nogle år, indtil der blev krig igen. Nu blev de inviteret af kurfyrst Frederik Wilhelm til at bosætte sig i det øde Brandenburg-område nord for Berlin eller i Berlin eller Magdeburg. Nogle familier var endda en tur i Polen og Rusland, inden de endelig bosatte sig i Nordtyskland. Enkelte andre familier endte i Sverige som driftige minefolk.

Kilderne

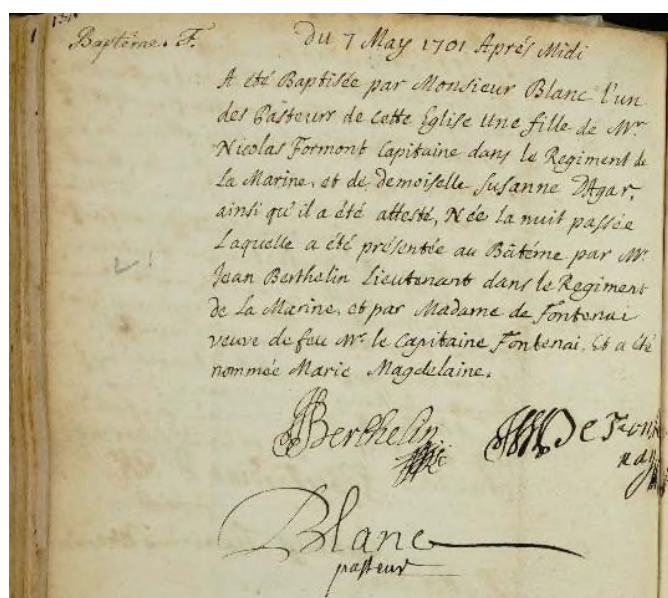
De væsentligste kilder for begge danske fransk reformerte menigheder er de to sæt kirkebøger. På nettet ligger begge fransk-reformerte kirkebøger i en fin ny udgave, men der mangler nogle sider fra kirkebogen for København. I kopieringen har man glemt at vende kirkebogen, hvor alle siderne med de afdøde står. Kirkebogen her starter 17. september 1685!

Begge kirkebøger er på fransk. Dette kan være en væsentlig forhindring for mange, men for Fredericias vedkommende ligger der delvise afskrifter på Danske Slægtsforskeres hjemmeside (www.slægt.dk > Kilder > Afskrevne kilder). I øvrigt kan man godt med lidt oversættelseshjælp klare at læse de fransk reformerte kirkebøger. Kirkebogsindskriverne følger gerne den samme faste ordlyd med få ændringer, så med lidt øvelse kan man "tygge" sig igennem dem.

I de fransk reformerte kirkebøger er man meget omhyggelig med oplysninger fx ved en dåb om forældre og faddere. Som eksempel kunne der stå, at en fadder er en tante på mors eller fars side, eller der kunne være oplysninger om forældres fødested osv.

En anden gave ved læsningen er de mange underskrifter, hvor man kan være heldig at finde sin forfars egenhændige underskrift.

En side fra kirkebogen fra København, anno 1701. Her ses tydeligt de fine underskrifter.

Fra den fransk reformerte kirkebog fra København ses her Marguerite Capiou og Jacob Soyaux' vielse 1706.

Kilder – Menigheden i København

Her kan man støtte sig til Ramsings ejendomme, Københavns vejvisere, folketællinger m.v.

I 2018 udkom bogen: *Det franske København. Københavns fransk reformerte historie 1685-2018*, udgivet af Det Danske Hugenotsamfund. En stor og flot gennemarbejdet bog med fine detaljer om de franske slægter i København. Her er der sidst i bogen 20 slægtstavler og en super litteraturfortegnelse.

Daniel Louis Clements bog: *Notice sur l'Église réformée française de Copenhague* tages med her, da den har en fin liste over begravede fransk reformerte i København. Denne liste ligger også under afskrevne kilder på Danske Slægtsforskeres hjemmeside.

Før jul 2019 udkom bogen: *Kinafarere*, skrevet af museumsinspektør Benjamin Asmussen. Skibsrederne i Asiatick Handelskompagni og deres fransk reformerte netværk omtales grundigt her.

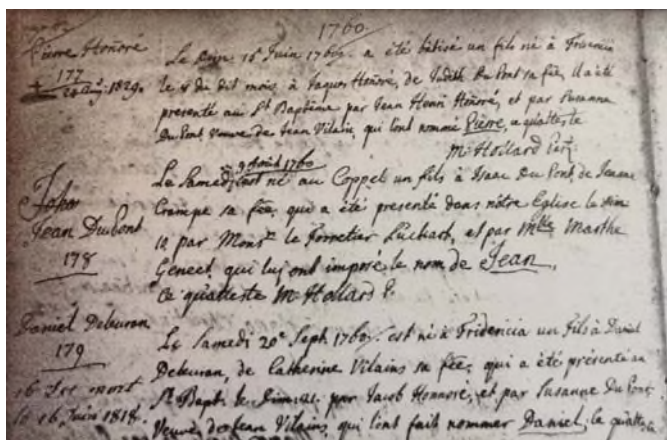
Den fransk reformerte kirke i Fredericia.

Kilder – Menigheden i Fredericia

Kirkebogen for den fransk reformerte kirke i Fredericia begynder i 1722, hvor den fransk reformerte præst er ankommet. Det første barn er født sidst i 1721, men døbes i 1722. De har ventet på præsten. Leder man efter indførsler i kirkebogen for de første to år, skal man kigge i de andre kirkebøger i byen. I Michaelis kirkebog er den første fransk reformerte indførsel en dåb i maj 1720, hvor Pierre Honorés søn Jacob døbes. Den første fransk reformerte vielse er mellem Christopher Dehms (soldat) og Elisabeth Bellman i januar 1721, også i Michaelis kirkebog. Deres første barn er indskrevet og døbt samme sted i marts 1721! De fransk reformerte indførsler frem til 1740 i Michaelis kirkebog vil man også kunne finde i en afskrift på Danske Slægtsforskeres hjemmeside.

I øvrigt skal man holde øje med vielser i disse to menigheder. Her var det tradition at gifte sig inden for de reformerte cirkler. En ældre enkemand giftede sig ofte med en ung

kone, og mange var gift flere gange. Det handlede om forsørgelse og praktiske ordninger. De unge kvinder var ofte meget unge ved deres første giftermål.

En side fra den fransk reformerte kirkebog, Fredericia. Her ses fødte, 1760.

Stamtavler

Den fransk reformerte præst Jacob Ludwigs udgivne stamtavler ligger digitalt på Slægtsforskernes Bibliotek og hører under næste led af kilder. Der er selvfølgelig fejl og mangler også her, men de er rigtig gode at bruge til at komme i gang med. I 1950'erne udgav Den Reformerte Menighed i Fredericia små opdaterede udgaver af de forskellige slægtstavler. Disse vil også komme til Slægtsforskernes Bibliotek i nær fremtid.

Isaac Deleron (1823-1898) og hustru Elisabeth Dupont (1825-1895). Lokalhistorisk Arkiv, Fredericia. <https://arkiv.dk/vis/1577300>

En anden "must kilde"

Vedrørende Fredericia menigheden er N.C. Lukmans bog: "Fredericia kolonien – vort lille Frankrig" (udgivet 1939) en absolut "must" kilde, som man ikke må undlade at dykke ned i. Der er udførlige lister over de ankomne, slægtslister, uddrag af rådstueprotokoller og meget mere.

Reformerte navne i danske kilder

Måden, de reformertes navne staves på i mange kilder, spænder vidt. Deleuran bliver til Døllerang og mange andre udgaver, Honoré bliver fx til Nore eller lignede, Fournaise bliver til Fornes eller Fourness m.v. Fornavnet Olympe bliver

til Alette eller Åleib. Der er rigtig mange udgaver af mange navne, og man må ofte bruge sin fantasi eller tænke i lydskrift.

Familien Deleuran 1906. Lokalhistorisk Arkiv, Fredericia. <https://arkiv.dk/vis/1359584>

Kongelig indbydelse

I 2013 udgav Den Reformerte Menighed i Fredericia med Rosa Engelbrecht som forfatter bogen: *Kongelig indbydelse. Fra fransk huguenot til dansk reformert*. Den er ligesom bogen om den københavnske menighed fra 2018 en fantastisk bog med rigtig meget læsestof, gode illustrationer og meget information, blandt andet om gravsten på kirkegården i Fredericia samt en udførlig litteraturliste.

Nogle drog hurtigt videre

Mange fransk reformerte familier drog videre fra Fredericia og bosatte sig i andre danske byer som Kolding, Bogense, Svendborg, Odense, Korsør, Slagelse, Køge, Roskilde, Næstved, Nykøbing Sjælland, Nykøbing Mors, Saksøbing, Nysted, Stubbekøbing m.v.

Her kan man finde dem i de stedlige kirkebøger, eventuelt angivet som tilhørende den reformerte tro. Når de søgte om borgerskab på rådstuen, skulle de opgive, hvor de kom fra, og de franske eller fransk fordanskede navne fortæller deres tydelige spor.

En stor familie var samlet ved Susanne Desmarais og Jacob Duponts guldbryllup 1905. Lokalhistorisk Arkiv, Fredericia. <https://arkiv.dk/vis/1398935>

Til søgning i de nævnte byer kan man "støvsuge" Erik Brejls skifter, www.brejl.dk, og lede efter sine aner.

I Næstved var der en stor fransk og tysk reformert befolkningsgruppe. På Danske Slægtsforskeres hjemmeside under *Afskrevne kilder* kan man finde uddrag af Erik Brejls og Aurelia Clemons skifter med reformerte navne.

Fælles kilder for de to danske menigheder

Folketællinger, ejendomshistore, vejvisere m.v. internetsider. Billeder kan søges på arkiv.dk, og her er mange muligheder.

Digitale kilder

I vores moderne digitale tid vil vi gerne finde kilder på internettet. En stor fælles database for de to danske fransk reformerte menigheder er Johanne Koudal Thorups database: www.koudal.eu/slaegt. Her kan man i løbet af kort tid klikke rundt og finde rigtig mange af sine gamle franske reformerte aner.

Der er selvfølgelig mange slægtssider på nettet i Danmark, som man kan google sig frem til fx: Torben Devantiers hjemmeside: www.devantie.net/. Her er der gode, veldokumenterede oplysninger om mange af de fransk reformerte slægter (siden er på engelsk).

Men hurtigt bevæger man sig til Tyskland, Holland, Belgien, Schweiz og Frankrig, og hvad kan man så få fat i af kilder? Brandenburg området

Her er der mange steder fransk reformerte kirkebøger, men de er svære at finde. Hvis man er medlem af www.Ancestry.com, kan man være heldig i sin søgning og finde nogle af disse kirkebøger. For nylig fandt jeg her uddrag fra Prenzlau fransk reformerte kirkebog (fra Brandenburg området) om Devrienne slægten.

Kolonilisten 1699

Den helt store kilde for Brandenburg området er kolonilisten (en slags folketælling) for 1699 med over 14.000 navne. Listen blev udgivet i 1888.

Det drejer sig om følgende side på internettet:

<https://archive.org/details/diecolonielistev00bruoft/page/4>

Die Colonieliste von 1699: Rôle général des françois réfugiés dans les estats de sa sérénité elctorale de Brandenburg, comme ils sont se trouvent au 31. decembre 1699; Im Auftrage der geselligen Vereinigung der Mitglieder der französischen Colonie zu Berlin Der Mittwochgesellschaft. Bogen er udgivet af Ricard Béringuier i Berlin, men er nu digitaliseret.

Her kan man finde rigtig mange af de danske fransk reformerte i de forskellige små byer i Uckermark området nord for Berlin. Listen er på fransk. Noterne er på tysk og findes

sidst i bogen/listen, og her er fine oplysninger.

I Berlin og Magdeburg er der flere muligheder: Planlægger man en ferie i Berlin, kan man henvende sig til Die Französischen Kirche. Det er endda en god ide at varsle pr. mail, at man kommer på besøg. Her har de en del kirkebøger fx. fra Bergholz (også Uckermark området).

På stadsarkivet i Magdeburg kan man med god hjælp fra personalet finde mange informationer på filmruller. Her er det også en god idé først at henvende sig pr. mail om besøget og bestille arkivalier.

Hessen-Kassel

På Huguenot Museet i Bad Karlshafen kan man få stor hjælp via deres database og bøger. Museet er meget interessant med al sin historie og genealogi på øverste etage.

Det tyske Huguenotsamfund udgav i 1973 et lille hæfte: "Hugenotten in der Pfalz". Her fortælles med kort og mange lister om 23 forskellige huguenotlandsbyer i Hessen. Dette hæfte kommer til Slægtsforskerens Bibliotek i nær fremtid.

Fra Huguenot Museets boghandel vil jeg anbefale at købe Jochen Desels bog fra 2009:

Hugenotten und Waldenser und ihre Familien im Landkreis Kassel. Von der Einwanderung 1685 bis ca. 1800.

Denne bog er én lang alfabetisk liste med 1853 familier med meget udførlige oplysninger, også til danske Dupont efterkommere. Sidst i bogen er der et indeks med steder og familienavne. Her er mange forbindelser til de senere danske fransk reformerte familier. Samme forfatter har udgivet et andet godt hjælpemiddel, som også kan købes i museets boghandel: *Hilfsmittel zur hugenottischen Genealogie* med en cd-rom med oversættelse af relevante franske ord til tysk og en 11 sider lang litteraturliste til tyske og franske bøger og hæfter.

Schwabendorf

Er man alligevel på tur i området omkring Kassel eller Marburg, er det en god idé at besøge landsbyen Schwabendorf og dens huguenotmuseum og lille kirke. Schwabendorf er en meget lille landsby nordøst for Marburg, som er grundlagt i 1687 af 116 flygtninge. Rundt på de gamle huse sidder små plader, hvor man kan læse om de første ejere og reformerte slægter. Her er der landsbysammenhold og stolthed over den gamle huguenothistorie. På museet er der meget hjælpsomme folk. Her er det også en god ide at bestille en rundvisning i forvejen. Fredericia-familien Vilains forfædre har boet i denne landsby. De fleste fransk reformerte, som kom til Schwabendorf, var Waldensere fra det nordlige Italien eller folk fra Sydfrankrig.

Huguenot Museet i Schwabendorf. Foto: Randi Ottosen.

Gedbas genealogy

På internettet kan man søge på den tyske søgeside med dansk tekst efter sine fransk reformerte: www.gedbas.genealogy.net/. Her kan man være meget heldig og finde både henvisninger til materiale og oplysninger.

Frankrig – Belgien

Mange danske fransk reformerte kom fra Provence og Calais, begge Frankrig, fra Mons området i Belgien eller fra Waldenser dalen i Torino området.

I 2019 udgav Den Reformerte Menighed i Fredericia hæftet: *Flugten fra Frankrig. Nogle huguenotslægters skæbner*. Her fortælles om slægterne Armand og Chalençon og deres lange historie. I 2018 besøgte flere nulevende medlemmer af disse slægter deres forfar Jean Armands hus i La Motte Chalençon i Sydfrankrig Det var en stor oplevelse for alle.

Denne gruppe besøgte også Le musée du Protestantisme Dauphinois de Poët-Laval. I dag findes cirka 4000 efterkommere efter disse familier i Danmark.

Et andet huguenotmuseum i Sydfrankrig er: www.musee-protestant.org/de/notice/musee-du-protestantisme-de-ferrieres/ Her har de også en database, som man kan søge i.

Stor fransk database

En stor fransk database blev oprettet af professor Madame Magdalaine: <http://www.refuge-huguenot.fr/recherches.php> Man kan klikke sig frem til en engelsk udgave.

Her angives, om en person har fået hjælp undervejs på flugten, navne, fødested, provins, erhverv, destination m.v. I denne database medtages også oplysninger fra kirkebøger i London og andre steder.

Eksempel på søgning i denne database: Notice n°43142

NAT assistance a Neuchatel de 1661 a 1687
 DAT 1687 04 21
 SOM I.05
 ORP Savoie
 ORC Val Pellice
 ORL Angrogne
 NOR BUFFE Pierre

Pierre Buffe har fået hjælp i Neuchatel i Schweiz den 21.04.1687 på i alt 1 Florin og 5 c. Han kommer fra Savoyen, fra dalen Pellice, fra landsbyen Angrogne. Der er 5 noter om familien Buffe (Boeuf). Pierre og broderen Jean nævnes også i bogen: "Die Hugenotten i Pfalz" i landsbyen Mörlheim, se ovenfor under Hessen-Kassel. Der er efterkommere i Danmark fra denne slægt. Desuden er oplysningerne fra Beringuiers liste fra 1699 ofte også med her. Hermed kan man sammenligne de forskellige kilder og/eller supplere tidligere kendte oplysninger.

Kilder i Belgien – Holland nu på FamilySearch

I Belgien havde man for år tilbage filmruller med de såkaldte Leiden ruller. Det er kartotekskort over reformerte familier fra Vallonområdet i Belgien. Der er 199 filmruller! Det Danske Huguenotsamfund købte en kopi, som stod på Mormonarkivet i Søborg, København, men nu er rullerne flyttet til Nitivej på Frederiksberg. Heldigvis ligger disse gamle film **nu** på FamilySearch. Alle, der har en brugerprofil her, kan bruge dem. Kildematerialet hedder: Netherlands, Bibliothèque Wallonne, Card Indexes, ca. 1500-1858; og her er linket:

www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-89ST-JQDB?owc=waypoints&wc=M6TV-NZS%3A365144401&cc=2134301

DNA- spor

En DNA test kan give nye spor til at finde rødderne i de fransk reformerte slægter og endda give nye afgørende beviser om slægternes sammenhæng.

Et lille stykke julepynt og en samtale fra 1923 fortalt videre i min slægt satte for mit vedkommende gang i forskningen om mine gamle fransk reformerte aner.

Tinne og Johan Hermann ved deres bryllup 1916. Lokalhistorisk Arkiv, Fredericia. <https://arkiv.dk/vis/1398880>

Arkivalieronline:

Kirkebøger for de to fransk reformerte sogne

Tak til Fredericia Lokalhistorisk Arkiv for udlån af fotos

Claus Christensen – mureren fra Odder, der fik æren igen

Af Erik Nordahl Svendsen

Kochsvej 11 st.tv., 1812

Frederiksberg C

30 46 10 90

erinator@live.dk

I familien hørte vi altid, at morfars far var muremester i Odder, hvor han byggede valgmenighedskirken og var en anset mand. Da jeg ville kortlægge hans slægt og liv, virkede det først næsten søvndyssende almindeligt: en historie om fattige folk, der kom opad i midten af 1800-tallet.

Claus Christensen blev født i Vester Ørum, Sindbjerg Sogn, lidt nord for Vejle på årets sidste dag i 1844, kort efter midnat. Denne 31. december var en tirsdag, og Claus' mor havde født en anden dreng d. 30. december, så det må have været lige efter midnat. Den ældre tvilling døde imidlertid allerede efter et par uger.

Det har ganske sikkert været en svær fødsel for *Else Clausdatter*. Hun var 44 år og fik tvillinger. Hun havde været enke siden sit 39. år, da hendes meget yngre mand Søren Hansen døde, kun 29 år gammel, og efterlod Else alene med to børn, Marianne og Hans. Else opgiver til kirkebogen i Sindbjerg, at faderen til tvillingerne er husmand *Christian Andersen* fra Egtved.

Året efter, at Else blev enke, bor hun i et hus i Ørum med de to børn, og hun står i FT 1840 som "Husmands Enke, ernærer sig af sine Hænders Arbeide". Huset er vel arvet efter hendes mand, som døde året før. Der bor i hvert fald også en "inderste og træskomand" samt hans kone, som må have betalt husleje til Else.

Det går tilbage for Else. Fem år senere ved FT 1845 har hun ikke eget hus. Else med sine nu tre børn, hvoraf Claus kun er 1 år, er nu "insidderske og almisselem" hos en husmand og hans kone i Ørum By. Fem år senere, ved FT 1850, er enken Else Clausdatter stadig "indsidder og almisselem", men hos nye værtsfolk. Marianne på 19 år er ude at tjene. Hans på 14 år og lille Claus på 6 år er stadig hos deres mor. Endnu fem år senere, ved FT 1855, er Else Clausdatter stadig almisselem, men hos det tredje par værtsfolk. Sognet har måske haft hende i udbud? Hvem vil huse og føde hende for laveste pris? Af de tre børn er kun den 11-årige Claus hos hende. Det fremgår af Grejs-Sindbjerg fattigprotokol, at Else fik fattighjælp lige til 1881 og altså blev en gammel dame.

Hun fik hvert år fire læs tørv, som fra 1874 blev præciseret til 2400 tørv; så var der ikke så meget at skændes med vognmanden om, men til gengæld meget at tælle! Ved mødet d. 22. december 1840 blev "Søren Smeds enke i hendes trængende omstændigheder med uopdragne [dvs. "små"] børn tilstået fra næste år 4 skæpper rug, 3 skæpper byg, 1 skæppe malt" (en skæppe er ca. 17 liter). Else får også 1-2 skæpper havre. Året efter fremgår det af regnskabet, at værdien af Elses tørv og korn beløber sig til 2 Rd. og 4 Mark. I 1845 øges mængden til 5 skæpper rug, 5 skæpper byg og 3 skæpper malt. Da havde Else jo fået endnu et "uopdraget" barn, nemlig Claus.

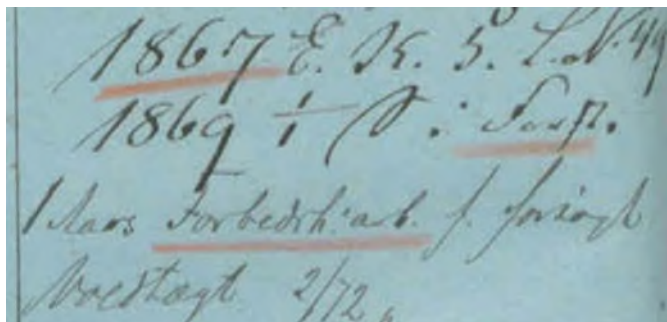
Ved FT 1880 bor Else Klausen i Hesselballe i et hus. De øvrige beboere viser sig at være hendes datter Marianne (48 år), som er blevet gift med Jakob Kristensen, der kaldes avlsbruger. Kirkebogen for Uldum fortæller, at Else slutter sit lange liv 11. maj 1883. Eftermælet i kirkebogen er kort: Enke, fattiglem, Hesselballe Mark, 84 år.

Claus' ungdom

Claus, som i 1860 er 15 år, bliver tjenestekarl på en gård i Ørum hos Ole Christian Pedersen (26 år) og hans kone Ane Mette (21 år). Det er en pænt stor gård, hvor der er tre piger og tre karle.

Claus Christensens unge voksentid er ret ukendt. Lægdsrullen viser, at han var på session hjemme i Sindbjerg 1867, 23 år gammel, og blev erklæret tjenestedygtig som infanterist. Han var åbenbart heldig at være lidt for ung til at nå med på slagtebænk Dybbøl i 1864. Claus flytter til Saxild ved Odder i 1869 og indrulleres i forstærkningstropperne (reservister). Vi kender ikke til, at han uddannes som murer. Det var imidlertid heller ikke nødvendigt. Med loven om fri næring (1857) var lavene, som hidtil havde stået for svendeprøverne, ophævet. Få år senere indså staten, at det var en alvorlig mangel og opfordrede til dannelse af håndværkerforeninger og oprettelse af tekniske skoler. Odder var endda først af alle landkommuner med "Odder Haandværker- og Sangforening" (1869) og den Tekniske Skole (1872). Det var nok lidt for sent for Claus Christensen at komme i skole, og efter sigende begyndte man bare at ar-

bejde som fx murer ude på landet. Første gang, vi ser Claus Christensen omtalt som murer, er i december 1871 ved den retssag, som rystede hans liv, og som jeg ved et tilfælde fik kendskab til i hans lægdsrulle: "1 Aars Forbedringsh. arb. f. forsøgt Voldtægt. 2/72"! Det var helt ukendt for mig. Min morfar, som boede hos os til jeg var 10 år, talte aldrig om det, min mor heller ikke. Det var et gemt tabu.

Klip fra lægdsrullen med den overraskende bemærkning om forbedringshuset

Claus bliver gift som 26-årig i Saxild Kirke 6. maj 1871 med Ane Pedersen, født i Saxild 1. januar 1848. Hvorfor de to, og hvordan traf de hinanden, det hører også til de hvide pletter. Ane kommer af Langbergslægten, hvor der er en del murermestre. Har Claus lært hos en af dem? Eller arbejdet for en af dem, så han traf Ane? Claus var i hvert fald kommet til Saxild-egnen 1869 iflg. lægdsrullen, altså mindst to år før han og Ane blev gift. Anes far, Peder Pedersen Øvlisen, var ganske vist bødker, ikke murer. Han levede 1804-1873, døde altså to år efter brylluppet, og også Anes mor, der var født 1807, døde i 1873.

Barselsgildet

De nygifte boede i Rørth, 2 km uden for Odder. Søndag 29. oktober 1871, som var et halvt års tid efter brylluppet, begav Claus Christensen sig afsted til barnedåb i Bjerager kirke og barselsgilde på en gård i Dyngby, 5 km sydøst for Rørth. Den følgende dom taler kun om barselsgilde. Men kirkebogen for Bjerager Sogn, som Dyngby ligger i, viser, at der netop d. 29. oktober var barnedåb i Bjerager af et barn fra Dyngby. Gårdmand Anders Jørgensen (23 år) og hustru Anne Marie Rasmussen (25 år) fik døbt deres første barn, Rasmine Caroline Marie Jørgensen, født d. 15. august. Det unge gårdmandspar, gift to år før, synes at have overtaget brudens barndomshjem, som har været en middelstor gård (ved FT 1880 er der fire tjenestefolk). Hendes far, gårdejer Rasmus Rasmussen, var født 1801 og kunne nok have brug for at lægge op og gå på aftægt omkring 1870. Han dør dog først to år efter barselsgildet. Det virker sandsynligt, at de har fejret barnedåben med et stort gilde. Vi ved des-

være ikke, hvorfor Claus Christensen deltog. Muligvis var hans nygifte kone Ane på 23 år barndomsven/skolekammerat med de jævnaldrende værtsfolk, idet Saxild, hvor Ane var opvokset, ligger ganske tæt ved Dyngby. Hvorfor var Ane så ikke med til gildet? Hun var måske syg den dag? Eller var hun måske med til gildet, men var gået hjem i vrede, fordi Claus flirtede for meget med en pige? Der kan være helt andre anledninger, fx at Claus som murer måske har haft arbejde på gården. Vi ved det ikke.

Fejltrinnet

Gildet varede til den lyse morgen, i hvert fald forlod Claus Christensen først gildehuset kl. 4 om morgenen – havde måske sovet rusen ud? Og han var i følgeskab med en 18-årig ung pige. Det førte til hans katastrofe, voldtægtsforsøget. Lad beskrivelsen fra dombogen fortælle hændelsesforløbet. Claus Christensen har tilstået og vedkendt sig forløbet, så skildringen må anses for meget troværdig.

"Efter at tiltalte Claus Christensen, der er gift og bosat i Rørth, Søndagen den 29. Oktober sidstleden [1871] havde været til et Barselsgilde hos en Gaardmand i Dyngby, i hvilket Gilde Pigen Ane Cathrine Andersen, der er 18 Aar gammel og som siden sit 3' eller 4' Aar har været i Huset hos hendes Morbroder, Gaardmand Knud Jørgensen i Rørth, tillige havde deltaget, blev Han og Ane Cathrine Andersen, da disse vare de eneste Gjæster fra Rørth By, enige om at følges ad hjem [ca 5 km iflg. kortet, ens.], da de henad Morgenen den næste Dag skulde forlade Gildeshuset. Henad kl. 4 om Morgenen begave de dem paa Veien til Rørth, og efter at de havde gaaet den største Del af Veien, uden at Tiltalte havde foretaget sig noget uskikkeligt eller uanstændigt, vendte Han, som gik forrest, sig om mod Ane Cathrine Andersen, efter at de havde passeret den saakaldte Rørth-Elle Skole, greb hende om Halsen, og stødte hende ned i Vejgrøften, hvor Han med Magt søgte at tiltvinge sig Samleie med hende, hvis Klæder Han havde løftet op i. Ane Cathrine Andersen, som ikke vilde tillade ham det, gav sig til at raabe og gjorde Modstand med al sin Kraft, hvorefter det lykkedes hende at komme op paa Veien igjen, hvor Hun søgte at undfly, men Tiltalte indhentede hende straks, tog hende om Halsen og skubbede hende 2den Gang ned i Grøften, hvor Han paa ny med Magt søgte at tiltvinge sig Samleie med hende. Efter at Hun var falden om i Grøften, fik Han hendes Klæder løftet op til Bæltstedet, og forsøgte paa at lægge sig over hende efter at have knappet sine Bukser ned og fremtaget sit mandlige Lem, men Han opnaede ikke sin Hensigt, da Hun, som skreg og bad for sig, vedblivende gjorde Modstand, og under de Forsøg, Hun gjorde paa at rive sig løs fra ham, kom

Hun til at ligge oppe paa Ageren, og under hendes vedblivende Forsøg blev Hun skubbet længere og længere ud paa Ageren, saa at Hun tilsidst kom til at ligge et par Favne fra Veigrøften. Efter at Tiltalte paa den anførte Maade i omtrent ½ Times Tid havde tumlet med Ane Cathrine Andersen, uden at faa sin Vilie med hende, stod Han pludseligt op, opgave sit Forsæt, forlod hende og gik hen til Veien. Under den Modstand Ane Cathrine Andersen gjorde og den Brydning, der opstod imellem hende og Tiltalte, blev Fjeren revet af hendes Hat, hendes Haar revet ned, saa at det kom til at flagre om hendes Hoved, og en Kam, Hun havde i Haaret, brækkede itu, hendes Handsker iturevne, ligesom ogsaa hendes Klæder bleve tilsmudsede med Jord og tildels iturevne, og da Hun kom hjem til hendes Morbroders Gaard, ledsaget af Snedker Jens Pedersen af Rørth, der traf hende paa Veien, straks efter at Tiltalte havde forladt hende, saa Hun forstyrret og forjædsket ud, var i en exalteret Sindsstemning og i den Grad forgrædt, at Hun næppe kunne tale.”

Claus Christensen idømmes 13. december 1871 et års forbedringshusarbejde for forsøg på voldtægt. Der tages hensyn til, at han aldrig tidligere er straffet eller tiltalt. Ane Cathrine Andersen kræver ingen erstatning, men Christensen skal betale begge sagføreres salær, i alt 11 rigsdaler. Ane Cathrine Andersen med handsker og fjer i hatten har iflg. dommen været i pleje hos sin morbror, gårdmand Knud Jørgensen i Rørth. Hvem var hun da?

Ane Cathrine kom fra gode kår. Hun var født 17. oktober 1853 på Møllergården i Randlev. Hendes far, Anders Knudsen, var gårdmand og møller (fem tjenestefolk i 1860), og om hendes mor, Gjertrud Jørgensdatter, ved vi, at hun var en knag til at føde børn. Ane Cathrine havde en ældre søster og fik hurtigt tre små søskende, på otte år fødte møllerkonen fem børn. Sådan var det ikke fat hos møllerkonens bror, Knud Jørgensen, der var gårdmand i Rørth. Han og hans kone, Kjerstin Nielsen, fik ikke egne børn, men da Ane Cathrine er 3-4 år (ca. 1857), kom hun i pleje hos sin morbror og tante. De havde også en ni år ældre plejesøn – foruden tre tjenestefolk. Det ser ud til, at møllerparret har givet af deres overskud af børn til den barnløse bror og svigerinde. Og møllerkonen bliver i øvrigt ved med at føde børn, de to sidste kommer i 1868 og 1871.

Ane Cathrine har virkelig knyttet sig

til sine plejeforældre. Det fremgår af, at hun stadig bor hos dem som 26-årig (1880), hvor der nu også findes en lille plejesøster på 7 år. Ane Cathrine var godt og vel i den giftefærdige alder som 26-årig, ni år efter voldtægtsforsøget. Medgift skulle nok ikke mangle fra plejeforældrene eller møllen. Kirkebøgerne fra Randlev og Bjerager viser dog intet bryllup for hende indtil 1890. Men faktisk blev hun gift d. 18. november 1884 i Aarhus Domsogn med arbejdsmand Jørgen Jakobsen, født 30. marts 1859, som hun boede sammen med i Mejlgade 72. Hendes plejefar, Knud Jørgensen, var forlover, endnu et tegn på den nære tilknytning til plejefamilien. Hendes mand blev senere gårdejer i Astrup, men børn fik de formentlig ikke, og Ane Cathrine fik ikke noget langt liv; hun døde allerede d. 15. juni 1898 på Odder Sygehus, 44 år gammel, og blev begravet i Bjerager.

Afsoningen

Claus Christensen afsoner i Forbedringshuset på Vridsløselille Mark, som var ret nyt, taget i brug 1859. Han indsættes d. 10. januar 1872 som fange nr. 341. Sanktionssystemet fungerer overraskende hurtigt. Dom 1½ måned efter voldtægtsforsøget, afsoning begynder efter yderligere 1 måned. Ventetiden var hen over julen. Hvordan har Claus og hans unge kone, Ane, haft det i juletiden? Og hvad har svigerforældrene i Saxild eller svogeren, Søren, sagt?

Nyindretningen af fængselsvæsenet var ganske vist fra ene-vældens tid (1842), men udtryk for en vilje til at resocialisere på den tids betingelser med anger og ruelse: Forbedringshusarbejde skulle anvendes på de til kortere tids strafarbejde dømte mandlige forbrydere [som Claus] og som regel udstås efter Det filadelfiske System fra fængslet

Claus Christensen og Ane Pedersen. År ukendt, men det er formentlig efter tiden i forbedringshuset.

Eastern Penitentiary i Philadelphia, hvor fangen var adskilt i sin celle fra andre fanger og blev underlagt en religiøs og opdragende påvirkning af fængslets personale samt i cellen blev holdt til vedvarende arbejde uden at indgå i noget fællesskab med de øvrige fanger. Længere straffe kaldtes tugthus, og der var fangerne sammen om arbejde i dagtimerne og kun isolerede i cellen om natten. Claus har åbenbart opført sig, som det blev forventet, og han optræder heller ikke i forseelsesprotokollen over "uro", "dovenskab" eller lignende, så han løslades efter at have udstået præcist tre fjerdedele af tiden 10. september 1872, som normen var ifølge loven af 30. november 1857.

Ved løsladelsen udleveres 5 Rd. og 41 skilling samt Christensens skudsmålsgang (den havde man gerne kunnet se i!). Det noteres i protokollen, at Claus Christensen er gift, ikke har børn, at han er murer og ikke tidligere straffet. Nu rejser han hjem til sin kone, Ane, i Rørth. Ane har kunnet tilgive Claus hans gerning. Om ikke andet fremgår det af, at Ane og Claus får deres første barn, Ane Kjerstine, d. 6. september 1873 knapt et år efter hans løsladelse.

Ane Pedersen, der tilgav sin mand hans forseelse.

Vi har en interessant udtalelse fra herredsfogden (8. marts 1879) om voldtægtsforsøget og forholdet mellem Claus og Ane. Herredsfogden anbefaler, at Claus Christensen får æresoprejsning af kongen – vi vender straks tilbage til, hvad det er for noget – og der skriver herredsfogden: Claus Christensen "har været bekendt som en retscaffen Mand, hvorfor det må antages, at han i et ubevogtet Øjeblik har ladet sig beherske af Lidenskab. Det er mig bekendt, at han bitterlig har fortrudt sit Fejltrin, at hans Kone har tilgivet ham samme, og at de siden den Tid har levet godt sammen."

Man kan spekulere over, hvorfor den forurettede Ane Cathrine ikke krævede erstatning. Havde hun selv været kåd og opmuntrende? Det virker ikke sådan, når Claus så voldsomt vender sig og griber hende om halsen. Men de har gået i over en time uden at han har "foretaget noget uskikkeligt", og han er næppe akut beruset efter så lang en gåtur, men måske han er blevet seksuelt frustreret – "har ladet sig beherske af lidenskab" – og de var hjemme i Rørth lige om lidt. Man kan også spekulere et lag dybere endnu, over den enlige, fattige enkes dreng, der ved egne evner har løftet sig op i håndværkerstanden og nu er blevet gift der, men som samtidig er blevet usikker på sin identitet og i rent mindreværd måske kaster sig over den fine pige med fjer i hatten og handsker? Ingen kan vide det, måske end ikke Claus selv.

Det lyder på herredsfogden, som om de ni måneders isolation og anger i forbedringshuset har nyttet og hjulpet Claus. Og med hensyn til konens tilgivelse kan vi notere, at børnefødslerne bare blev ved. I 1876 fødes Peder Christensen (min morfar, E.N.S), og i 1879 – fire dage før herredsfogden skriver sin anbefaling – kommer det tredje barn, Søren. Og senere yderligere to, Else (1881) og Sigurd (1885). Man ville gerne have vidst mere om Anes personlighed og væsen.

Æresoprejsning

Claus Christensen kunne have personlige vanskeligheder nok med familien og andre i lokalsamfundet efter at være kommet tilbage til Rørth fra Vridsløse. Men han var desuden ramt på sit erhverv, idet han ikke kunne opnå næringsbrev som murermester, fordi han var "funden skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling".

Før Straffeloven af 1866 kunne en *dom* indebære fortabelse af forskellige borgerlige rettigheder. Efter 1866 fremgik følgerne for en persons æresret derimod af forskellige love, og derfor blev der brug for en ny lov om æresoprejsning, der viste, hvornår og hvordan man kunne ophæve disse følger, hvis personen da ikke skulle være udelukket for livstid. Og det var helt relevant for en håndværker, idet Næringsloven 1857 bestemte, at en straffedom, hvorved der idømtes forbedringshus- eller tugthusarbejde, medførte fortabelse af retten til at opnå næringsbrev.

Loven om æresoprejsning fra 1868 fastsatte, at der skulle gå mindst fem år "regnet fra den Tid, da Straffen er udstaaet eller ved Benaadning eftergivet. Den, som vil erhverve Æresoprejsning skal godtgjøre i de sidste 5 Aar at have ført en ulastelig Vandel, hvilket bliver at oplyse ved Attester fra paalidelige Mænd, der have havt Leilighed til nøie at iagttage den Paagjældendes Færd." Altså fem år under observation, og det hele skal sendes ind til Kongens godkendelse via Justitsministeriet.

Vi kender ikke til, at Claus Christensen skulle have haft næringsbrev, inden han kom i forbedringshuset. Men nu kunne han tidligst opnå æresoprejsning fem år efter udstået straf, dvs. i september 1877. Faktisk søger han først om æresoprejsning 1½ år senere, i marts 1879, måske fordi han ikke har haft brug for et næringsbrev tidligere. Eller har han ikke været sikker på at få gode mænds anbefaling endnu?

Claus Christensen skriver ansøgningen til kongen 1. marts 1879, og han slutter med at skrive: "Da jeg trøster mig at kunne oplyse, at jeg inden bemeldte Straf overgik mig har ført en hæderlig Vandel, tør jeg haabe, at den ansøgte Æresoprejsning gunstigst må blive mig meddelt. Allerunderdanigst, Claus Christensen".

Men der skal jo attester til fra pålidelige mænd, som nøje har fulgt Claus' adfærd, og derfor må det kortlægges, hvor han har boet siden afsoningen, så det fremgår af akterne, at han har boet:

1) Rørth 10/9 1872 – 1/5 1875, dvs. to og et halvt år i sin gamle landsby, hvor også den krænkede Ane Cathrine Andersen stadig bor. I 1873 dør begge Claus' svigerforældre, Anes forældre.

2) Hesselballe Mark 1/5 1875 – 2/10 1876. Flytningen fra Rørth må forklares af familieforhold: Hesselballe ligger tæt ved Ørum, hvor Claus Christensen var født. Hans gamle mor, Else Clausdatter (født ca. 1799) var fattiglem og boede i Hesselballe hos Claus' ældre halvsøster Marianne Sørensen. 29/8 1876 føder Ane deres andet barn, Peder, i Ørum. Barnet er svageligt og bliver hjemmedøbt. Efter fremstillingen i kirken går der kun fem dage før familien flytter tilbage til Rørth.

3) Rørth 2/10 1876 – November 1876. Det er ikke klart, hvorfor familien flytter tilbage til Rørth. Claus' gamle mor levede fortsat i Hesselballe. Hun dør først i 1883. Opholdet i Rørth bliver kun kort, og flytningen det korte stykke til Randlev Mark er også kun kort. Der er formentlig tale om at få et bedre hus.

4) Randlev Mark, november 1876 til dags dato (1. marts 1879).

Tre gode mænd fra Ølholm (Hesselballe Mark) skriver under på, at de "har haft Lejlighed til nøje at iagttage hans [Claus Christensens] Færd". Disse mænd er ikke de to husmænd, som var faddere ved dåben af Peder, men formanden for sognerådet Jens Hvegholm; gårdejer J. Hansen i Ølholm (f. 1821, også medlem af sognerådet) og købmand J. P. Wogelius. Det måtte nødvendigvis være folk af en vis status, idet Justitsministeriet skriver til amtmanden i Vejle, om han tjenstligt vil forhøre herredsfogden i Nørvang-Tørrild Herred om at sige god for de tre mænds troværdighed.

Opholdsstederne Rørth og Randlev er så tæt på hinanden, at samme mænd kan bevidne, at Claus Christensen "har ført en hæderlig og ulastelig Vandel". Undertegnet 4. marts 1879 af Niels Rasmussen, gårdejer og Rasmus Thomsen, husejer. Også sognerådet i Bjerager anbefaler ved sin for-

mand Niels Pedersen, 20. marts, at Claus Christensen gives æresoprejsning.

Herredsfogedens anbefaling er allerede citeret ovenfor. Det skortede ikke på lokal forståelse og opbakning. Justitsminister Nellemann forelagde sagen for Kong Christian IX på Amalienborg, og sagsakten bærer påskriften "Indstillingen bifaldes, Amalienborg 10/7 79. Chr. R". Lad os bare tro, det er Christian IX's egen klo.

Claus Christensen var nu i forhold til loven fri for at bære sporet af "vanærende handling", og måske var han det også i den lokale befolknings øjne. Hans senere aktive liv med valgmenigheden og i håndværkerforeningen i Odder tyder på, man tilgav og glemte hans ungdoms fejltrin.

Æresoprejsningen skulle jo til, for at Christensen kunne få næringsbrev som muremester. Det har åbenbart ikke været aktuelt endnu i 1879, måske skyldtes det også lavkonjunkturen i 1870'erne? Vi kender ikke noget til Claus' murerarbejde før 1883, men han har ikke været velhavende. Skatelisten for 1882 for Randlev-Bjerager Kommune offentliggøres i Odder Avis (4. januar 1882), dog nævnes ikke skatteydere, der betaler under 10 kr. Claus Christensen er ikke på listen, ej heller for 1883. Ti år senere betaler Claus Christensen 46 kr. i skat, hvilket dog ikke sætter ham på niveau med apotekeren (564 kr) eller dyrlægen (505 kr). Næringsbrev som murer udstedes d. 18. februar 1882 til Claus Christensen fra Randlev, og som særlig legitimation herfor nævnes æresoprejsningen af 10/7 1879, så Chr. IX har ikke forgæves passet sit arbejde den dag på Amalienborg. Næringsbrevet har været nødvendigt, da Claus Christensen skulle mure den nye jernbanestation i Odder, som stod færdig året efter, i 1883. Det har han ikke gjort ene mand. Han var 37 år og blev muremester. Ungdommen var forbi. Claus og Ane havde nu fået fire af deres fem børn, og deres tre kendte forældre var døde. Claus' mor, Else Clausdatter har kunnet høre om æresoprejsningen, inden hun døde i 1883 – hvis hun nogensinde hørte om vanæren og forbedringshuset.

Claus og Ane kunne fejre sølvbryllup 6. maj 1896, og i den anledning skrev Odder Avis: "Sølvbryllup fejredes i Gaar af Murerm. Cl. Christensen og Hustru, Odder. Fra en mængde Huse vejede Flaget i Dagens Anledning." Claus var blevet en agtet og anset borger i Odder, ungdommens fejltrin var glemt og borte.

Ane og Claus ved deres sølvbryllup i 1896

Odder Valgmenighedskirke, bygget 1885-86 med Claus Christensen som muremester.

Ægteparret boede i eller omkring Odder resten af livet. Claus lever indtil 1915 og Ane til 1926.

”Muremester, Ejendomsmægler Kl. Christensen, Rosensgade, er i Lørdags død efter længere Tids Sygdom. Kl. Christensen kom her til Egnen for ca. 47 Aar siden [dvs. ca. 1868]. Han nedsatte sig først i Randlev og flyttede for ca. 30 Aar siden [dvs. ca. 1885] til Odder, hvor Han har bygget en stor Del af de nu noget ældre Huse bl.a. har Han bygget ”Axelhus”. I de sidste 15-20 år virkede Afdøde væsentlig som Ejendomscommissionær. Kl. Christensen var gennem en Aarrække Formand for Grundejerforeningen samt indehavde forskellige andre offentlige Hverv. Han var saaledes gennem flere Aar Medlem af Haandværkerforeningens Bestyrelse og af Phønixudvalget, Taksationsmand i Grundejerkreditforeningen og i Hypothekforeningen samt i den almindelige Brandforsikring for Landbygninger m.m.” – Det er alle ordene.

Et andet af Claus Christensens værker er den smukt byggede tekniske skole 1890, der blev skolens første egne bygning, efter at den var oprettet 1872.

Litteratur og kilder

Grejs-Sindbjerg Fattigprotokol (1833-52 og 1853-81), i Vejle Stadsarkiv (om Else Clausdatter)

Hads Herreds strafferegister, Had Herreds Rets domsprotokol, Rigsarkivet i Viborg

Vridsløselille Statsfængsel, Stamrulle 1859-1932, RA

Lov af 30. november 1857 angående nærmere Bestemmelser med Hensyn til Straf af Forbedringshusarbejde.

Lov af 3. april 1868 om Æresoprejsning.

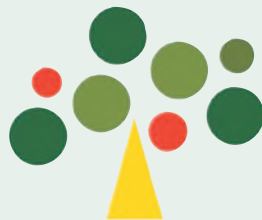
Justitsministeriet, 1. dep. 1879, sag F 1791 (Æresoprejsningen), RA

Odder Valgmenighed 1866-2011, (Jubilæumsskrift), Odder 2011

Marianne Ilkjær: Arkitektur i Odder. En guide til perioden 1850-1990, Odder Museum, 1991 (Nævner kun arkitekter – ikke håndværkere!)

Odder Avis, 1882-83, 1885-86, 1896 og 1915

Generalforsamling Danske Slægtsforskere - 2020

**Der indkaldes hermed til ordinær generalforsamling i Danske Slægtsforskere
lørdag den 25. april 2020 kl. 11.30 på KUC - Auditoriet, Ågade 27, 6000 Kolding, Danmark.**

Dagsorden:

1. Valg af dirigent og stemmetællere.
2. Bestyrelsen aflægger beretning for det forløbne år.
3. Kassereren aflægger det reviderede regnskab til godkendelse.
4. Godkendelse af budget for det indeværende og det kommende år samt godkendelse af kontingent for det kommende år (2021).
5. Behandling af indkomne forslag.
 - a. Forslag om vedtægtsændring af §7, stk. 3, pkt. 7a og §7, stk. 4 (Bestyrelsen).
 - b. Forslag om vedtægtsændring af §5, stk. 1 (Tine Susanne Olsen).
 - c. Forslag: Generalforsamlingen pålægger bestyrelsen at undersøge rigtigheden af påstanden om at det virusangreb som foreningens hjemmeside blev udsat for i februar 2013 var et fingeret virusangreb (Ingrid Sørensen).
 - d. Forslag: Generalforsamlingen pålægger at hæve de begrænsninger, som man har laver overfor undertegnede og min mand, så vi igen kan få direkte adgang til Forum (Ingrid Sørensen)
 - e. Forslag: Det tillades Knud Haaning Andersen at blive medlem af Danske slægtsforskere (Ingrid Sørensen).
6. Valg til bestyrelsen.
 - 6a. Valg formand.
 - 6b. Valg af kasserer (kun ulige år).
 - 6c. Valg af bestyrelsesmedlemmer.
På valg: Kathrine Tobiasen, Michael Dupont, Jesper Skov.
 - 6d. Valg af suppleanter.
På valg: Yvonne Christiansen.
7. Valg af interne revisorer.
 - 7a. Valg af to interne revisorer for et år.
På valg Svend Erik Christiansen og Knud Spangso.
 - 7b. Valg af en revisorsuppleant for et år.
På valg: Per Vengfelt.
8. Eventuelt.

Efter generalforsamlingen vil der være foredrag om "Flytteangivelser mellem linjerne – om oversete kilder, som kan bringe os på sporet af vores forsvundne aner" v/kommunikationskonsulent, cand.mag. Erik Kann.

Program på næste side

Program for generalforsamling

11.30 – 12.45: Ankomst, registrering og frokost.

12.45 – 13.00: Udlevering af stemmesedler.

13.00 – 15.00: Generalforsamling.

15.15 – ?: "Flytteangivelser mellem linjerne – om oversete kilder, som kan bringe os på sporet af vores forsvundne aner" v/kommunikationskonsulent, cand.mag. Erik Kann.

Du er velkommen til at tage én ledsager med. Forplejning er gratis, også for ledsageren.

Hvis du/I vil deltage i frokosten, skal du tilmelde dig. Dette skal ske senest 12. april 2020 på hjemmesiden.

Tilmelding til generalforsamlingen er ikke obligatorisk, men det letter planlægningen af arrangementet, hvis du tilmelder dig.

Bestyrelsens beretning for året 2019

2019 har været et hektisk år for Danske Slægtsforskere. Der er sket utrolig meget, både på de interne linjer og udadtil.

Investeringer

Vi har fået nyt medlemssystem og ny hjemmeside.

Medlemssystemet har en god integration til vores økonomisystem, hvilket betyder, at kontingentopkrævninger og afregninger med lokalforeningerne er blevet betydeligt forenklet, ligesom de lokalforeninger, der bliver administreret af Danske Slægtsforskere, nu får et hurtigt og effektivt overblik over deres medlemmer.

Hjemmesiden er først gået i luften 1. januar 2020, men der har været gjort et kæmpe arbejde fra hjemmesideudvalget for at få alle relevante data ud fra den gamle hjemmeside og få lagt alle de nye vejledninger og tekster ind på den nye hjemmeside.

Såvel medlemssystemet som hjemmesiden har krævet en ekstraordinær indsats fra flere af bestyrelsens medlemmer, og det skal de have meget stor tak for.

Nye ansigter i administrationen

Vi fik både ny kasserer, ny bogholder og ny ekspedition i 2019, og det har naturligvis kostet såvel på de menneskelige ressourcer for at få det hele op at køre som også rent økonomisk. Men til stor tilfredshed for os alle kører det nu på skinner.

Økonomi

På trods af de store investeringer, både i software og i oplæring af nye medarbejdere, som jo altid vil koste noget i

en indkørfase, er det lykkedes at komme ud af 2019 med en økonomi, der stort set balancerer. Det har ligget bestyrelsen meget på sinde at dreje vores økonomi, således at langt den overvejende del af vores indtægter kommer medlemmerne til gode, og der bruges så lidt på administration som muligt.

En lille medlemsfremgang er det også blevet til i løbet af 2019. Dejligt.

Slægtsforskeren

Medlemsbladet er kommet med de sædvanlige fire numre, og det fortsætter i sporet, der var en naturlig konsekvens af sammenlægningen med SSF. Bladet forsøger nu at dække hele det store spektrum af emner, som slægtsforskningen omfatter, og det har ikke længere hovedvægten på IT og internet. Medlemmerne har igen i år bidraget med mange fine artikler og beretninger, så vi har kunnet holde et flot sidetal, der svinger mellem 48 og 64.

Markedsførings- og Aktivitetsudvalget

har bl.a. som opgave at sørge for, at foreningen er velforsynet med foldere og andre tryksager til uddeling. Her er det ikke mindst fast arbejde at genoptrykke hæftet, Ny i slægtsforskning, der er blevet mange nye anejægeres første introduktion til faget. Medlemmer af udvalget har desuden bidraget med artikler til den nye hjemmeside, hvor vejledningen er blevet et fokuspunkt.

Facebook

Danske Slægtsforskere synlighed på internettet sker ikke

kun via vores hjemmeside. På Facebook viser Danske Slægtsforskere flaget i tre grupper:

Foreningssiden Danske Slægtsforskere, hvor alle med interesse for foreningen kan følge os. Her lægger vi nyheder og appetitvækkere op, som forhåbentlig kan fremme slægtsforskningen, samt fremme tilgangen af nye medlemmer til såvel lokalforeningerne som Danske Slægtsforskere. Hjælpegruppen Slægtsforskning, som foreningen driver sammen med Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie. Gruppen har nu over 20.000 medlemmer. Den særlige hjælpegruppe for DNA, DNA-Slægtsforskning, med en medlemstal, som har passeret de 700.

Slægtshistorisk Weekend

Igen i år var der udsolgt på Nørregaards Højskole, og igen var der tale om et særdeles velafviklet arrangement med gode, inspirerende foredrag og masser af socialt samvær. Et årligt højdepunkt for mange og en fin måde at skyde den kommende forskersæson i gang på.

Modtager af årets slægtsforskerpris var denne gang Mette Fløjborg for hendes store indsats både som drivkraft bag væsentlige indtastningsprojekter, med lærebogen om gotisk skrift og med vejledning i bred almindelighed.

Åbent Hus-arrangementer

I løbet af 2019 har vi besøgt ikke mindre end 8 af vores lokalforeninger i forbindelse med et åbent-hus-arrangement. Disse har været særdeles velbesøgte med mellem 70 og 120 deltagere hver gang, og det har været en stor fornøjelse at komme rundt i landet og møde såvel medlemmer som lokalforeninger.

Hertil kommer mere uofficielle besøg i endnu et par foreninger, bl.a. Hjørring og Fåborg.

Lokalforeningsrådet

Det har vist sig, at det var en rigtig disponering, da generalforsamlingen besluttede, at der skulle etableres et lokalforeningsråd. Rådet er særdeles levedygtigt, og de to årlige møder er velbesøgte og giver anledning til megen erfaringsudveksling foreningerne imellem, ligesom der også fra de to af Rådet valgte bestyrelsesmedlemmer bringes relevante og vigtige ting op til behandling i bestyrelsen.

Vi kan glæde os over, at vi nu har indgået partnerskabsaftaler med 48 lokalforeninger, og der er nok en enkelt eller to mere i støbeskeen.

Slægtsforskernes Bibliotek

Biblioteket har i 2019 haft en meget stor tilgang af bøger – i alt mere end 300 hylde-meter, som er kommet i form af donationer fra bl.a. Rigsarkivet, Slægtsgårdsarkivet, Frede-

riksberg Bibliotek og andre biblioteker. Med denne tilgang er bestanden af bøger nu på mere end 35.000 titler.

Denne store tilgang af bøger har betydet et stærkt øget behov for mere plads til reoler og arbejdspladser. Danske Slægtsforskere har derfor udvidet bibliotekets lejemål med 100 m².

Der er digitaliseret 2.050 nye titler, så der nu er i alt 5.650 titler online, og det samlede antal downloads er på ca. 500.000 titler. De mest populære titler har været Bovrup-kartoteket og Danmarks Adels Aarbog.

I marts 2019 modtog Slægtsforskernes Bibliotek hædrende omtale og 2. pladsen ved uddeling af den historiske fornyelsespris ved Historiske Dage. I begrundelsen anføres bl.a. "Slægtsforskernes Bibliotek blev ligeledes hædret under prisuddelingen på historiefestivalen, fordi projektet gennem digitalisering har skabt et stort forråds-kammer, hvor historieinteresserede borgere frit kan boltre sig".

Rigsarkivet

Samarbejdet med Rigsarkivet har været godt og produktivt. Vi har fået overdraget dødsårsagsregistret for 1943, som er offentliggjort på bibliotekets hjemmeside, således at man kan finde dødsårsagen på de aner, som døde i 1943, og vi har netop lagt registret ud for 1944. Herudover er vi blevet inddraget i Rigsarkivets projekt, der hedder Link-Lives, hvor man vil kortlægge Danmarks befolkning fra 1787 til 1969. Det bliver både spændende og udfordrende, og vi kommer givetvis til at høre meget mere om dette i de kommende år.

DS-træf

Danske Slægtsforskere har i mange år været med i et skandinavisk samarbejde om DIS-Treff, hvor man kunne lægge sin gedcom-fil op, hvorefter man kunne sammenligne sine egne oplysninger med de øvrige, der fandtes i systemet. Svenskerne har sammen med nordmændene udarbejdet et nyt system, der ikke kan håndtere de danske data, og da det er bestyrelsens opfattelse, at tiden er rendt fra denne type af dataopsamling og -udveksling, har vi besluttet, at vi udtræder af samarbejdet.

GEDcomp

Lidt i samme skuffe var GEDcomp, hvor man kunne indsende sin gedcom-fil, hvorefter man løbende fik svar tilbage, når ens egen fil var blevet matchet med andre i den underliggende database. Drivkraften bag dette svarer ikke længere på mails m.v., så denne mulighed er ikke længere tilgængelig for Danske Slægtsforskere medlemmer.

Se nyt og gammelt kort side om side

Af Jan Andersen

Boelsvang 26

DK-2970 Hørsholm

2022 1196

jan@jan2970.dk

www.jan2970.dk

Tidligere kunne man hos Kort- og Matrikelstyrelsen se et nuværende kort og et gammelt kort side om side. Der var en dynamisk lodret adskillelse, som kunne flyttes, så man kunne se, hvorledes kortet ændrede sig.

Denne funktionalitet kan nu findes hos Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering (SDFE)

Gå ind på <https://sdfekort.dk/spatialmap?>

I venstre side er der en menu:

Klik på *Baggrundskort* ▼

Danmarks Højdemodel	▲
Ekstremregn flow 2016	▼ ⓘ
2,5 m højdekurver	▼ ⓘ
0,5 m højdekurver	▼ ⓘ
Ekstremregn 2016	▶ M
Havvand Gummistøvleindeks 2016	▶ M
Havstigning 2016	▶ M
UTM Net	0/4 ▼
Adresser	0/2 ▼
Danske Stednavne	0/1 ▼
Matrikelkort	0/1 ▼
Administrative grænser	0/8 ▼
Landtemaer	0/5 ▼
Skyggekort	0/1 ▼
Historiske baggrundskort	0/9 ▼
Baggrundskort	1/11 ▼

Du får nu denne menu:

Skærmkort	▼ ⏻
Skærmkort dæmpet	▼ ⏻
Skærmkort grå	▼ ⏻
GeoDanmark Basis kort	▼ ⏻
GeoDanmark quickortofoto	▼ ⏻
GeoDanmark ortofoto	▼ ⏻
DTK/Kort25 klassisk	▼ ⏻
DTK/Kort50	▼ ⏻
DTK/Kort100	▼ ⏻
DTK/Kort200	▼ ⏻
DTK/Kort500	▼ ⏻

Klik på den grønne markering ud for *Skærmkort dæmpet*.

Klik på *Skærmkort*.

Zoom nu ind på den lokalitet, du vil kikke på. Jeg zoomer ind på Hørsholm.

Klik nu på *Historiske baggrundskort* ▼

Vælg og klik på et af dem. Jeg vælger *Høje målebordsblade 1842-1899*.

Klik på ▼

Klik på symbolet efter M (☐☐)

Du har nu to kort ved siden af hinanden med en lodret streg i midten, som kan flyttes dynamisk:

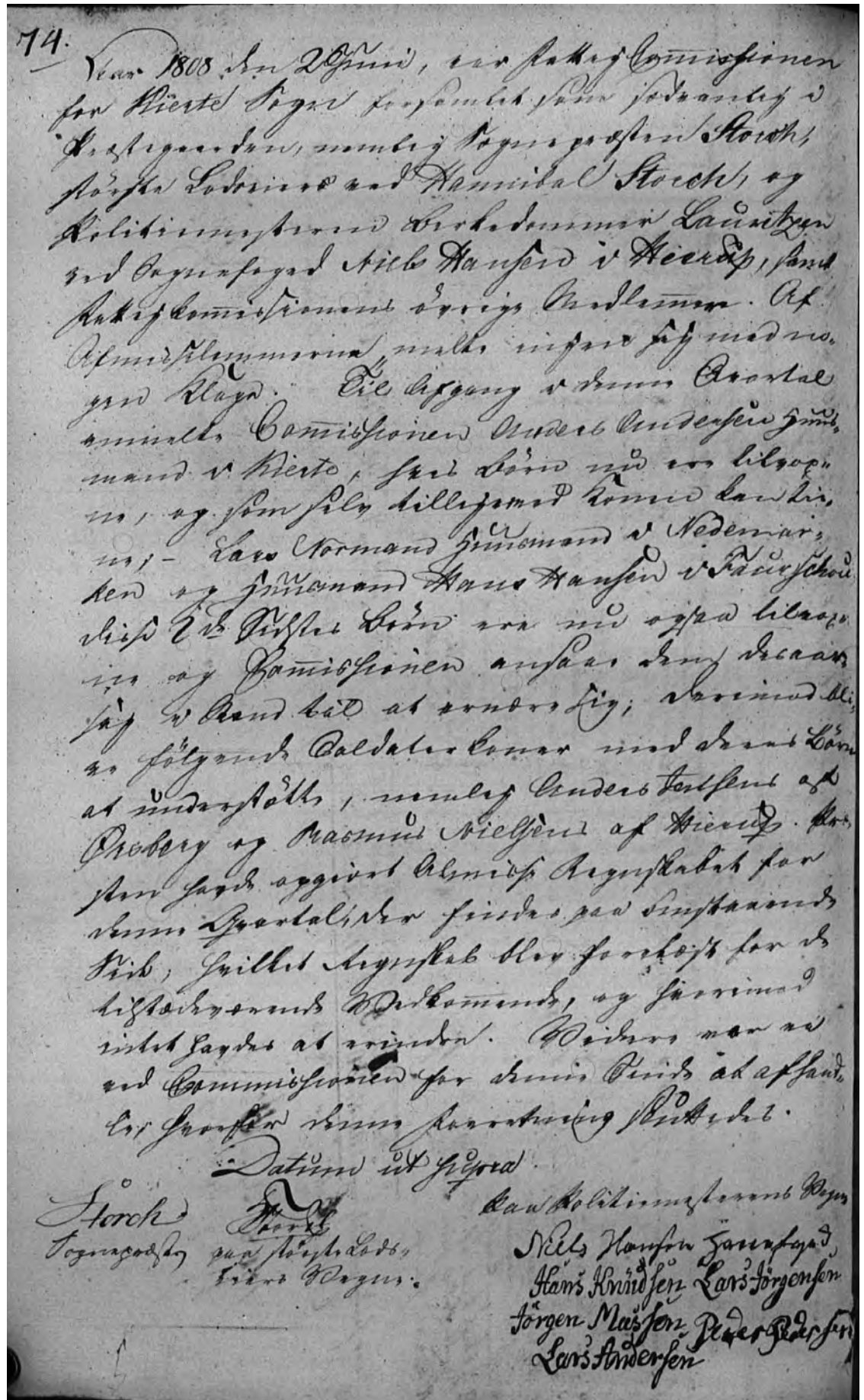
God fornøjelse med brugen af dobbelt kort.

Gotisk tekstprøve

Andetsteds i dette nummer kan du læse en artikel om sogneforstanderskabsprotokollerne, der indeholder mange fine oplysninger om hjælp til fattige. Også nummerets tekstprøve drejer sig om fattige, idet den er hentet i Kerte Sogns Fattigkommissionens forhandlingsprotokol. Teksten, der kan læses s. 48 i protokollen for 1844-1856, er et referat fra et møde i kommissionen i 1808. Den kan ses på Arkivaliononline > Se mere > Social- og Sundhedsvæsen > Sociale forhold, sundhedsvæsen, hospitalet og stiftelser > Kerte Fattigkommission > Forhandlingsprotokol (1803-1854) > 1803-1820 > opslag 39.

Læs teksten igennem, gerne flere gang, og efterhånden vil du forhåbentlig få bogstaverne på plads. Hvis du alligevel ender med at mangle noget, kan du som sædvanligt finde den korrekte tyding på Danske Slægtsforskeres hjemmeside www.slaegt.dk > Om os > Tilbud > Bladet Slægtsforskeren > Se bilag til bladet.

På sporet af to Lind'er

Af Steffen Saabye
Berberisvej 1, 3060
Espergærde
Golgatha@gmail.dk

Det begyndte med, at jeg for år tilbage hos en marskandiser i Thorshavnsgade i København for 200 kr. købte en fin, lille tegning i blyant og pen, 16,8 X 15,7 cm, forestillende fire matroser ved en kajkant, samlede om en femte, der gestikulerende fortæller et eller andet. De fire lyttende matroser, hvis ansigter man kan se, ser noget skeptiske ud, og tegningens penne-

skrevne titel er da også "Ole spinder en Ende". Senere (?) er med blyant tilføjet "Ole Lind,

Fader til Kjøbmand Th. Lind". Tegningen er monogramsigneret HC86. Ud fra matrosernes påklædning at dømme må det dreje sig om 1886. Man kan ikke finde nogen kendt dansk kunstner på dette tidspunkt, som disse forbogstaver kan passe med, så tegningen er efter al sandsynlighed udført af en habil amatør, der har set situationen og skyndt sig at tegne den med blyant og folde tegningen sammen, for senere hjemme at folde den ud og trække den op med pen og blæk.

Matrosernes blå pompon

Man skal lægge mærke til matrosernes huer. Fra ca. 1860 bar marinere en blå pompon, som atter gik af brug i slutningen af 1860'erne, men som stadig anvendtes af chaluproere så sent som i 1896. Matroserne må derfor være chaluproere. Større skibe, fx krigsskibe, havde (og har) ofte en så dybtgående køl, at den gjorde det umuligt at lægge til kaj. Skibene måtte derfor kaste anker længere ude, og transporten mellem skibene og kajen måtte ske i chalupper, der blev roet af chaluproere. I 1857 reglementeredes det, at det lange huebånd skulle forsynes med skibsnavn. Fra 1909 ophørte marinere med at bære huebåndets frie ender ned ad nakken. De blå- og hvidstribede uldtrøjer – de såkaldte 'tigerskind' – indførtes ved reglement af 1879. De var i brug indtil begyndelsen af 1930erne. Om dette og marinens uni-

formering i almindelighed kan man læse mere hos Erik Borg: *Den Danske Marines Uniformer Gennem Tre Århundreder*. Strubes Forlag, 1974.

Jeg syntes, at det kunne være interessant at prøve at finde ud af, hvem disse to Lind'er, far og søn, kunne være. Der var jo ikke meget at gå efter: en chaluproer Ole Lind og hans søn, købmand Th. Lind. Førstnævnte måtte være en voksen mand i 1886, mens sønnen, afhængig af faderens alder i 1886, jo ikke nødvendigvis var født på dette tidspunkt. Jeg begyndte med at søge efter en Ole Lind i *Danish Family Search*, og dér kan man finde mange med det navn. At han må have været en voksen mand i 1886 indskrænkede feltet noget, men ikke nok. Det blev nødvendigt også at gennemgå folketællingernes oplysninger om husstandene. I hvert fald som mindreaarig måtte sønnen, Th. Lind, jo have boet hos faderen Ole Lind.

Værtshusholder på Christiansø

Det gav resultat. I folketællingerne fra det 19. århundredes anden halvdel kunne jeg finde en husfader, fisker, soldat og værtshusholder – titlerne afhænger af, hvilken tælling man ser på – **Ole Hansen Lind**, f. 1827 på Christiansø, d. 1902 i Svaneke. Han ville så være 59 år gammel på tegningen. Chaluproerne var nogle af de lavest stillede i Sø-etaten, så flere erhverv har været nødvendige for at økonomien kunne hænge sammen. Hans tipoldebarn, Birgitte Holst-Jensen, har velvilligt stillet et portrætfoto af ham til rådighed for denne artikel, hvor ligheden med tegningens portræt er slående. Han havde bl.a. sønnen, senere fiskehandler, Hans Oluf **Theodor Lind**, f. 1854 på Christiansø, d. 1936 i Svaneke. En fiskehandler er jo en købmand, der handler med fisk, så mon ikke al tvivl efterhånden er forsvundet? De to Lind'er fra den kendte bornholmske Lind-slægt er identificerede.

Historisk Atlas for slægtsforskere

Af Jan Andersen

Boelsvang 26
DK-2970 Hørsholm
2022 1196
jan@jan2970.dk
www.jan2970.dk

Historisk Atlas kan findes her: <https://historiskatlas.dk/>

Jeg starter med at trykke på de tre hvide streger øverst til venstre og deaktivere "Kulturinstitutionslag" ved at flytte den hvide skyder til venstre.

Jeg trykker herefter på ">" ud for Kort og fjerner markeringen i *Vis kun aktuelle*.

Vi får nu en lang liste over alle tilgængelige kort.

Der er mange spændende kort, for eksempel:

København 1706

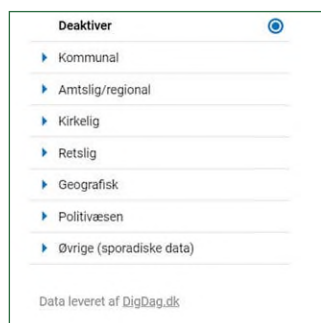
København efter branden 1728

Øresund 1730

Kolding 1796

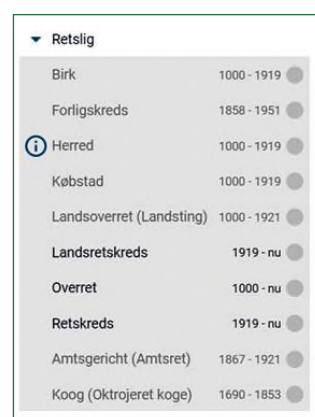
Frederiksborg Amt 1829

Standardkortet er "Standard 2016".

For at komme tilbage til hovedmenuen fra kortlisten trykkes på < Kort. I menuen er *Grænser* interessant for slægtsforskere. Når man trykker på ">" ud for *Grænser* får man følgende menu:

Folder man nogle af menuerne ud, kan man se underpunkterne. De svarer til DigDags inddeling:

Jeg vil studere sognegrænserne mellem Birkerød, Blovstrød og Hørsholm.

Jeg vælger derfor underpunktet *Sogn* i *Kirkelig*.

Jeg zoomer ind i kortet og vælger årstal 1700.

Vi kan se, at Hørsholm Sogn endnu ikke er oprettet. Hørsholm er en del af Birkerød

Jeg vælger nu år 1800, og her er Hørsholm oprettet. Slutte- lig vælger jeg 1960. Ved at klikke inden for sognet på kortet får du en tekstboks med oplysninger om, hvilke provstier sognet gennem tiden har hørt under samt eventuelle kildehenvisninger.

1800

1960

Bemærk, at data leveres af DigDag.dk.

Bemærk ligeledes, at der nu nederst i vinduet er en skyder, hvor man kan vælge årstal. Man bruger musen til at flytte skyderen, så man kan se flere årstal. Ældste årstal er 1660.

God fornøjelse med Historisk Atlas.

Find din familie - Slægtens gåder i 1900-tallet

Har du en ukendt morfar? Vil du gerne vide, om din farbror i Amerika fik nogle børn? Kender du ikke dine biologiske forældre eller dine eventuelle halvsøskende? Soldaterkammerater, kollegaer, skolekammerater – hvordan kommer du i kontakt med de mennesker, der på et eller andet tidspunkt er forsvundet ud af dit liv? Eller er du slægtsforsker og synes, det kunne være interessant at finde efterkommere til dine bedsteforældres søskende? Alt dette kan du få vejledning om i denne bog, hvor Per Andersen fortæller, hvordan man finder forsvundne personer i 1900-tallet, hvor kilderne ikke er helt så tilgængelige, som når man søger efter mennesker, der levede før år 1900.

Første del af bogen er en gennemgang af de kilder, vi kan bruge.

Folkeregisterkortene indeholder oplysninger om, hvor og hvornår folk flyttede. Vi får at vide, at vi har ret til at få oplyst alle bopæle for en person, hvis vi har navn og fødselsdato. Oplysningerne skal findes i kommunearkivet eller Rigsarkivet.

På Borgerservice kan vi få tilsvarende information, hvis personen levede i 1968, da CPR blev oprettet. Der kan vi få oplyst den seneste bopæl, samt om personen eventuelt er afdød eller udvandret.

Brugen af kirkebøger og folketællinger bliver gennemgået, ligesom vi får at vide, om de er umiddelbart tilgængelige online, eller om vi skal på Rigsarkivet for at se dem.

Søger man efter ukendte fædre, er det faderskabs- og alimentations-sagerne, man skal interessere sig for, og det gennemgås, hvordan det gøres.

Ud over Rigsarkivet findes der mange andre arkiver. Her fortælles, hvilke typer der findes, og hvilke arkivalier man kan finde der.

Digitaliserede aviser, bøger og vejvisere, Google og Facebook kan også bruges til at finde oplysninger om personer i 1900-tallet. I Mediestream kan du fra din egen PC søge i gamle aviser til og med 1920, mens nyere aviser

Per Andersen: Find din familie – Slægtens gåder i 1900. Danske Slægtsforskere, 2020.

218 sider, illustreret. Pris: 248 kr.

Kan købes i Danske Slægtsforskernes webshop:

www.dsshop.dk

kan ses på Det Kongelige Bibliotek. Hos Slægtsforskernes Bibliotek bliver flere og flere bøger lagt online, og der er ingen begrænsninger på, hvad man må se hjemmefra. Hvordan man søger i disse kilder er detaljeret beskrevet. DNA kan vi heller ikke komme uden om, når det gælder om at finde personer, vi måske er i familie med. I et helt kapitel gennemgås, hvorledes DNA bruges, og hvordan man forstår resultaterne.

I anden del af bogen gennemgås følgende typer af sager: Efterkommere, forældre, halvsøskende, familie i udlandet, venner og bekendte samt dødsfald. Sagerne gennemgås systematisk, og det forklares, hvilke kilder der skal anvendes i søgningen efter de savnede personer. Alle steder refereres til det kapitel i første del, hvor kilden er beskrevet.

Fordelt i hele bogen findes relevante eksempler, der beskriver, hvordan konkrete sager er løst. Derudover er der links til de hjemmesider, der omtales. Sidst i bogen findes et omfattende emneregister.

Bogen er en guldgrube af informationer om, hvordan man finder en savnet person i 1900-tallet. Den kan læses i hele sin udstrækning som inspiration, eller indholdsfortegnelse og emneregister kan bruges til at lave opslag om præcis det emne, man er interesseret i. Absolut anbefalelsesværdig.

Anmeldt af Kirsten Andersen

Dengang vi var bønder

Når vi bevæger os tilbage gennem generationerne, kommer mange af os ret hurtigt til et punkt, hvor aneflokken består af bønder, bønder og atter bønder. I vores oldeforældres tid boede hovedparten af befolkningen på landet, og erhvervet var for langt de flestes vedkommende landbrug. Så det er en bog med bud til rigtig mange af os, som Peter Henningsen har begået med *Dengang vi var bønder*.

Det er ikke første gang, forfatteren beskæftiger sig med bønder. Han undersøgte de midtjyske bønders levevilkår i *Hedens hemmeligheder* fra 1995 og redegjorde for bondekultur og kultursammenstød i enevældens Danmark i mammutværket *I sansernes vold* (2006). Dertil kommer en række artikler og ph.d.-afhandlingen om *Landbohistorie og Regionalhistorie*.

Med det nye værk bringer han os helt tæt ind på bondebefolkningen i den afgørende periode fra stavnsbåndets ophævelse i 1788 til systemskiftet i 1901, hvor bønderne og partiet Venstre satte sig på den politiske magt. Han fortæller om bondelivet og den traditionsbundne forestillingsverden, som prægede hverdagslivet. Man var sat på den plads, man nu engang var født ind i, og der gjorde man klogest i at blive. Det havde bybefolkningens og embedsstandens særdeles nedladende syn på landboerne gjort sit til at lære dem. Man havde det bedst, hvis man ikke gjorde sig bemærket. Følgelig var det ildeset, hvis man skejede ud med hensyn til fx opførsel, påklædning og boligindretning. For slet ikke at tale om navneskikkene, hvor det var aldeles uomgængeligt, at man fulgte reglerne, og hvor man risikerede at skabe dybe familiekonflikter, hvis farfar ikke blev æret med det opkald, som tilkom ham.

Det er spændende at læse om bøndernes skæbnetro, som hjalp stærkt med til at holde dem på deres plads i bunden af samfundspyramiden, og om den overtro – eller folketro, som den også benævnes – der gennemsyrede hverdagslivet. Man var omgivet af mystiske væsner: nissen, som man klogeligt skulle holde sig gode venner med, og ellefolkene, der en mørk aften kunne lokke folk på afveje i den farlige mose. Ved siden af var man naturligvis troende, passede sin kirkegang og bad sine bønner.

Løjnefaldende kendetegn

Bønderne kunne ikke løbe fra deres standsmæssige tilhørsforhold, uanset hvor meget de bestræbte sig på at tilpasse sig en anden samfundsgruppe. De blev afsløret af så løjnefaldende ting som deres sprog, deres klædedragt og deres måde at gå på. Vi hører om sproget, dialekterne, der var så forskellige fra egn til egn, at det kunne knibe med forståelsen, hvis man kom for langt hjemmefra, om spisevanerne, der også kunne variere meget, afhængig af hvad den pågældende egn havde af rå-

Peter Henningsen:
Dengang vi var bønder.
Gads Forlag, 2019. 303 sider,
illustreret. Ca. 300 kr.

stoffer, og klædedragten, som var med til skille bønderne ud fra den øvrige befolkning både med hensyn til stofvalg og snit, men som op gennem 1800-tallet gradvis nærmede sig moden i byerne.

Et afsnit drejer sig om, hvordan selvbevidstheden gradvis voksede, støttet af Grundtvigs noget vidtløftige forestillinger om, at den danske folkesjæl var lig med bondesjælen, ja, bønderne var nærmest et udvalgt folk. Men det var ikke bragesnak alt sammen. Ved siden af blev bønderne støttet af de såkaldte "bondevenner", der arbejdede for en moderne økonomisk politik, hvor bønderne skulle være det bærende erhverv, men som ikke havde blik for konflikter mellem store og små landbrug, fra godsejere til husmænd. Det endte som bekendt med, at bønderne fandt ud af at organisere sig selv i Andelsbevægelsen.

Bøndernes boliger

Sidste del af bogen er helliget bygningerne, bøndernes gårde. Vi kommer på rundtur i landet og hører om forskelle fra egn til egn, der kunne være store, selv om landet er lille. Det var fx afgørende for byggestilen, om der var rigeligt af tømmer til forsyne sig med, og inspirationen til at gå fra bindingsværk til grundmurede huse bredte sig fra det hertugske Slesvig-Holsten op langs Vestkysten, der netop ikke var skovrigt. Vi hører om, at de sjællandske bønder måtte leve under den hårdeste undertrykkelse fra godsejerne, hvilket kom til udtryk i kendetegnet mere sølle boliger end i resten af landet.

Det sidste kapitel gennemgår det rent tekniske i byggeriet, og vi får her slået fast, hvad der kendetegner hovedtyperne: højrems-, sule- og bindingsværkskonstruktioner.

Bogen er illustreret med et væld af billeder og er sat smukt op, en helt igennem lækker bog at blade i. Og da indholdet til fulde lever op til indpakningen med en dygtig og velskrivende formidler ved tasterne, kan det kun ende op i, at dette er et værk, som alle med bønder i slægten vil have stor glæde og udbytte af at læse. Bogen gør os klogere på en tid og en stand, som jo ikke er så fjern.

Anmeldt af Kathrine Tobiasen

DNA og slægtsforskning for begyndere

DNA i slægtsforskningen er et emne, der i høj grad er oppe i tiden, og der er ingen tvivl om, at det er kommet for blive. Vi slipper næppe uden om det, og om nogle år vil det formentlig være smeltet lige så meget sammen med slægtsforskningen, som computere og internet er det i dag. Disse blev der også set skævt til i 1990'erne.

Det hindrer ikke, at mange stadig står lidt forskrækkede og afstandtagende over for fænomenet. Er det ikke alt for indviklet? Er det et nyt, smart modepåhit? Kan det medføre rystende afsløringer om sidespring i familiegeledderne? Er det overhovedet noget for mig?

Til hjælp for alle tvivlere har Michael Dupont skrevet en lille bog. Han lægger ud med alt det svære, informationerne om kromosomerne og DNA'en, og vel er det svært og vil få en del til at føle sig i en helt fremmed verden. En vis viden om emnet er naturligvis en fordel, hvis man vil forstå, hvad det drejer sig om. Men heldigvis kan man, som Michael beroligende forsikrer om, sagtens bruge DNA'en i sin forskning uden helt at forstå, hvordan det hænger sammen med disse genetiske byggesten. Når det er sagt, gør han, hvad han kan for at forklare sagen, så den bliver begribelig, med velvalgte illustrationer og rigtige menneskeord. Til frygtsomme sjæle er der bare at sige: Gå trygt om bord, du bliver taget venligt og sikkert ved hånden.

Bogen afsætter mest plads til autosomt DNA (atDNA), der er den testtype, som giver mest i almindelig slægtsforskning, idet den beskæftiger sig med de nærmeste generationer, mens andre tests, Y-DNA og mtDNA, stryger tilbage i urtiden ad de lige mandlige og kvindelige linjer og mest bliver til, hvad man kan kalde "slægtsforskning uden navne".

Efter at vi har fået forklaret, hvordan generne nedarves gennem generationerne, og hvad det egentlig er, der sker ved en test, kommer vi til det helt praktiske: Hvordan bestiller man en test, og hvad gør man ved testresultatet, når man har det i hus efter nogle uger? Det er Family Tree DNA-testen, der tages udgangspunkt i; det er den eneste test, der tilbyder de øvrige test ud over atDNA-testen. Det forklares, hvordan man kan uploade sin råfil til MyHeritage og GEDmatch, så man kan sammenholde sine data med andre databaser og få udvidet antallet af matches.

Når man har bestilt testen, får man straks sin brugerprofil hos firmaet, og bogen forklarer, hvordan man her kan oprette sit slægtstræ, både manuelt og via en GEDCOM-fil. Måske skulle det her være pointeret lidt klarere, at hvis man ikke vælger GED-

Michael Dupont: DNA og slægtsforskning for begyndere. arkivaren.com, 2020. 72 sider, illustreret. Pris: 150 kr. Kan bestilles via www.arkivaren.com eller Danske Slægtsforskeres webshop www.dsshop.dk

COM-vejen, når man næppe så langt med sit træ, som det er ønskeligt – af hensyn til match-personerne, der skal finde ud af, hvordan man kan være beslægtet. Det er ganske tungt at lægge aner ind, en for en! Men det er vigtigt, for som Michael heller ikke lægger skjul på, får man ikke sin forskning serveret på et sølvfad med DNA. Man skal selv finde vej i egne og match-personernes slægtstræer, så man kommer længst ved at have et gedigent slægtsforskerarbejde i rygsækken.

Profilsiden, myFamilyTree, indeholder mange funktioner, som det kan være svært at få overblik over og finde ud af at bruge, og de forklares forbilledligt i bogen, hvor også alle de engelske begreber konsekvent oversættes, så ingen lades i tvivl om forståelsen. Vi får forklaret, hvordan testresultatet skal læses, og hvad man skal lægge i de forskellige tal, som slægtskabet måles i.

Det er ikke nok at få testresultatet. Det er faktisk først da, arbejdet begynder. Som afslutning får vi da også nogle gode råd til, hvordan vi begynder vores undersøgelse, så vi ikke går i stå her. Bogen beskriver, hvordan man triangulerer – hvordan man finder frem til den fælles forfar eller -mor, når man står med et match; her får man brug for at tjekke i kirkebøgerne! Og der er afsnit om, hvordan man bruger en funktion som AutoCluster og en side som DNA Painter.

Når man er kommet i gang med DNA-forskningen, kan man nemt blive bidt af det. Men for mange er der en hurdle, der skal overskrides. Den hurdle vil denne bog gøre det lettere at komme over. Og det er jo sådan, at jo flere, der lader sig teste, jo flere matches vil man finde. Med andre ord: jo flere vi er i båden, jo sjovere bliver det. Så der er al grund til at byde Michael Duponts bog velkommen på markedet. Der er et stort behov for lettilgængelig læsning om det drilske og i hvert fald anderledes emne. Her er et supergodt bud.

Anmeldt af Kathrine Tobiasen

Vestjysk slægtshistorie gennem 400 år

Gennem mange år har Henning Ringgaard Lauridsen boet i Viborg, først i 10 år som leder af lokalarkivet og derpå 1993-2014 som chef for museet. Han er født 1951 i Borbjerg ved Holstebro og uddannet som cand.mag. i historie og dansk fra Aarhus Universitet. Han modtog i 1981 universitets guldmedalje for afhandlingen *Folk i bevægelse. Folkelig vækkelse, politik og andelsfællesskab i Nordvestjylland*.

I sin nye bog fortæller forfatteren om en linje af sin fædrene slægt gennem otte generationer, dog ikke i den lige mandslinje. Udgangspunktet er Vinding Sogn syd for Holstebro, hvor den lille gård Tingsager lå i den østlige del af sognet med marker og enge ned mod Veggen Å, som mod nord ved Holstebro løb ud i Storåen.

Stamfar fra ca. 1661

Slægtslinjens stamfar, Christen Mortensen (Tingsager), ca. 1661-1751, måtte i 1690'erne gifte sig med den tidligere fæsters aldrende enke for at få fæstet, så han fik først børn, da han kunne gifte sig anden gang i 1720 med en yngre kvinde. – De sociale forhold var jo sådan, at man ikke giftede sig af kærlighed, men for at overleve!

På Tingsager efterfulgtes Christen af sønnen og så igen af sønnesønnen, Laurids Mortensen, 1766-1848, der i 1804 købte gården til selveje fra herregården Tvis Kloster, hvorunder gården havde hørt fra før bedstefaderens, Christen Mortensens, tid.

Slægtsgården blev i 1826 overtaget af svigersønnen Jørgen Møller Christiansen, 1804-1880, der således blev fjerde generation på Tingsager. Som overalt i Vestjyllands enstedgårde fik den nye mand i gården straks tilnavn efter gården!

Femte generation var sønnen Laurids Jørgensen, 1834-1904, der som så mange andre bondesønner fra det vestjyske kastede sig over handelen og blev omvandrende kræmmer og handelsmand. Samme år, 1861, som han i 1861 blev gift med en gårdmandsdatter fra Gjelstrup i Sdr. Nissum Sogn og bosatte sig som handelsmand i Nr. Smedsgaard i Staby Sogn, fik han en uægte søn, Knud Christian Lauridsen, 1861-1923, med gårdmandsdatteren Else Christoffersen fra Store Spåbæk i Vinding Sogn. Hun blev senere gift med en husmand i Vildbjerg Sogn og blev mor til lang række børn.

Den nævnte uægtefødte Knud Chr. Lauridsen fra 1861 blev senere gårdbestyrer i Aulum Sogn og efter giftermålet 1899 ejer af ejendommen Østerholm i Hodsager Sogn sydøst for Holstebro. Ved hans og konens tidlige død i 1922 og 23 måtte parrets 11 børn kæmpe for at overleve.

Sønnen Christian Lauridsen, 1919-2006, blev gift 1947 med Gudrun Ringgaard og overtog ejendommen Hedevang i Borbjerg Sogn nordøst for Holstebro. Blandt parrets seks børn er

Henning Ringgaard Lauridsen: Ved jorden at blive. En vestjysk slægts- og danmarkshistorie 1661-1984. De kulturhistoriske Museer i Holstebro Kommune 2019, 296 sider, illustr. ISBN 978-87-87522-27-4, pris 175 kr.

bogens forfatter den tredjeældste i ottende generation af slægtslinjen, som bogen er opbygget over.

Landbrugshistorie

Henning Ringgaard Lauridsen skildrer i et letlæst sprog de otte generationer af slægten og deres livsforløb på godt og ondt fra tiden lige efter svenskekrigene midt i 1600-tallet og frem til generationen, der efter 2. Verdenskrig forlod landbruget og de gamle livsmønstre. Erindringen om forældrene og forfatteren selv er meget udførligt omtalt.

For de ældste generationers vedkommende må de ofte lidt sparsomme kilder naturligvis suppleres med gode, men solidt funderede, logiske slutninger. Hvad 1700-tallets bønder tænkte, skrev de desværre ikke ned. Men med forfatterens grundige kendskab til hjemstavnens almindelige historie og udvikling er vi i trygge hænder!

Landbrugets almindelige historie, særligt den specielt vestjyske med enstedgårde, tidlige selvejere, handel og drift med stude m.v., sætter sine spor i familiehistorien. I 1800-tallet spillede opdyrkningen af heden og folkelige bevægelser samt specielt de religiøse rørelser større roller, end vi måske nu ofte tænker os. Bondens deltagelse i lokalstyret berøres. Jørgen Møller Christiansen på Tingsager (fjerde generation) blev således indvalgt i sogneforstanderskabet allerede i 1855.

Omstillingen fra kornavl til animalske produkter, eksport af smør og bacon er naturligvis grundigt omtalt – så selv "et portræt" af en avlsorner er der blevet plads til! "Flugten til Amerika" spiller også en rolle i familiehistorien.

Bogens skildring af de forskellige slægtsled er udmærkede eksempler på bondeliv, der kan gælde for en lang række af andre familier af "landlig afstamning" – og det er flertallet af os vel?

Til inspiration indeholder bogen naturligvis et kapitel om kilder og litteratur, så vi hver især kan gå hen og gøre ligeså! – Et godt motto er sat som overskrift på bogens første kapitel: Gransket, hørt og husket!

Anmeldt af Anton Blaabjerg

Slægtsforskning

Tekst: Niels H. Frandsen, Musik: Mandalay af Erling Winkel

I mange foreninger har man tradition for at starte møder med en fællessang, men det kan måske være svært at blive ved med at finde sange med oplagte emner. Her er en sang, der rammer lige i plet for alle slægtsforskere. Den er skrevet til SSF's årsmøde 1997, hvor internet og IT endnu ikke spillede den store rolle.

Jeg har fået mig en hobby, jeg er blevet ganske bidt af at finde mine aner, derfor sidder jeg nu tit på en stol på læsesalen med en gammel protokol, mens jeg søger mine rødder bagud, helt til Hedenold. Først jeg tænkte bare på til min oldefar at nå, men der var en enkelt ting, jeg ikke rigtig forudså: At når først man rigtig kan, fænger gnisten til en brand! Der er altid mer' at finde, hvis man bare ved hvordan.

Det var svært dengang i starten, for jeg kunne ingenting, og det tog mig mange uger, før jeg rigtig kom i sving. Bare det at lære skriften tog en masse af min tid, ja, men øvelse gør mester, og jeg øved' mig med flid. Kirkebogen var min start, folketælling fulgte snart, og med fæstebrev og skifte tog det hele mere fart. Og jo mer' jeg kom i vej, blev det mere klart for mig: det var ikke bare kilder, det var mennesker som jeg.

Jeg har levet med blandt slægten, fulgt dens liv i lyst og nød, jeg har grædt, men i det stille, når et lille barn er død, jeg har set de unge kæmpe for at bedre deres kår og har glædet mig, når husmandssønnen fik en bondegård. Nogles lykke sank i grus, og de kom på fattighus, andre gik det ganske modsat, de fik liv i sus og dus. Druknet i et gadekær, officer i kongens hær, de har alle en historie, og jeg kender en og hver.

Det er hyggeligt at samles i et godt og festligt lag om en fælles interesse, sådan som vi gør i dag. Jeg vil dog ha' lov at sige – det er ikke en protest – men jeg savner nu de mennesker, jeg kender allerbedst. Måske er det hjernesvind, men de lever i mit sind og i tusindvis af noter, som nu fylder bind på bind. Det er godt med vin og mad, men jeg ønsker nu, jeg sad på min stol på læsesalen med et gammelt, gulnet blad.

Husk at aflevere din slægtsbog!

Slægtsforskernes Bibliotek modtager gerne din slægtsbog, fx i elektronisk form. Så stiller vi den til rådighed på bibliotekets side for alle og for eftertiden. Den bliver også en del af bibliotekets søgbare bestand af bøger.

Kriterier:

Bogen skal være i Word- eller PDF-format.

Du giver os ret til at publicere bogen online.

Bogen må ikke indeholde kommercielle fotos med ophavsret.

Bogen må ikke indeholde personlige oplysninger om nulevende eller nyligt afdøde personer (10 år).

Hvis du er i tvivl, så kontakt os for råd. Vi modtager også gerne et eksemplar af din fysiske slægtsbog.

Kontakt: Per Andersen, Slægtsforskernes Bibliotek, pan@slaegt.dk

HUSK

at du selv skal kontrollere og opdatere dine medlemsdata, såsom post- og mailadresse. Kun på den måde sikrer du dig, at du får bladet hvert kvartal.

Det er vigtigt, at vi har din mailadresse, da du så får vores nyhedsbreve, og vi kan kontakte dig, hvis der skulle opstå problemer.

Hjemmeside

Danske Slægtsforskeres hjemmeside

www.slaegt.dk

Webmaster: Jesper Skov
webmaster@slaegt.dk

Kommende møder i Danske Slægtsforskere

Generalforsamling:
25. april 2020 i Kolding

Bestyrelsesmøder:
16.-17. maj 2020 i Roskilde

Danske Slægtsforskeres ekspedition

Henvendelser til Danske Slægtsforskeres ekspedition sker via adressen:

ekspedition@slaegt.dk

Tlf. 52 79 90 20

Telefonen er åben for ekspedition

Mandag kl. 15-17 – ellers telefonsvarer

Ekspeditionen står for:

- Pasning af foreningens medlemskartotek – Udmeldelser, adresseændringer for medlemmer, der ikke selv kan klare dette
- Forsendelse af bøger, blad, m.v.
Se udvalget her: www.dsshop.dk
- Hjælp til medlemmer, der har login-problemer
- Besvarelse af diverse spørgsmål, dog ikke decideret slægtsforskningshjælp

Danske Slægtsforskeres bestyrelse

Kirsten Sanders , Formand. Asselsvej 169, 7990 Ø. Assels. Tlf. 21 21 30 91	KIS@slaegt.dk
Per Andersen , Næstformand. Jyllingevej 111, 2720 Vanløse.	PAN@slaegt.dk
Niels Aage Bach , Kasserer. Bjørnøvænget 5, 6000 Kolding.	NAB@slaegt.dk
Kathrine Tobiasen , Redaktør. DIS-Forum. Korsagervej 13, 8940 Randers SV. Tlf. 41 28 65 30	KTO@slaegt.dk
Michael Dupont , Sekretær. Erdalsvej 60, 2600 Glostrup.	MID@slaegt.dk
Anton Blaabjerg , Fredensgade 38, 8800 Viborg. Tlf. 86 61 04 36	ABL@slaegt.dk
Bodil Grove Christensen , Hvedevej 1, 7490 Aulum. Tlf. 26 17 87 59	BGC@slaegt.dk
Jesper Skov , Webmaster. Grøndalsvej 4, 9500 Hobro.	JKS@slaegt.dk
Lone Bergmann , Kærlundevej 50, st.th., 2730 Herlev.	LOB@slaegt.dk
Valgt af lokalforeningsrådet	
Hans Mølgaard , Markvej 46, 2660 Brøndby Strand	HMG@slaegt.dk
Ivan Jensen , Hyldehaven 60, 8520 Lystrup	IJE@slaegt.dk
Suppleanter	
Nicolai Johansen , Kystvej 9, 6320 Egernsund. Tlf. 74 44 23 83	NIC@slaegt.dk
Yvonne Christiansen , Stubmøllevej 16, 4800 Nykøbing Falster. Tlf. 53 49 11 07	YCH@slaegt.dk

Hvad slægtsforskning også kan bruges til

Sidste år udkom en bog med titlen Kinafarerne, skrevet af historiker og museumsinspektør Benjamin Asmussen om den danske handel på Kina i perioden 1730-1840. Det er en pragtfuld bog, fængende skrevet og flot udstyret med et væld af smukke billeder, hvor vi hører om Asiatisk Kompagnis historie, følger de lange sejlture fra København til Canton og kommer tæt på alle grupper af personer, der er involveret i handlen, fra direktører og handelsbetjentene til sømændene.

Men hvad der gør bogen særligt bemærkelsesværdig set med slægtsforskerøjne, forklarer Asmussen i et afsnit, som vi finder side 67. Her skriver han:

Omkring fire hundrede handelsbetjente fik handelen til at fungere i kompagniets hundredårige levetid, og de fleste af disse Kinafarere er nu omsluttet af historiens mørke. Men takket være et stort arbejde af private slægtsforskere over hele landet, historisk netværksanalyse og andre tekniske hjælpemidler er det alligevel muligt at sige noget generelt om disse mennesker, der spandt et net ud over de store kulturelle distancer.

Sådan! Hvem gik og troede, at slægtsforskning bare er rent tidsfordriv, der ikke kan bruges andet end at rode lidt med egne aner? Den form for medvirken i 'rigtige' forskerprojekter kan vi da kun ønske os mere af.

Kathrine Tobiasen

Har du erfaringer med podcasts?

Podcasts er i de senere år blevet et populært medie, som mange radiostationer, aviser, magasiner, organisationer og privatpersoner ivrigt bruger, når de vil formidle deres informationer og nå ud til potentielle lyttere.

Det kunne sikkert også være noget for Danske Slægtsforskere og vores medlemsskare. Podcasts ville fx være oplagte til at bevare en fin slægtshistorie, gerne indtalt af en af de ældre i familien, som selv havde været med i begivenhederne. En mere levende måde at formidle slægtshistorien på. De små lydprogrammer kunne også tages i brug, når et nyt projekt skulle bringes på banen eller en nyttig hjemmeside introduceres. Eller der skulle berettes om en opdagelse ind i hidtil ikke-brugte kilder. Kun fantasien sætter sine grænser.

I bestyrelsen mangler vi desværre erfaringer med at lave podcasts, så vi efterlyser personer, der har leget med mulighederne og kunne tænke sig at være med til at sætte gang i noget, som kunne udvikle sig til et spændende nyt projekt. Programmerne tænkes lagt på hjemmesiden, så alle interesserede kan klikke sig ind og lytte med. Naturligvis vil det være et krav, at programmerne, der kommer ud af det, skal være relevante for slægtsforskere.

Lad os høre fra dig, hvis du kender til lydoptagelser og redigering af samme og har lyst til at være med til at producere podcasts. Send en mail til kto@slaegt.dk. Vi glæder os til at høre fra dig.

Besøg vores forretning ...

I foreningens webshop kan du købe de bøger og materialer, du har brug for. Vi har samlet de fleste bøger om slægtsforskning, så du kun behøver at handle et enkelt sted og dermed spare porto. Derudover har vi også syrefri kuverter, kasser m.v. og andre relevante produkter.

Lige nu kan du fx købe:

Slægtshistoriske temaer af Kathrine Tobiasen, netop udgivet.

Denne bog er en helt ny og revideret udgave af de temaer, der igennem de seneste år har været bragt i bladet Slægtsforskeren. Den kommer rundt om alle de vigtige emner for slægtsforskere, såsom de store kildegrupper og særlige befolkningsgrupper, byboere, fæstebønder, kriminelle og kvinder. Ligesom den ser på, hvad er foregået på tværs af grænserne i form af ind- og udvandring og i Sønderjylland. Endelig er der sat spot på så livsvigtige sager som mad og drikke, sundhed og sygdom, og der er temaer, der viser vej til nyttig læsning i opslagsværker og lokalhistorie. 234 sider, rigt illustreret, kr. 248.

Find din familie – Slægtens gåder i 1900-tallet af Per Andersen, netop udgivet.

Se anmeldelsen i dette nummer af Slægtsforskeren. 218 sider, rigt illustreret, kr. 248.

DNA og slægtsforskning for begyndere af Michael Dupont, netop udgivet.

Se anmeldelsen i dette nummer af Slægtsforskeren. 72 sider, kr. 150.

Styr på rødderne? Introduktion til slægtsforskning af Tommy Christensen, 2. udgave netop udkommet.

En letlæst og overskuelig introduktion til slægtsforskning, der er skrevet på baggrund af forfatterens kurser for begyndere inden for emnet. Den begrænser sig tidmæssigt til slægtsforskning omkring 3 generationer tilbage og de væsentligste kilder som kirkebøger og folketællinger. En god begynderbog. 62 sider, illustreret, kr. 180.

NU PÅ TILBUD:

Sogn – Herred – Amt. En uundværlig oversigt over Danmarks administrative inddelinger gennem tiderne, inkl. lægds- og udskrivningskredse, len, stifter og provstier.

Lige nu er prisen på denne bog nedsat til kr. 90.